

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Ignės Rukšėnaitės,
IV kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinis statusas
Lietuvoje ir užsienyje**

Vadovas: doc. dr. Rimantas Simaitis

Recenzentė: lekt. dr. Vīgita Vėbraitė

Vilnius 2011

TURINYS

Ižanga	3
1. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso samprata	5
2. Istorinė bankroto ir restruktūrizavimo administratorių institutų raida.....	9
2.1. Administratoriaus instituto kilmė	9
2.2. Teisinio reglamentavimo pokyčiai atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę 1990 m. ..	11
3. Teisinio statuso ypatumai Lietuvoje ir užsienyje pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus	15
3.1. Administratoriams keliami reikalavimai.....	15
3.1.1. Fizinio asmens teisė teikti administravimo paslaugas	16
3.1.2. Juridinio asmens teisė teikti administravimo paslaugas	26
3.2. Skyrimo ir atstatydinimo specifika	31
3.2.1. Administratoriaus skyrimo kriterijai	31
3.2.2. Procesiniai administratoriaus skyrimo ir atstatydinimo aspektai.....	35
3.3. Administratorių kompetencija	42
3.4. Atlyginimas už administratoriaus darbą	49
3.5. Civilinė administratorių atsakomybė	51
3.6. Administratorių veiklos kontrolė	52
3.7. Administratorių teisinis statusas užsienio šalyse	54
Išvados	63
Literatūros sąrašas.....	65
Santrauka.....	73
Summary	74

Ižanga

Temos problematika ir aktualumas. Tiek įmonių bankroto, tiek restruktūrizavimo institutai, sprendžiantys klausimus, susijusius su įmonių nemokumu, atkūrusioje Nepriklausomybę Lietuvoje yra sąlyginai nauji reiškiniai. Jų metu susiklostantiems teisiniams santykiams būdingas specifinis pobūdis, spęstinų klausimų sudėtingumas ir socialinis reikšmingumas. Tai suponavo nuolatinę šių teisinių santykių reglamentavimo Lietuvoje kaitą, savo ruožtu sudariusią sunkumų taikant keičiamus teisės aktus teismų praktikoje. Šios srities teisinis reglamentavimas taip pat neatsiejamas ir nuo ekonominės situacijos dinamikos. Lėtėjantis ekonomikos augimas, išivyraujantys įmonių tarpusavio atsiskaitymų sutrikimai lėmė tendencingą nemokių įmonių skaičiaus augimą, o pastarųjų metų ekonominė krizė sudavė skaudų smūgį šalies ūkiui. Natūralu, kad nemokumo administratorių skaičius paskutiniu metu didėjo, o šio skaičiaus pokyčiams ateityje įtakos turės nuo 2012 m. planuojamas priimti fizinių asmenų bankroto įstatymas. Lietuvos įstatymų leidėjas buvo priverstas operatyviai reaguoti į masiniu reiškiniu tapusį įmonių nemokumą, todėl savaime suprantami dėl skuboto teisės aktų priėmimo likę teisinio reglamentavimo netobulumai. Dėl šių priežasčių, teoriniai ir praktiniai tyrimai nemokumo srityje, siekiant išryškinti probleminius aspektus ir ieškoti sprendimo būdų, yra būtini.

Bankroto ir restruktūrizavimo administratoriai - vieni pagrindinių subjektų, nuo kurių atliekamų procesinių veiksmų, vykdant įmonių bankroto ar restruktūrizavimo procedūras, visumos ir kokybės priklauso, ar bus apginti nemokumo problemų turinčios įmonės ir jos kreditorių teisėti interesai, sudarytos sąlygos teismui nagrinėti bankroto bylą, tinkamai įvykdytas įmonių, siekiančių išvengti likvidavimo, restruktūrizavimo procesas. Be to, bankroto ir restruktūrizavimo administravimas yra profesinės veiklos rūšys, reikalaujančios turėti reikiamą profesinę kvalifikaciją. Visa tai suponuoja ypatingą administratoriaus teisinį statusą. Lietuvos įstatymų leidėjas aiškios administratoriaus teisinio statuso sampratos nepateikia, šią situaciją bando spręsti teismai, o teisės doktrinoje šiuo klausimu vis dar nėra pasiekta vieningos nuomonės.

Šis darbas originalus tuo, kad analizuojami tiek bankroto, tiek ir restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso ypatumai, darbas pasižymi teisinio reglamentavimo analizės gyliu, analizuojama visų Lietuvos Respublikos įmonių bankroto (toliau – ĮBI) ir Įmonių restruktūrizavimo (toliau – ĮRI) įstatymų redakcijų ir juos detalizuojančių poįstatyminių teisės aktų kaita aktualiu klausimu, vertinamas teisės normų efektyvumas ir numatomos šių procesų tobulinimo kryptys, pateikiamos išvalgos dėl statuso reglamentavimo užsienyje.

Darbo objektas - bankroto ir restruktūrizavimo administratorių institutai.

Darbo tikslas – išanalizuoti administratorių teisinio statuso ypatumus, įvertinti administratorių vaidmenį įgyvendinant bankroto ir restruktūrizavimo procedūras bei apžvelgti užsienio šalių patirtį šioje srityje. Siekdama tikslo autorė įgyvendins **uždavinius**, susijusius su administratoriaus instituto sampratos ir raidos apžvalga, tokių administratoriaus teisinį statusą sudarančių aspektų kaip kvalifikacijos suteikimas, skyrimo tvarka, kompetencijos apimtis, darbo apmokėjimas, atsakomybė, kontrolė, nagrinėjimas ir detali juos reglamentuojančių Lietuvos teisės norminių aktų nuostatų analizė, teisinio statuso reglamentavimo palyginimas Lietuvoje ir užsienyje. Siekiant išlaikyti magistrinio darbo apimties reikalavimus, autorė apsiribos juridinių asmenų nemokumo administravimo nagrinėjimu, fizinių asmenų nemokumo reglamentavimo klausimai nebus paliesti. Reikia pridurti, kad dėl tos pačios priežasties bankroto administratorių teisinis statusas bus analizuojamas neperžengiant teisminės įmonės bankroto stadijos ribų. Atsakant į klausimą dėl nagrinėtinų užsienio šalių pasirinkimo, autorės nuomone tikslinga analizuoti su Lietuvos bankroto teisės ištakomis susijusių Rusijos ir Vokietijos, palyginimui, Skandinavijos atstovės Suomijos, taip pat su Lietuva į Europos Sąjungą įstojusios Slovėnijos bei išskirtine teisės sistema pasižyminčios Didžiosios Britanijos patirtį.

Tyrimo metodai: šio darbo uždaviniams įgyvendinti naudojami: sisteminės analizės metodas, kuris leido sistemškai išanalizuoti Lietuvos Respublikos teisės norminius aktus, reglamentuojančius nemokumo administratoriaus institutą; lyginamasis metodas, leidęs gretinti teisės aktų nuostatas, mokslines koncepcijas; empirinis metodas – tai teisinės literatūros, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT), Lietuvos apeliacinio teismo (toliau – Apeliacinio teismo) praktikos medžiagos analizė, kuri padėjo atskleisti administratoriaus teisinio statuso specifiškumą ir šį statusą reglamentuojančių teisės aktų problemines sritis; aprašomasis metodas, leidęs apibūdinti kai kuriuos administratorių sampratos aspektus; istorinis metodas, naudotas išryškinti kai kurias nagrinėjamo instituto naujoves; ir indukcinis – dedukcinis metodas, kuris buvo taikomas apibendrinant atskirų faktų empirinius duomenis ir formuluojant konkrečias išvadas.

Literatūros šaltiniai: rašant darbą naudotasi Lietuvos Respublikos ir nagrinėjamų užsienio valstybių teisės norminiais aktais, Lietuvos ir užsienio bankroto teisės specialistų vadovėliais bei periodinėje literatūroje publikuotais straipsniais, analizuotos LAT ir Apeliacinio teismo nutartys, kuriose aiškinami bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso ypatumai.

1. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso samprata

Siekiant atskleisti bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso sampratą, analizuosime administratorių sąvokos apibrėžtumo problematiką, aptarsime dažniausiai teisiniuose šaltiniuose minimas teisinį statusą pagrindžiančias teorijas, bei, pasitelkdami esamą Lietuvos teismų praktiką, teisės doktriną bei užsienio šalių patirtį, pamėginsime atsakyti į klausimą, kokią teisinę padėtį užima administratorius bankroto ir restruktūrizavimo procesuose - ar jį reikėtų laikyti kreditorių, ar nemokaus skolininko interesų atstovu, ar verslininku, siekiančiu pelno.

Pradedant analizę, atkreiptinas dėmesys, kad tiek įmonių bankroto, tiek restruktūrizavimo atveju susiduriama su nemokumu. Lietuvoje galiojančiuose teisės aktuose nėra įtvirtintos vienodos nemokumo sampratos. ĮBĮ ir ĮRĮ tiesiogiai ar/ir netiesiogiai nurodoma, kad nemokumas – tai būseną, kai įmonė nebesugeba vykdyti prisiimtų įsipareigojimų.¹ Priklausomai nuo galimų veiksmų, priimamų įmonės atžvilgiu – likvidavimas arba mokumo atkūrimas, tuo sudarant galimybę atsiskaityti su kreditoriais – turime arba įmonės bankroto arba restruktūrizavimo procedūras.² Taigi, tiek įmonių restruktūrizavimą, tiek bankrotą galima laikyti įmonių nemokumo problemų sprendimo būdais arba nemokumo valdymo formomis. Atsižvelgiant į tai, autorės manymu tikslinga svarstyti galimybę ĮBĮ ir ĮRĮ nuostatų pagrindu parengti bendrą – Nemokumo įstatymą. Pažymėtina, kad reikšminga vieta įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų metu turi būti skiriama subjektams, kuriems yra pavedama organizuoti minėtus procesus – bankroto ir restruktūrizavimo administratoriams. Šiame darbe vykstant bankroto ir restruktūrizavimo procesams susiformuojantys teisiniai santykiai bus suprantami kaip nemokumo teisiniai santykiai, o svarbūs bankroto ir restruktūrizavimo procesų subjektai – bankroto ir restruktūrizavimo administratoriai - įvardinami bendra sąvoka - nemokumo administratoriais.

Visi nemokumo teisinių santykių dalyviai turi tam tikras teises ir pareigas, jų įgyvendinimo garantijas, atsako už tų teisių ir pareigų pažeidimus, t.y. *turi tam tikrą teisinį statusą*. ĮBĮ ir ĮRĮ suteikia nemokumo administratoriams ypatingą teisinį statusą, kadangi be šių asmenų tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo procesai negali vykti – jie aktyviai veikia viso proceso metu ir turi lemiamos įtakos procesų sėkmei.

¹ VIŠINSKIS, V., et al. Taikomasis mokslinis tyrimas „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-02-22]. P.63. Prieiga per internetą:

<www.ukmin.lt/lt/svv/doc/Nemokumo%20studija.doc>

² *Ibidem*.

Analizuojant šiuose įstatymuose pateikiamus bankroto ir restruktūrizavimo administratorių sąvokos apibrėžimus, pastebėtina, kad jie iš esmės sutampa: „teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti“ bankroto arba restruktūrizavimo paslaugas. Tiesa, ĮBĮ papildytas³ nurodant, kad asmuo teisę įgyja ĮBĮ ir su juo susijusių teisės aktų nustatyta tvarka. Nepaisant to, akivaizdu, kad įstatymų leidėjas išsamaus apibrėžimo nepateikia. Tokiu būdu susiduriame su viena pagrindinių, nuo pat nemokumo administratoriaus instituto atsiradimo vykstančių diskusijų, ieškant atsakymo į klausimą, kieno interesus: kreditorių ar paties nemokaus skolininko, atstovauja nemokumo administratorius. Tik vienos pusės atstovavimo teorija gerokai palengvintų administratoriaus darbą, tačiau nors ir neretai sutinkama, tiek teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje ji nėra vyraujanti. Siekiant pagrįsti šį teiginį, nemokumo administratoriaus statusą reikia analizuoti detaliau.

Nagrinęjant Lietuvos teismų praktiką aktualių klausimų, galima pastebėti administratoriaus prilyginimo įmonės valdymo organui teoriją. „Įmonei įgijus bankrutuojančios įmonės statusą, teismo paskirtas įmonės administratorius visiškai pakeičia įmonės vadovą, t.y. jis atlieka vienasmeniam valdymo organui priskirtas funkcijas.“⁴ Gindamas nemokios įmonės interesus, administratorius pirmiausia imasi priemonių atkurti įmonės mokumą, išsaugoti jos ūkinę komercinę veiklą, įgyvendina ĮRĮ 22 str. 1 d. 1-5 p. ir ĮBĮ 11 str. 3 d. 3, 4, 6, 9, 14, 23 ir kt. teisės normose reglamentuojamas funkcijas. Remiantis naujausia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, pavedimo sutarties pagrindu tarp įmonės ir administratoriaus susiklosto pavedimo teisiniai santykiai, t.y. ne administratoriaus ir kreditorių (ar kreditorių susirinkimo), o administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės teisiniai santykiai. „Tokią išvadą leidžia daryti ir ĮBĮ 11 str. 3 d. 9 p., kuriame nurodoma, kad administratorius atstovauja arba įgalioja kitą asmenį atstovauti bankrutuojančiai įmonei teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, kai bankrutuojanti įmonė tęsia ūkinę - komercinę veiklą, reglamentavimas. Taigi, administratorius nėra nei konkretaus kreditoriaus, nei kreditorių visumos, veikiančios per kreditorių susirinkimą ar kreditorių komitetą, atstovas.“⁵ Kita vertus, laikantis pozicijos, kad „bankroto bylos esmė – bankrutuojančios

³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13(1), 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedų įstatymas. Valstybės žinios, 2008, Nr. 65-2456.

⁴ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis c.b. AB „Mažeikių nafta“ v. UAB „Klevo lapas“, Nr. 2-691/2008, kat. 121.1; 126.3; 126.5.

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. BUAB „Pakrijas“ v. K. B., Nr. 3K-3-508/2010, kat.126.3; 126.8.

įmonės kreditorių teisių gynimas, siekiant patenkinti jų finansinius reikalavimus⁶, galima ir administratoriaus kaip kreditorių atstovo teorija. Administratorius privalo imtis visų priemonių, kad būtų patenkinti ne tam tikrų, žinančių apie sunkią skolininko finansinę būklę, o visų kreditorių interesai. Atstovaudamas kreditorių interesus, bankroto administratorius sudaro visų nemokios įmonės kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą, šaukia kreditorių susirinkimus, atlieka daug kitų [IBĮ 11 str. 3 d. 10, 12, 14, 20, 23 punktuose nustatytų pareigų, kai kurios iš jų priskirtos ir restruktūrizavimo administratoriaus kompetencijai (pvz. ĮRĮ 22 str. 1 d. 3 p. ir kt.). Kaip kategoriškai 2005 m. gegužės 24 d. nutartyje c.b. Nr.2A-224/2005 pasisakė Lietuvos apeliacinis teismas, „iš Įmonių bankroto įstatymo nuostatų akivaizdu, kad administratoriaus pagrindinė funkcija – ginti ir atstovauti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus.“⁷ Tačiau su tokia pozicija negalima sutikti, nes ji atsiriboja nuo kompleksinio administratoriaus teisinio reglamentavimo vertinimo.

Vertinant nemokumo įstatymų normas kompleksiskai, atsižvelgiant į teisių ir pareigų visumą, administratorių reikėtų laikyti tiek nemokios įmonės, tiek kreditorių atstovu. Pažymėtina, kad pagrindinės įmonės administratoriaus kompetencijai deleguotos funkcijos skirtos tiek nemokios įmonės, tiek jos kreditorių interesų gynybai (IBĮ 11 str. 3 d. 8, 14, 23 p., ĮRĮ 22 str. 1 d. 1 p., 2 p.). Sujungdamas dvi aukščiau minėtas teorijas, Lietuvos apeliacinis teismas atkreipia dėmesį į proceso esmę bei tikslus, pažymi, kad „įmonės bankroto procese siekiama dviejų priešingų tikslų – ginti kreditorių teises, kuo greičiau patenkinant jų pagrįstus reikalavimus bankroto byloje ir atkurti nemokios įmonės mokumą, išlaisvinti ją nuo skolų, suteikti galimybę plėtoti verslą toliau ar iš naujo“⁸ ir daro išvadą, kad „įvertinus įmonių bankroto instituto esmę, tikslus bei paskirtį, galima spręsti, jog bankroto procese siekiama apsaugoti ne tik finansinių įsipareigojimų nevykdančios įmonės kreditorių, bet ir pačios bankrutuojančios įmonės interesus.“⁹ Tokį požiūrį aiškindamas bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinės padėties ypatumus, palaiko ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nurodantis, kad restruktūrizuojamos įmonės administratorius, siekdamas šiam procesui nustatytų tikslų,

⁶ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2007 m. balandžio 19 d. nutartis c.b. *Klaipėdos miesto savivaldybė v. Savivaldybės įmonė „Vyturys“*, Nr.2-251/2007, kat.126.8.

⁷ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2005 m. gegužės 24 d. nutartis c.b. *UAB „Baltic Retail“ v. UAB „Verslo reorganizavimo ir audito paslaugos“*, Nr. 2A-224/2005, kat.126.8.

⁸ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2010 m. gegužės 11 d. nutartis c.b. *UAB „Pastato projektas“ v. UAB „Kodera“*, Nr. 2-832/2010, kat. 126.2.

⁹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. gruodžio 4 d. nutartis c.b. *VSDFFV Klaipėdos skyrius v. UAB „Stabilios konstrukcijos“*, Nr. 2-1002/2008, kat. 126.2.

gina įmonės ir jos kreditorių interesus, tuo pačiu gina ir viešąjį interesą.¹⁰ Tuo remiantis, administratorių galima įvardinti, kaip subjektą, turintį specialią įstatymų jam suteiktą kompetenciją, „nuo kurio veiksmų didžiają dalimi priklauso tinkama visų kreditorių bei pačios įmonės teisėtų interesų apsauga, bankroto procedūrų vykdymo skaidrumas bei sklandumas.“¹¹ Teismų praktika nuosekliai laikosi tokios pozicijos.¹²

Kitose valstybėse žinoma ir daugiau teorijų, pagrindžiančių nemokumo administratoriaus teisinį statusą. Vokietijoje vyrauja „tarnybos teorija“, traktuojanti administratorių kaip savarankišką asmenį, proceso šalį pagal įstatymą, veikiančią vietoj skolininko. Bankroto administratorius iš esmės veikia savo vardu, vietoj skolininko, pagal jam įstatymu suteiktus įgaliojimus, prižiūrint teismui.¹³ Kai kurie nemokumo teisės specialistai Rusijoje nemokumo administratoriaus statusą gretina su viešąjį interesą ginančio prokuroro teisine padėtimi baudžiamosiose bylose arba su teismo antstolio statusu teismo sprendimų vykdymo procese.¹⁴

Pagaliau reikia pažymėti, kad administravimo paslaugų teikimas nemokiai įmonei yra verslo rūšis, kurio pasirinkimo teisę garantuoja LR Konstitucijos 48 straipsnis.¹⁵ „Administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktais nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai.“¹⁶ Administratorius tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo procese veikia savo sutikimu, suinteresuotas gauti materialinę naudą. Vadovaujantis tokiu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimu, nemokumo teisiniuose santykiuose dalyvaujantį administratorių galima laikyti atitinkančiu jo kvalifikacijai keliamus reikalavimus, pelno siekiančiu verslo subjektu.

Iki šiol analizavome teorinius nemokumo administratoriaus statuso aspektus, tačiau reikia pridurti, kad praktikoje pasitaiko, jog nemokių įmonių administravimo paslaugas teikiantis asmuo proteguoja tam tikrų suinteresuotų asmenų interesus, o ne rūpinasi nemokia įmone ar jos kreditoriais. Autorės nuomone, paskatinti administratorius sąžiningai įgyvendinti jiems pavestas funkcijas gali tik efektyvi ir motyvuojanti atlyginimo už administratoriaus darbą sistema. Be to, įstatymų leidėjas turėtų išsamiau

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2010 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje ŽŪB „A. J.“ v. UAB „Litagros prekyba“, Nr. 3K-3-264/2010, kat. 27.8.1.

¹¹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2005 m. gruodžio 8 d. nutartis c. b. AB „Sema“ administracijos vadovas R.Č. v. AB „Sema“, Nr. 2-646/2005, kat. 126.3.

¹² Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. S.V.II „Vizinga“ v. UAB „Natanga ir Rovisa“, Nr. 2-970/2008 m., kat. 126.2.

¹³ KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009. P. 262.

¹⁴ Телюкина М. В. *Основы конкурсного права*. Москва: Волтерс Клувер, 2004. P.217.

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2001 m. sausio 10 d. nutartis c.b. R. Andriukaitis v. AB „Kauno autoservisas“, Nr. 3K-3-13/2001 m., kat. 125.4.

¹⁶ *Cit. op.* 5.

formuluoti bankroto ir restruktūrizavimo administratorių sąvokos apibrėžimą, kadangi įstatymo lygmenyje įtvirtinta definicija negali būti paliekanti abejonių ar suteikianti pagrindo interpretacijoms dėl galimo vienu ar kitu interesu atstovavimo administruojant nemokią įmonę.

Autorės nuomone, nemokumo administratorius laikytinas verslo subjektu, kuris turi teisę teikti bankroto ar restruktūrizavimo paslaugas, ir, atlikdamas nemokios įmonės administravimo procedūras, atstovauja tiek įmonės, tiek jos kreditorių teisėtus interesus bei siekia pelno. Nemokumo administratoriaus statuso probleminiai klausimai detaliau bus analizuojami kitose darbo dalyse.

2. Istorinė bankroto ir restruktūrizavimo administratorių institutų raida

2.1. Administratoriaus instituto kilmė

Šios darbo dalies tikslas - nustatyti nemokumo administratoriaus instituto reglamentavimo ištakas, plačiau aptarti administratoriaus teisinio statuso ypatumus Lietuvoje 1918 – 1940 m. laikotarpiu bei atlikti trumpą palyginamąją apžvalgą su šiuo metu Lietuvos teisiniame reglamentavime įtvirtintu administratorių teisiniu statusu.

Pripažįstama, kad esminiai bankroto teisės principai susiformavo romėnų teisėje, todėl ir romėnų teisėje egzistavusio subjekto, „kuris, davęs priesaiką nesiekti savanaudiškų tikslų, vykdavo skolininko turto varžytines“¹⁷ atsiradimą galima laikyti nemokumo administratoriaus instituto pradžia. Beveik visi civilinės teisės ir civilinio proceso principai inkorporuoti į Vokietijos bankroto statutą, įsigaliojusį 1879 m.¹⁸, todėl natūralu, kad Vokietijos nemokumo teisiniuose santykiuose sutinkamas nemokumo administratorius – teismo skiriamas valdytojas, kuris įgyvendindavo skolininko turto valdymo funkciją ir gindavo kreditorių interesus. Paminėtina, kad skolininko turto valdymas, pardavimas ir lėšų paskirstymas buvo valdytojo prerogatyva. Tuo laikotarpiu Anglijoje „prie teismų veikdavo oficialūs kreditorių išrinkti rūpintojai“ (rūpintojo institutas reglamentuojamas 1849 m. Anglijos Bankroto statute)¹⁹, kurie taip pat laikytini nemokumo administratorių prototipu, kadangi atlikdavo nemokumo procedūrų priežiūros funkciją. Pažymėtina, kad panašiu metu Lietuvoje (nuo 1840 m.) pradėti taikyti Rusijos imperijos įstatymai. Aktualus ir pažangiu laikomas 1800 m. Rusijos konkurso statutas, kuriame „įvestas kuratorius, kaip konkurso procedūrų vykdytojas“.²⁰ Detaliau verta aptarti

¹⁷ VĖLYVIS, S.; MIKUCKIENĖ, V. Origin of Bankruptcy Procedure in Roman Law. *Jurisprudencija*, 2009, nr.3(117). P.295.

¹⁸ KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009. P. 172.

¹⁹ *Ibidem*. P. 175.

²⁰ *Ibidem*. P. 182.

moksliniu požiūriu įdomų nepriklausomos Lietuvos 1918 – 1940 m. nemokumo teisės santykių raidos etapą, kuris tapo atskaitos tašku dabartinės Lietuvos nemokumo teisės susiformavimui. Įdomu tai, kad nagrinėjamu laikotarpiu Lietuvos Respublikoje nebuvo vieningos nemokumo teisės sistemos – didžiojoje Lietuvos dalyje galiojo Rusijos imperijos prekybos teisenos įstatymas, Klaipėdos krašte – Vokietijos konkurso įstatai²¹, o Užnemunėje – Prancūzijos Komercinis kodeksas²². Toks teisinis reglamentavimas lėmė nemokumo procedūras įgyvendinančių administratorių teisinio statuso ypatybes, tame tarpe ir skirtingus pareigybės įvardijimus – atitinkamai Didžiojoje Lietuvoje - prisiekusieji rūpintojai ir konkurso²³ valdyba, Klaipėdos krašte - konkurso tvarkytojai, Suvalkų gubernijoje - rūpintojai (kuratoriai), laikinieji ir būtinieji sindikai.²⁴ Administratoriaus skyrimo klausimas – teismo prerogatyva, kaip ir šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose, buvo reikalingas ir paties asmens sutikimas. Pagal nagrinėjamu laikotarpiu Lietuvoje galiojusius teisės aktus nemokumo administratoriui buvo keliami pernelyg mažai reikalavimų lyginant dabartinio teisinio reglamentavimo kontekste. Visos trys Lietuvos Respublikoje galiojusios teisės sistemos nustatė tik sąžiningumo reikalavimą. Tuo tarpu nešališkumo reikalavimas, nors ir formaliai sustiprinamas administratoriaus priesaika, Užnemunėje nebuvo užtikrintas pilna apimtimi, kadangi nemokumo administratoriaus pareigas galėjo eiti ir nemokios įmonės kreditoriai. Teisės aktuose trūko kvalifikacijos ir išsilavinimo kriterijų, tačiau šias teisės spragas užpildė teismų praktika - dažniausiai šias pareigas eiti buvo skiriami teisinių žinių ir verslo patirties turintys advokatai. Pastebėtina, kad Klaipėdos krašte kandidatams teikti administravimo paslaugas buvo numatyta ir diskriminuojančio pobūdžio kriterijų – amžiaus cenzas ir vyriškos lyties reikalavimas.²⁵

Atkreiptinas dėmesys, kad galiojusios teisės sistemos nebuvo vieningos ir interesų atstovavimo klausimu. Vokietijos teisės tradicija rėmė ir nemokios įmonės, ir kreditorių interesų atstovavimo idėją, o didžiojoje Lietuvos dalyje, perėmusioje Rusijos nemokumo teisės praktiką, laikytasi pozicijos, kad administratorius turi atstovauti nemokiam skolininkui, o ne kreditoriams.²⁶

²¹ 1877 m. Vokietijos imperijos konkurso įstatymas (*Reichskonkursordnung*), papildytas 1898 m.

²² 1808 m. Prancūzijos komercinis kodeksas (*Code de Commerce*). Cit.op. 2, P. 184.

²³ „Konkursu vadinta teisminė procedūra, kurios metu kreditoriams pagal įstatymuose nustatytas taisykles buvo padalijamas nemokaus skolininko turtas“. Spaičienė J. Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais. *Jurisprudencija*. 2006, Nr. 11(89). P.83.

²⁴ SPAIČIENĖ, Jurgita. Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.). *Jurisprudencija*. 2007, nr. 4(94). P.61.

²⁵ *Ibidem*. P.62.

²⁶ *Ibidem*. P.63.

Be esminės – skolininko turto apsaugos funkcijos, administratorius turėjo ir dabartiniame LR ĮBĮ numatytą teisę ir pareigą – kreiptis į teismą dėl kreditoriams žalingų sandorių nuginkijimo, jei sandorio šalys žinojo apie sandorio žalingumą.²⁷ Tuometiniam ir dabartiniam nemokumo teisės reglamentavimui bendra tai, kad nepateikiamas baigtinis administratoriaus teisių ir pareigų sąrašas. Be to, „nagrinėjamu laikotarpiu jau formavosi prioritetinis administratoriaus darbo atlyginimo principas“²⁸, įtvirtintas ir ĮBĮ 36 str.²⁹

Pažymėtina, kad siekiant apsaugoti skolininko turta, pagal Lietuvoje 1918 – 1940 m. galiojusius teisės aktus administratorius buvo skiriamas dar nepradėjus konkurso bylos.³⁰ Veikdamas pradiniam nemokumo proceso etape, administratorius atlikdavo laikinojo administratoriaus institutui priskirtas funkcijas³¹. J.Spaičienė taip pat atkreipia dėmesį ir kritikuoja tai, kad tiriamu laikotarpiu „teisės aktai nenumatė galimybių prisiekusiesiems rūpintojams savo pareigas eiti visą konkurso bylos nagrinėjimo laikotarpį.“³² Šio darbo autorė tokią poziciją palaiko, kadangi administratorių kaita tame pačiame procese neužtikrina proceso koncentruotumo.

Taigi, akivaizdu, kad šiuolaikinė Lietuvos Respublikos nemokumo teisė neatsiejama nuo kitų valstybių teisės istorinės genezės. Vertinant teisės aktų, reglamentavusių nemokumo teisinius santykius, įvairovę Lietuvoje 1918 – 1940 m. laikotarpiu, aptinkame reikšmingiausias, dabatinei Lietuvos nemokumo teisei būdingus administratoriaus teisinio statuso ypatumus.

2.2. Teisinio reglamentavimo pokyčiai atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę 1990 m.

TSRS okupacijos laikotarpiu Lietuvoje nemokumo teisiniai santykiai nebuvo reglamentuojami jokiuose teisės aktuose. Tik atkūrus nepriklausomos Lietuvos valstybę, perėjus prie rinkos ekonomikos, pradėjo vystytis ir nemokumo teisiniai santykiai, todėl atsirado poreikis juos teisiškai reglamentuoti. Šioje darbo dalyje siekiama apžvelgti nemokumo administratorių teisinio statuso reglamentavimo tendencijas nepriklausomoje Lietuvoje bei įvertinti šios srities reglamentavimo pokyčių efektyvumą.

Reikia pastebėti, kad Lietuvai būdinga gana sparti nemokumo teisinius santykius reglamentuojančių teisės aktų kaita: iki šiol priimtos trys pagrindinės ĮBĮ (1992 m., 1997

²⁷ SPAIČIENĖ, Jurgita. Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.). *Jurisprudencija*. 2007, nr. 4(94). P.63.

²⁸ *Ibidem*. P.65.

²⁹ Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.

³⁰ *Cit. op.* 28.

³¹ Nemokios įmonės turto masės sudarymas, turto apsauga, skolų išieškojimas ir kt.

³² *Cit.op.* 27, P.14.

m., 2001 m.)³³, dvi ĮRĮ (2001 m., 2010 m.)³⁴ redakcijos ir daugybė jų pakeitimų. Keičiantis įstatymams, kito ir nemokumo administratoriaus teisinis statusas.

Akivaizdu, kad lyginant su 2001 m. ĮBĮ redakcija, 1992 m. įstatymas bankroto administratoriaus statusą reglamentuoja siaurai, tačiau jis vertingas tuo, kad yra pirmasis Lietuvoje po 1990 m., kuriame įtvirtintas nemokumo administratoriaus institutas. 1992 m. ĮBĮ 7 str. administratorius prilyginamas įmonės valdytojui bankroto bylos nagrinėjimo laikotarpiu, taip pat numatytas laikinojo administratoriaus, skiriamo iki bankroto bylos iškėlimo, institutas, būdingas tokių valstybių kaip Vokietija, Rusija, Suomija nemokumo teisės praktikai. Pirminė įstatymo redakcija numatė administratoriaus skyrimo, pakeitimo tvarką, pagrindines funkcijas, tačiau nenurodė administratoriui privalomų reikalavimų. Todėl darytina išvada, kad administratoriumi teismo nuožiūra galėjo būti skiriamas bet kuris fizinis asmuo, netgi atstovaujantis kreditoriui, t.y. šališkas asmuo.³⁵ Praktika rodo, kad iki 1997 m. bankroto administratoriais tapdavo visai tam nepasiruošę asmenys. Nauja bankroto įstatymo redakcija 1997 m. administratoriaus statusą reglamentavo plačiau: įtvirtinti suinteresuotų bankroto byloje asmenų pasiūlymai teismui dėl administratoriaus kandidatūros³⁶, suteikta teisė šias paslaugas teikti ir juridiniams asmenims, atstovaujamiems įgaliotų fizinių asmenų, užpildyta pirminės įstatymo redakcijos spraga dėl galimo kreditoriams palankaus kandidato skyrimo, nustatytas pakankamai išsamus sąrašas asmenų, kurie negali būti skirti administratoriais. Papildytas bankroto administratoriaus apibrėžimas, nurodant, kad administratoriumi gali būti skirtas asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, kurios įrodymas fiziniam asmeniui yra kvalifikacinis pažymėjimas, o juridiniam asmeniui – leidimas.³⁷ Taigi galima teigti, kad naujoje (1997 m.) įstatymo redakcijoje apibrėžti reikalavimai administratoriaus kandidatūrai ir patikslinta skyrimo tvarka. Tačiau pabrėžtina, kad įstatymas turėjo reikšmingų trūkumų: neįtvirtino negatyvaus reikalavimo kandidatui neturėti teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi, įvedė, autorės nuomone, pernelyg kategorišką apribojimą dėl fizinio asmens darbo krūvio – vienu metu vykdyti bankroto procedūrą tik vienoje įmonėje. Toks draudimas suponavo jo vengimą, nes juridiniam asmeniui įstatymų leidėjas

³³ Įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 1992, Nr. 29-843; 1997, Nr. 64-1500; 2001, Nr. 31-1010.

³⁴ Įmonių restruktūrizavimo įstatymas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1012; 2010, Nr. 86-4529.

³⁵ JAZBUTIS, Remigijus. Bankroto administratoriaus statusas. Tendencijos ir perspektyvos. *Teisės problemos*. 2004, nr. 3(4). P.7.

³⁶ Subjektas, pateikiantis pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo, įpareigojamas pasiūlyti administratoriaus kandidatūrą, tačiau teismų praktikoje laikytasi pozicijos, kad šis įpareigojimas teismo, skiriant konkretų administratorių, nesaisto, pvz. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2000 m. gruodžio 20 d. nutartis c.b. *Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba v. UAB draudimo kompanija "Vicura"*, Nr. 3K-3-1380/2000, kat. 30.

³⁷ BIVAINIS J. Įmonių bankroto teisinis reglamentavimas. *Teisės problemos*, 1998, nr. 3-4. P.70.

tokio ribojimo nenumatė, todėl juridinio asmens įgalioti bankroto administratoriai fiziniai asmenys šia teisės spraga piktnaudžiavo. Minėti trūkumai buvo ištaisyti 2001 m. naujoje bankroto įstatymo redakcijoje, kuri, su pakeitimais ir papildymais galioja ir šiuo metu. Su šia įstatymo redakcija susiję bankroto administratoriaus teisinio statuso ypatumai bus analizuojami tolesnėse šio darbo dalyse, tačiau paminėtina, kad įtvirtintą teisinį reglamentavimą galima laikyti išsamiausiu nuo Nepriklausomybės atkūrimo, kadangi administratoriaus skyrimo tvarka patobulinta įvedant administratoriaus kandidatūros derinimo su Vyriausybės įgaliota institucija procedūrą, iš pažangių naujovių reikalavimų administratoriams srityje paminėtina pareiga bankroto administratoriaus juridinio asmens vadovui turėti teisę teikti bankroto administravimo paslaugas. Reikia pridurti, kad kandidatūrų siūlymas teismui skiriant administratorių, įtvirtintas ne kaip subjekto, pateikiančio teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, pareiga, o kaip teisė (teismo prerogatyva skiriant administratorių išlieka³⁸). Nepaisant teisinio reglamentavimo papildymų ir pakeitimų, įstatyme liko probleminių klausimų, pvz. „paskyrus administratoriumi juridinį asmenį, savo ruožtu jis skiria savo atstovą, <...> nederinant jo kandidatūros nei su teismu, nei su administratorių kontroliuojančia institucija“³⁹ t.y. Įmonių bankroto valdymo departamentu (toliau – Departamentas). 2004 m. vasario 18 d. c.b. Nr. 3K-3-107/2004⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiasis teismas konstatavo, kad „juridiniams asmeniui tenka savo darbuotojų neapdairių veiksmų neigiamų padarinių rizika“, tačiau juridinio asmens ir jo paskirto fizinio asmens atsakomybės už įmonės administravimo metu padarytus teisės aktų pažeidimus atsakomybės klausimas lieka atviras, kadangi, remiantis 2001 m. ĮBĮ redakcija ir ją detalizuojančiais poįstatyminiais teisės aktais, „praktiškai visos administratoriaus pareigybei numatytos sankcijos yra adresuojamos administratoriui fiziniam asmeniui“⁴¹. Atviras lieka ir juridinio asmens skyrimo administratoriumi kontrolės klausimas, kadangi teismas, kuriam deleguota administratoriaus skyrimo ir nešališkumo kontrolės funkcija, negali jos įgyvendinti ta apimtimi, kiek, paskyrus juridinį asmenį administruoti įmonę, šis neprivalo teikti teismui tvirtinti įgaliojamo fizinio asmens (administratoriaus) kandidatūros. R.Jazbučio nuomone, administratoriaus skyrimo procedūrą reglamentuojančius teisės aktus reikėtų papildyti nuostata, kuri nustatytų privalomą juridinio asmens įgaliojamo kandidatūros tvirtinimą

³⁸ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2006 m. gegužės 25 d. nutartis c.b. *AB bankas „Hansabankas“ v. AB „Ekranas“*, Nr. 2-328/2006, kat. 126.3.

³⁹ *Cit. op.* 35. P.9.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2004 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *Tauragės rajono vartotojų kooperatyvo „Žemaitijos žiedas“ v. V. Lidžienės įmonė*, Nr. 3K-3-107/2004, kat. 15.1.; 15.2.2.6.

⁴¹ *Cit. op.* 35. P.18.

teisme.⁴² Šiai pozicijai galima pritarti, kadangi teismo kontrolės funkcijos įgyvendinimas privalo būti nepertraukiamas. Reikia pridurti, kad administratorių profesinę veiklą reguliuojančios nuostatos iš esmės liko analogiškos 1997 m. ĮBĮ nuostatomis, tačiau po 2001 m. įstatymo redakcijos pasirodymo priimta nemažai jas detalizuojančių poįstatyminių teisės aktų.⁴³ Iš reikšmingiausių ĮBĮ pakeitimų paminėtinas 2008 m. liepos 1 d. įsigaliojęs ĮBĮ 11 str. papildymas⁴⁴ punktais, įtvirtinančiais privalomąjį administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės draudimą už atliekant bankroto procedūras padarytą žalą.

Kartu su 2001 m. ĮBĮ buvo priimtas ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymas⁴⁵, kuris pakeitė iki tol galiojusią neefektyvią įmonės mokumo atkūrimo – sanavimo – procedūrą.⁴⁶ Šiame įstatyme ir vėliau priimtuose poįstatyminiuose teisės aktuose formalizuota restruktūrizuojamų įmonių administratoriaus profesija, apibrėžtos profesinę veiklą reglamentuojančios teisės normos, kurios bus detalios analizuojamos kituose šio darbo skyriuose.

Apibendrinant, Lietuvos įstatymų leidėjas po Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. pirmuosius nemokumo teisinius santykius reglamentuojančius teisės aktus priėmė skubotai, netirdamas jų efektyvumo ir palikdamas bankroto administratoriaus teisinį statusą keliančiu daug diskusijų. Kita vertus, nagrinėjama sritis dėl pasikeitusios ekonominės situacijos atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę buvo labai dinamiška, o įstatymų leidėjas dėjo pastangas prie jos prisitaikyti. Be to, reikšmingą indėlį užpildant teisės spragas įnešė Lietuvos teismų praktika, todėl dabartinis bankroto ir restruktūrizavimo administratorių statuso reglamentavimas laikytinas pakankamai pažangiu.

⁴² *Cit. op.* 35.

⁴³ Pvz. Duomenų apie įmonės bankroto procedūras pateikimo ir skelbimo tvarka, duomenų apie restruktūrizuojamą įmonę bei restruktūrizavimo procesą pateikimo ir skelbimo tvarka, teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarka, įmonių bankroto administratorių veiklos kontrolės tvarka, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos sudėtis, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos nuostatai ir verslo administratorių etikos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. 221. Valstybės žinios. 2001, Nr. 59-2137.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13(1), 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedų įstatymas. Valstybės žinios, 2008, Nr. 65-2456.

⁴⁵ Valstybės žinios. 2001 m., Nr. 31-1012.

⁴⁶ KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009. P.195.

3. Teisinio statuso ypatumai Lietuvoje ir užsienyje pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus

3.1. Administratoriams keliami reikalavimai

Nors bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugos daugeliu aspektų yra panašios, tačiau analizuojant šiuo metu Lietuvoje galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius bankroto bei restruktūrizavimo procesus, galime pastebėti nemažai reikšmingų skirtumų tarp bankroto ir restruktūrizavimo administratoriams keliamų reikalavimų. Šiame magistro darbo poskyryje detalai aptarsime administratoriams keliamus reikalavimus, atskleisime aktualius probleminius aspektus bei pateiksime esamo reglamentavimo tobulinimo kryptis. Autorės nuomone, gilintis į administratoriams keliamų reikalavimų sritį yra prasminga, nes nuo to, kaip kandidatai yra pasirengę darbui, didele dalimi priklauso bankroto ir restruktūrizavimo procesų sėkmė. Vykdydami nemokių įmonių administravimo procedūras, administratoriai priversti spęsti konfliktines situacijas, kuomet proceso dalyviai, siekdami apginti savo turtinius interesus, naudojami tiek teisinėmis, tiek ir teisės aktų draudžiamomis priemonėmis, todėl būtina užtikrinti, kad nemokumo administratoriais taptų tik asmenys, atitinkantys nepriekaištingos reputacijos, reikiamos kvalifikacijos kriterijus bei deramai pasirengę šiam darbui. Administratorių profesinio pasirengimo ir kvalifikacijos, kaip vieno iš svarbiausių veiksnių, dėl kurių stringa įmonių restruktūrizavimo procesai, užtikrinimo svarbą pabrėžė ir Nacionalinė verslo administratorių asociacija 2004 metais parengtoje Įmonių restruktūrizavimo procesų studijoje.

Įsigaliojus naujajai Įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcijai⁴⁷, reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas, tapo reglamentuoti įstatymo lygmeniu, tuo tarpu reikalavimai bankroto administratoriams liko nustatyti tik poįstatyminiuose aktuose. Autorės nuomone, tokia praktika laikytina ydinga, o kaip šią poziciją pagrindžiantis argumentas galėtų būti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. I-444-6/2009, kuriame teismas, atsižveldamas į Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, nurodo, kad esminiai asmens ūkinės laisvės suvaržymai gali būti nustatomi tik įstatymo lygmens teisės aktu, be to, jokiais aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties. Taigi yra būtina įstatymiškai reguliuoti visus svarbiausius klausimus, susijusius su teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas suteikimu ir praradimu. Nepaisant to, kad ĮBĮ, kurio

⁴⁷ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2010, Nr. 86-4529.

paskirtis - įmonių bankroto proceso reglamentavimas, nėra specialus teisės aktas, skirtas administratorių statusui reglamentuoti, tačiau autorė mano, kad įstatymo papildymas ta apimtimi, kiek to reikalauja esminių teisės užsiimti įmonių bankroto administravimo veikla įgijimo sąlygų įtvirtinimas, yra pateisinamas ir palankiai vertina iniciatyvas užpildyti susidariusią teisinio reglamentavimo spragą – Seime teikiami siūlymai ir rengiami projektai⁴⁸ dėl ĮBĮ pakeitimo ir papildymo aktualiu klausimu.

Šiame darbo poskyryje reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti teisę teikti bankroto ir restruktūrizavimo paslaugas, bus aptariami detalai.

3.1.1. Fizinio asmens teisė teikti administravimo paslaugas

Pirmiausia apžvelgsime, palyginsime ir įvertinsime reikalavimus, keliamus fiziniams asmenims, siekiantiems įgyti teisę teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas.

Pradėti reikėtų pažymint, kad fiziniai asmenys, norintys tapti įmonių bankroto ar (ir) restruktūrizavimo administratoriais turi įgyti teisę teikti tokias paslaugas. Teisė teikti minėtas paslaugas įgyjama vadovaujantis specialiais reikalavimais, nustatytais norminiuose teisės aktuose.

Kaip minėta, ĮBĮ⁴⁹ jokių kvalifikacinių reikalavimų fiziniams asmenims, siekiantiems teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, neįtvirtina. Šiuo aspektu nagrinėtini tik įstatymo 11 str.1 d., lakoniškai reglamentuojanti, kad įmonės administratorius yra teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, *turintis teisę teikti* įmonių bankroto administravimo paslaugas, 2008 m. liepos 1 d. trumpai papildyta nurodant, kad *šią teisę asmuo įgyja šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų nustatyta tvarka*⁵⁰ bei su 11 str. 1 d. nuostata tiesiogiai susijęs 37 str. 6 d. 4 p., numatantis abstraktų pavedimą Vyriausybei arba jos įgaliotai institucijai nustatyti teisės teikti bankroto administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarką. Analizuojant pastarosios teisės normos turinį, galime daryti išvadą, jog įstatymas suteikia įgaliojimus Vyriausybei (nagrinėjamu atveju ūkio ministrui) nustatyti administracinio-techninio pobūdžio nuostatas (pvz. kvalifikacinio egzamino organizavimo, dokumentų formos reikalavimus) dėl teisės teikti administravimo paslaugas suteikimo tvarkos, o ne galimybę įtvirtinti esminius profesinės kvalifikacijos reikalavimus, kurie apsprendžia, ar konkretus asmuo galės siekti teisės teikti administravimo paslaugas.

⁴⁸ 2010 m. birželio 4 d. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 5, 6, 8, 9 10, 11, 12, 21, 22, 23, 26, 33, 36 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 11¹ straipsniu ir trečiuoju¹ skirsnio įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIP-1516(2).

⁴⁹ Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.

⁵⁰ *Cit. op.* 3.

Nepaisant to, iki šiol reikalavimai fiziniams ir juridiniams asmenims, pretenduojantiems tapti bankroto administratoriais, yra įtvirtinti ir pažymėjimai bei leidimai teikti paslaugas šiems asmenims yra išduodami bei naikinami vadovaujantis 2006 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-376 patvirtintomis Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklėmis⁵¹ (toliau - Taisyklės). Šiose Taisyklėse nurodyti reikalavimai turi būti įgyvendinti kiekvienu atveju norint įgyti teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, todėl juos, remiantis teisės teorija, galima laikyti pozityviaisiais. Tokie reikalavimai restruktūrizavimo administratoriams reglamentuojami 2010 m. spalio 1 d. įsigaliojusios ĮRĮ redakcijos 16 str.

1 lentelė. Reikalavimų fiziniams asmenims palyginimas.

Reikalavimai bankroto administratoriams	Reikalavimai restruktūrizavimo administratoriams
ĮBĮ (2010-11-23 aktuali redakcija) 11 str. 1 d.: administratorius - teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas ir šią teisę įgijęs šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų nustatyta tvarka.	ĮRĮ 15 str. 1 d.: administratorius - teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas. 16 str. 1 d.: Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės narės pilietis, kitas fizinis asmuo, kuris naudojasi Europos Sąjungos teisės aktų jam suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis, siekdamas įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas.
Pagal esamą reglamentavimą fizinis asmuo privalo:	
būti nepriekaištingos reputacijos	būti nepriekaištingos reputacijos
-turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės, ekonomikos krypties išsilavinimą (teisės ar ekonomikos bakalauro ir teisės ar ekonomikos magistro kvalifikacinį laipsnį), -teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą) arba -teisės aktų nustatyta būti pripažintas advokatu ⁵²	turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą
išlaikyti kvalifikacijos egzaminą	išlaikyti kvalifikacijos egzaminą
-	mokėti lietuvių kalbą

⁵¹ Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklės (su pakeitimais ir papildymais), patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 4-376. Valstybės žinios, 2006, Nr. 110-4180.

⁵² Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymo Nr. 4-376 „Dėl teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimas, patvirtintas 2008 m. gruodžio 5 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-622. Valstybės žinios, 2008, Nr. 143-5753.

per paskutinius 10 metų turėti 5 metų darbo patirtį ekonomikos arba teisės srityje arba teisės aktų nustatyta tvarka būti pripažintas advokatu	turėti ne trumpesnę kaip 3 metų įmonės vadovo darbo stažą per paskutinius 5 metus arba turėti 2 metų bankrutuojančios įmonės administratoriaus darbo stažą
Pagal ankstesnį reglamentavimą 2001 m.:	
- turėti nepriekaištingą reputaciją; - turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 3 metų vadovaujamojo darbo stažą arba 2 metų įmonės administratoriaus padėjėjo darbo stažą per paskutinius 3 metus; - išmanyti įmonių veiklą, bankroto procedūras, darbo santykius reglamentuojančius ir kitus su bankroto procedūrų vykdymu susijusius teisės aktus ir išlaikyti kvalifikacijos egzaminą	- turėti nepriekaištingą reputaciją; - turėti 1 metų bankrutuojančios įmonės administratoriaus darbo stažą; - išmanyti įmonių veiklą, restruktūrizavimo procedūras, darbo santykius reglamentuojančius ir kitus su restruktūrizavimo procedūrų vykdymu susijusius teisės aktus ir išlaikyti kvalifikacijos egzaminą

Taigi, kaip matome iš 1 lentelėje pateikto esamo ir buvusio teisinio reglamentavimo palyginimo, reikalavimas *būti nepriekaištingos reputacijos* – yra prioritetas asmenims siekiantiems teikti administravimo paslaugas. Pastebėtina, kad 2001 m. liepos 5 d. ūkio ministro įsakymu patvirtintoje tvarkoje⁵³ nepriekaištingos reputacijos apibrėžimas nebuvo suformuluotas. Dabar galiojančiose Taisyklėse pateikiamas sąvokos išaiškinimas, kuris, vertinant kandidato reputaciją, reikalauja išsiaiškinti, ar asmuo nebuvo nuteistas už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą (nepaisant to, ar išnyko teistumas), už kitą nusikalstamą veiklą (kol teistumas neišnykęs), taip pat - ar nepiktnaudžiauja psichotropinėmis, narkotinėmis, toksinėmis medžiagomis, alkoholiu, ar jam nebuvo panaikintas anksčiau Ūkio ministerijos išduoto bankroto ar restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimo galiojimas.⁵⁴

Fiziniam asmeniui restruktūrizavimo administratoriui įstatymu numatyti keli papildomi atvejai (tiesiogiai jokiam teisės akte neįtvirtinti bankroto administratoriui), kuomet jis negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos: a) yra atleistas iš teisėjo, prokuroro, advokato, advokato padėjėjo, notaro, kandidato į notarus (asesoriaus), notaro atstovo, teismo antstolio, antstolio, antstolio atstovo, antstolio padėjėjo pareigų už profesinės ar tarnybinės veiklos pažeidimus arba atleistas iš valstybės tarnautojo pareigų paskyrus tarnybinę nuobaudą – atleidimą iš pareigų ar iš darbo už šiurkštų darbo pareigų pažeidimą ir nuo atleidimo nepraėjo 3 metai; b) neatitinka Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekse administratoriams nustatytų reikalavimų.

⁵³ *Cit.op.* 43.

⁵⁴ Lingvistiniu metodu aiškinant įstatymo nuostatą aišku, kad tuo atveju, kai pažymėjimo galiojimas panaikinamas restruktūrizavimo administratoriui, suėjus 3 metų terminui jis vėl laikomas turinčiu nepriekaištingą reputaciją.

Kalbant apie nepriekaištingos reputacijos reikalavimą atkreiptinas dėmesys, kad praktikoje egzistuoja teisinio reglamentavimo spraga tais atvejais, kai dėl administratoriaus veiksmų (pvz. kyšio ėmimas ar reikalavimas už tam tikrų veiksmų atlikimą suinteresuotų asmenų pageidavimu) pradedamas ikiteisminis tyrimas, o administratorius ir toliau laikomas turinčiu nepriekaištingą reputaciją. Autorės nuomone, užtikrinant, kad įmonių administravimo procedūras vykdytų nepriekaištingos reputacijos asmenys, būtų tikslinga teisės aktuose numatyti, kad kai dėl bankroto ar restruktūrizavimo administratoriaus veiksmų administruojant įmonę pradedamas ikiteisminis tyrimas, toks administratorius yra nušalinimas nuo visų jo administruojamų įmonių administravimo procesų iki konkretaus ikiteisminio tyrimo dėl tam tikros įmonės administravimo pažeidimų pabaigos.

Kitas aptartinas klausimas yra kandidatams privalomo *išsilavinimo reikalavimo* reglamentavimas. Remiantis 1 lentelėje pateiktais duomenimis, šis reikalavimas buvo nuosekliai griežtinamas, siekiant profesionalesnio bankroto ir restruktūrizavimo procesų administravimo.

Pabrėžtina, kad norminis administracinis aktas (ar jo dalis) laikomas panaikintu ir paprastai negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbtas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas dėl atitinkamo norminio akto (ar jo dalies) pripažinimo neteisėtu.⁵⁵ Taigi nuo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimo jau administracinėje byloje Nr. I-444-6/2009 paskelbimo 2009 m. kovo 6 d. Taisyklių 5.2. nuostata, kurioje įtvirtintas išsilavinimo reikalavimas kandidatams teikti bankroto ir restruktūrizavimo paslaugas, negali būti taikoma dėl teismo konstatuoto nuostatos prieštaravimo ĮBĮ.⁵⁶ Restruktūrizavimo administratorių atveju ši teisinio reglamentavimo spraga yra užpildyta ĮBĮ 16 str. 1 d. 2 p. labai glaustai suformulavus išsilavinimo kriterijų: „turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą“. Įstatymų leidėjo poziciją galima paaiškinti tuo, kad siekiant įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas būtina, be kita ko, išlaikyti kvalifikacijos egzaminą, todėl nėra prasminga įstatyme detaliam vardinti studijas, kurias kandidatas teikti restruktūrizavimo administravimo paslaugas turėtų būti baigęs.

Kiekvieno kandidato teikti tiek bankroto, tiek ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas pasirengimas šiam darbui privalomai įvertinamas *laikant kvalifikacijos egzaminą* pagal Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių atestavimo komisijos

⁵⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-444-6/2009, kat. 17.1.

⁵⁶ Nurodytoje byloje teismas pripažino, kad Taisyklių 5.2. punktas prieštarauja ĮBĮ 37 str. 6 d. 4 p. ta apimtimi, kiek jis įtvirtina, kad Vyriausybė arba jos įgaliota institucija nustato teisės teikti bankroto administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarką.

(toliau – Atestavimo komisija) patvirtintą atestavimo programą. Tai kandidatų profesinio pasirengimo patikrinimas, kurio metu įvertinamos kandidatų žinios civilinės teisės, civilinio proceso, bankroto teisės, darbo teisės, ekonomikos, apskaitos, finansų, vadybos, turto vertinimo, aplinkos apsaugos ir kitose srityse. Egzaminą organizuoja ir sprendimą leisti ar neleisti laikyti egzaminą priima Atestavimo komisija.

Įdomu tai, kad naujoje IRĮ redakcijoje⁵⁷ įtvirtintas privalomas reikalavimas *mokėti lietuvių kalbą*, kuris ankstesnėje praktikoje nebuvo nustatytas jokiame teisės akte. Tokio reikalavimo įvedimą galima paaiškinti būtinybe užtikrinti teisinį aiškumą atsižvelgiant į analogiškus reikalavimus, galiojančius Valstybės tarnybos, Buhalterinės apskaitos, Bankų, Teismų ir kituose įstatymuose.

Darbo stažo reikalavimas bankroto administratoriui įtvirtintas Taisyklių 5.3. punkte. Ši nuostata kaip ir išsilavinimo reikalavimas, 2008 m. gruodžio 5 d. ūkio ministro įsakymu Nr. 4-622 buvo sugriežtinta - per paskutinius 10 metų kandidatas turi turėti 5 metų darbo patirtį ekonomikos arba teisės srityje arba teisės aktų nustatyta tvarka būti pripažintas advokatu.⁵⁸ Sisteminei Lietuvos teisės aktų, numatančių reikalavimus bankroto administratorių veiklai analizė, taip pat šios srities specialistų žiniasklaidoje išsakytos nuomonės leidžia teigti, kad tokie reglamentavimo pokyčiai buvo ilgai laukti ir kryptingi optimizuojant administravimo veiklą.

Darbo stažo reikalavimas restruktūrizavimo administratoriams reiškia turėti ne trumpesnę kaip 3 metų įmonės vadovo darbo stažą per paskutinius 5 metus arba turėti 2 metų bankrutuojančios įmonės administratoriaus darbo stažą. Tuomet, kai Taisyklės buvo taikomos ir restruktūrizavimo administratorių teisės teikti paslaugas privalomųjų reglamentavimui, jose be jokių alternatyvų buvo numatytas tik reikalavimas turėti ne mažesnę kaip dvejų metų darbo bankroto administratoriumi patirtį (ir būtinas kiekvienam kandidatui teisės teikti bankroto administravimo paslaugas turėjimas), o dar ankstesnis ir atitinkamai paprastesnis reglamentavimas numatė tik vienerius metus bankroto administratoriaus darbo stažo. Buvęs reglamentavimas iš esmės reiškė, kad asmuo, nesusidūręs su bankrutavusios ar bankrutuojančios įmonės administravimu, negalės tinkamai įgyvendinti procedūrų, kuriomis siekiama išvengti tokios pasekmės kaip bankrotas. Toks reglamentavimas kritikuotinas, atsižvelgiant į tai, kad numatytas dvigubas reikalavimas fiziniam asmeniui, norinčiam įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas, laikyti du kvalifikacinius egzaminus, bei

⁵⁷ Valstybės žinios, 2010, Nr. 86-4529.

⁵⁸ Pastarasis reikalavimas netaikomas asmeniui, siekiančiam bankroto administravimo teisės pakartotinai (kai baigiasi bankroto administratoriaus pažymėjimo galiojimas).

pritarina esamam įstatyminiam reglamentavimui, kuris leidžia „gaivinti“ įmonę asmeniui, praktiškai išmanančiam įmonės valdymo problematiką.

1 lentelėje nurodytas, tačiau dar neaptartas administratoriaus pareigybės sąvokos klausimas. ĮBĮ 11 str. 1 d. įtvirtinta, kad įmonės administratorius yra fizinis (ar juridinis asmuo). Tuo tarpu ĮRĮ 16 str. 1 d. tokia nuostata detalizuojama nurodant, kad fizinis asmuo, pretenduojantis teikti įmonių restruktūrizavimo paslaugas Lietuvoje, gali būti Lietuvos Respublikos pilietis, kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietis arba kitas fizinis asmuo, kuris naudojasi Europos Sąjungos teisės aktų jam suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis. Tokia formuluoatė atitinka Paslaugų įstatymo⁵⁹ 2 str. 9 d. nuostatas ir ĮRĮ buvo reikalinga vadovaujantis 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL 2006 L376, p. 36) (toliau – Paslaugų direktyva). Tokiu reglamentavimu siekiama užtikrinti Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintas judėjimo valstybėse narėse teises. Tuo pačiu išvengiama ir paslaugų teikėjo diskriminavimo, nes pažymėjimas galės būti išduodamas ir valstybės narės piliečiui, kitam fiziniam asmeniui, besinaudojančiam Europos Sąjungos teisės aktuose jam suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis, atitinkančiam nustatytus reikalavimus. Tokio paties reglamentavimo siekiama ir bankroto administratorių atžvilgiu.

Fiziniai asmenys, siekiantys tapti tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo administratoriais, privalo pateikti reikalaujamus dokumentus Įmonių bankroto valdymo departamentui prie Ūkio ministerijos (toliau - Departamentas): prašymą leisti laikyti kvalifikacijos egzaminą, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją, išsilavinimą patvirtinančio dokumento kopiją. Pretenduojantys administruoti tik bankrotus papildomai pateikia darbo patirtį patvirtinančių dokumentų kopijas arba advokato pažymėjimo kopiją. Iš fizinių asmenų, pretenduojančių teikti įmonių restruktūrizavimo paslaugas, remiantis Taisyklėmis, tiek, kiek jos neprieštaruja ĮRĮ, reikalaujama pateikti darbo bankroto administratoriumi arba įmonės vadovo darbo patirtį patvirtinančių dokumentų kopijas.

Departamentas gautus su administratoriaus kvalifikacijos suteikimu susijusius dokumentus perduoda ūkio ministro įsakymu suformuotai Atestavimo komisijai⁶⁰, kuri, išnagrinėjusi gautą medžiagą, priima sprendimą dėl asmens atitikties kandidatams keliamiems reikalavimams - leisti (neleisti) laikyti kvalifikacinį egzaminą. Sprendimas netenkinti prašymo turi būti motyvuotas. Kaip nurodoma Taisyklių 30 punkte ir ĮRĮ 18

⁵⁹ Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 153-6901.

⁶⁰ Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių atestavimo komisijos nuostatai (su pakeitimais), patvirtinti Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2007 m. kovo 23 d. įsakymu Nr. 4-107. Valstybės žinios, 2007, Nr.37-1381.

str. 1 d., vadovaudamasi Atestavimo komisijos siūlymu Ūkio ministerija išlaikiusiam kvalifikacijos egzaminą asmeniui išduoda bankroto ar restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimą. Tokiu būdu kandidatui tapti bankroto administratoriumi suteikiama teisė teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas. Teisė teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas įgyjama nuo įrašymo į Įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas teikiančių asmenų sąrašą (toliau - Sąrašas) dienos.

Bankroto administratoriui pirmą kartą išduodamas pažymėjimas galioja trejus metus nuo jo išdavimo dienos. Kriterijai, lemiantys fiziniam asmeniui bankroto administratoriui išduodamo pažymėjimo galiojimo terminą (nuo 3 iki 10 metų), yra administratoriaus darbo praktika, profesinio pasirengimo lygis, taip pat atsižvelgiama į pažymėjimo išdavimo pakartotinumą. Šių kriterijų abstraktumas kelia pagrįstų abejonių dėl galimybės Atestavimo komisijai piktnaudžiauti priimant sprendimus konkrečių kandidatų atžvilgiu. Analizuojant konkrečių komisijos nutarimų pavyzdžius⁶¹, akivaizdu, kad komisijai sudarytos sąlygos naudotis neformaliais vertinimo kriterijais ir tokia praktika yra toleruojama. Vertindama vykdytą ir vykdomą veiklą administruojant bankrutuojančias įmones, komisija atsižvelgia į tai, kelias bankroto procedūras per paskutinius trejus metus vykdė, baigė vykdyti bei tebevykdo administratorius. Vienam administratoriui, įvykdžiusiam ar vykdančiam procedūras 19 įmonių, išduodamas 9 metus galiojantis pažymėjimas, o kitam, dėl baigtų ar tebevykdomų bendroje sumoje 55 bankroto procedūrų išduodamas 6 metus galiojantis bankroto administratoriaus pažymėjimas.⁶² Autorės nuomone, būtina užtikrinti, kad komisijos nutarimai būtų objektyvūs, todėl verta svarstyti galimybę teisės aktuose nustatyti apibrėžtus vertinimo kriterijus, kuriais privalėtų vadovautis komisija, priimdama nutarimą siūlyti Ūkio ministerijai ilgesnį nei 3 metų bankroto administratoriaus pažymėjimo galiojimo terminą. Kita vertus, įstatymų leidėjas pasirinko kitą sprendimo būdą restruktūrizavimo administratorių pažymėjimo galiojimo atžvilgiu, ĮRĮ įtvirtinęs, kad pažymėjimas galioja neterminuotai.⁶³

Dar vienas pozityvusis reikalavimas kandidatams tapti administratoriais yra ĮBĮ 11 str. 11 d. imperatyviai įtvirtintas nurodymas administratoriui fiziniam asmeniui *nuolat kelti kvalifikaciją*. Remiantis aptariamomis Taisyklėmis⁶⁴, tai reiškia bankroto

⁶¹ Komisijos posėdžių protokolai viešai neskelbiami, todėl autorė remiasi 2010 birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybos išvada dėl korupcijos rizikos analizės Ūkio ministerijoje. Santrauka. Nr. L-01-2032.

⁶² 2009 m. balandžio 22 d. Atestavimo komisijos posėdžio protokolas Nr. B-4.

⁶³ Valstybės žinios, 2010, Nr. 86-4529. 18 str. 2 d.

⁶⁴ *Cit. op.* 54.

administratoriaus fizinio asmens dalyvavimą ne mažiau kaip 32 val. per metus⁶⁵ mokymuose Atestavimo komisijos patvirtintų programų temomis. Ankstesniame reglamentavime⁶⁶ ši samprata nebuvo pateikiama ir tai taip pat buvo probleminė sritis, kiekvienu konkrečiu Atestavimo komisijos priamamų sprendimų atveju paliekanti terpę abejonėms dėl objektyvumo. Restruktūrizavimo administratoriams taip pat galioja analogiškas (bet įstatymo lygiu nedetalizuotas) reikalavimas, kuris įtvirtintas [RĮ 22 str. 3 d.: „administratorius privalo nuolat kelti kvalifikaciją“.

Kvalifikacijos kėlimo klausimas ir jo vertinimas tampa labai reikšmingas susidūrus su situacija, kuomet fizinis asmuo siekia gauti administratoriaus pažymėjimą pakartotinai nelaikius kvalifikacijos egzamino. Tokiu atveju Atestavimo komisija turi teisę nuspręsti išduoti pažymėjimą pakartotinai nelaikius kvalifikacijos egzamino administratoriui nuolat kėlusiam kvalifikaciją, atitinkančiam nepriekaištingos reputacijos kriterijų, vykdančiam administravimo veiklą bei nepažeidusiam teisės aktų reikalavimų. Atestavimo komisija vertina, apsisprendžia individualiai dėl kiekvieno konkretaus atvejo ir siūlo Ūkio ministerijai išduoti pažymėjimą. Autorė pažymi, jog ir šiuo klausimu esamame teisiniame reglamentavime yra spragų ta apimtimi, kiek nėra reglamentuotos sąlygos, kurioms esant Atestavimo komisija gali atsisakyti išduoti pažymėjimą nelaikius kvalifikacijos egzamino, jeigu asmuo formaliai ir atitinka pastraipos pradžioje nurodytus kriterijus, pvz. gali būti, kad asmens kvalifikacijos kėlimo kursų temos neatitiks ar ne visai atitiks nustatytą atestavimo programos temų arba asmuo per paskutinius trejus metus nebus realiai vykdęs administravimo procedūrų ir pan.

Labai svarbus, tačiau nuo kitų reikalavimų besiskiriantis tuo, kad įstatyme įvardintinas kaip negatyvus reikalavimas kandidatams teikti administravimo paslaugas, yra *nešališkumas - negalėjimas turėti teisinio suinteresuotumo proceso baigtimi*. Ši nuostata įtvirtinta atitinkamai [BĮ 11 str. 4 d. ir [RĮ 21 str. 2 d. Plačiau tai, koks asmuo negali būti skiriamas eiti administratoriaus pareigas, bus aptarta vėliau.

Taisyklių 53 punkte ir atitinkamai [RĮ 18 str. 3 d. reglamentuojami bankroto ir restruktūrizavimo administratorių fizinių asmenų *pažymėjimų galiojimo panaikinimo pagrindai* yra iš esmės vienodi: paties pažymėjimo turėtojo raštiškas kreipimasis į Ūkio ministeriją dėl pažymėjimo galiojimo panaikinimo, taip pat paaiškėję nepriekaištingos reputacijos, teisingų duomenų Departamentui pateikimo, teisės aktų profesinėje veikloje laikymosi reikalavimų pažeidimai, pažeidimų pakartotinumas dar galiojant Departamento paskirtai nuobaudai. Minėtas įstatymas įtvirtina dar vieną restruktūrizavimo

⁶⁵ Metų pradžia laikoma bankroto administratoriaus pažymėjimo išdavimo data, o jų pabaiga – kitų metų analogiška data.

⁶⁶ *Cit.op.* 43.

administratoriaus pažymėjimo pasibaigimo pagrindą – administratoriaus mirties faktą. Dėmesys atkreiptinas į tai, kad Taisyklėse įtvirtinta sąvoka „reikšmingi teisės aktų pažeidimai“ nagrinėjamoje 2010 m. ĮRĮ redakcijoje neišliko. Toks reglamentavimas vertintinas teigiamai, kadangi reikšmingo teisės akto pažeidimo sąvoka nebuvo pateikiama jokiam teisės akte ir kėlė klausimų dėl konkretaus nustatyto teisės akto pažeidimo vertinimo. Stigo vertinimo kriterijų ir Atestavimo komisijai nepagrįstai buvo palikta diskrecija spręsti, ar teisės akto pažeidimas reikšmingas, kvalifikuoti administratoriaus veiksmus ir taikyti sankciją. Apskritai galimybė panaikinti administratorių (fizinių asmenų) pažymėjimų galiojimą vertintina kaip saugiklis, užtikrinantis administratorių veiklos kokybę.

Panaikinus bankroto administratoriaus pažymėjimo galiojimą, kartu nustatomas terminas, per kurį fizinis asmuo negali pateikti prašymo laikyti kvalifikacijos egzamino. Šis terminas negali būti trumpesnis nei vieneri metai ir ilgesnis nei penkeri metai. Nustatant šį terminą turi būti atsižvelgta į padaryto pažeidimo pobūdį ir aplinkybes.⁶⁷ Ta pati tvarka, vadovaujantis Taisyklėmis, buvo taikoma ir restruktūrizavimo administratoriams, tačiau iš ĮRĮ 16 str. 2 d. 2 p. galima spręsti, kad siekiant įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo paslaugas, nuo pažymėjimo galiojimo panaikinimo turi būti praėję nemažiau nei 3 metai.⁶⁸ Nors reglamentavimas šiek tiek sugriežtintas, tačiau tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo administratorių atveju terminas nustatomas vadovaujantis Taisyklėmis⁶⁹, t.y. sprendimą dėl termino kiekvienu konkrečiu atveju priima Atestavimo komisija. Deja ir šiuo atveju jai palikta laisvė spręsti, kokiam terminui turi būti atimta kandidato teisė teikti prašymą laikyti kvalifikacijos egzaminą, nesant jokių konkrečių nurodymų, kaip vertinti vienus ar kitus pažeidimus bei aplinkybes.

Apžvelgus reikalavimus fiziniams asmenims, siekiantiems įgyti teisę teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas, atkreiptinas dėmesys į tai, kad naujausiais Departamento skelbiamais duomenimis, 2010 m. gruodžio 31 d. teisę teikti tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo administravimo paslaugas buvo įgijęs didžiausias skaičius fizinių asmenų nei bet kuriais ankstesniais metais.

⁶⁷ Taisyklės, 60 punktas. Jame taip pat nurodoma, kad termino nustatyti nereikia, jeigu pažymėjimo galiojimas panaikinamas paties administratoriaus prašymu.

⁶⁸ Tuomet restruktūrizavimo administratorius vėl laikomas turinčiu nepriekaištingą reputaciją.

⁶⁹ ĮRĮ 18 str. 1 d.: „restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimą <...>išduoda ir jo galiojimą panaikina Lietuvos Respublikos ūkio ministerija Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.“

2 lentelė. Bankroto ir restruktūrizavimo administratoriams (fiziniams asmenims) išduotų pažymėjimų skaičiaus palyginimas.⁷⁰

Metai	Bankroto administratoriai			Restruktūrizavimo administratoriai		
	Pažymėjimų skaičius iš viso metų pabaigoje	Išduota per tuos metus		Pažymėjimų skaičius iš viso metų pabaigoje	Išduota per tuos metus	
		Naujai	Pakartotinai		Naujai	Pakartotinai
2004	363	10	111	Neskelbiama	1	11
2005	288	12	86	35	5	9
2006	284	12	45	31	1	3
2007	230	1	80	22	neišduota	3
2008	215	1	78	17	neišduota	10
2009	324	88	72	36	12	10
2010	408	45	76	51	11	6

Analizuojant duomenis, pateikiamus 2 lentelėje, galime daryti išvadą, kad fiziniai asmenys ekonominiu sunkmečiu palankiai vertina administratoriaus darbo perspektyvas, todėl norinčiųjų įgyti šią profesiją srautas paskutiniiais metais nemažėja – fiziniams asmenims išduotų pažymėjimų teikti restruktūrizavimo paslaugas skaičius nuo 2008 m. patrigubėjo, o bankroto administratorių – tapo beveik dvigubai didesnis. Taip pat galima pastebėti, kad 2004-2008 m. laikotarpiu administratorių skaičius nuolat mažėjo. Specialistų teigimu⁷¹, viena iš pagrindinių šia profesine veikla besiverčiančių administratorių skaičiaus mažėjimo priežasčių – per minėtą laikotarpį labai sumažėjo administratorių vykdytų darbų apimtis, nes bankroto bylos inicijuojamos vis mažesnėms įmonėms. Taip pat manytina, kad išduodamų pažymėjimų skaičiaus dinamiką lėmė griežtinami reikalavimai kandidatams.

Pagaliau paminėtina, kad tam tikra informacija apie asmenis, gavusius teisę teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo paslaugas, skelbiama viešai - Departamento interneto tinklapyje. Deja informacija yra pernelyg riboto turinio, kad bankroto ar restruktūrizavimo paslaugos gavėjas galėtų pasirinkti tinkamiausią administratorių konkrečiam procesui. Kadangi tinkamas pasirinkimas lemia procesų, turinčių viešąjį interesą sėkmę, autorės nuomone, reikėtų siekti informacijos skelbimo viešai efektyvumo, sudarant suinteresuotiems asmenims galimybę rinktis administratorių ne tik pagal pažymėjimo galiojimo terminą, administruojamas ir baigtas administruoti įmones, bet ir pagal turimą kvalifikaciją, reputaciją, verta svarstyti galimybę ten pat skelbti informaciją apie skirtas galiojančias nuobaudas, jų nušalinimus nuo įmonių administravimo dėl padarytų teisės aktų pažeidimų ir pan.

⁷⁰ Remiantis kasmetinėmis Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos skelbiamomis įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų apžvalgomis.

⁷¹ KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009. P. 21.

3.1.2. Juridinio asmens teisė teikti administravimo paslaugas

Tiek IBL, tiek IRI numato galimybę teikti administravimo paslaugas ir juridiniams asmenims. Šiame darbo poskyryje aptarsime reikalavimus, kuriuos privalo atitikti ar įgyvendinti kiekvienas juridinis asmuo, pretenduojantis įgyti teisę teikti bankroto ar (ir) restruktūrizavimo paslaugas.

© 2009 m. gruodžio 3 d. Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XII-1515.

padaliniai (filialai). Svarstant IRI pakeitimo įstatymo projektą, buvo pasiūlytos, tačiau atmetos nuostatos, susijusios su kitų valstybių narių juridinių asmenų, įgijusių teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas savoje valstybėje narėje, galimybe teikti analogiškas paslaugas Lietuvos Respublikoje. Įstatymų leidėjo teikiamas paaiškinimas⁷² dėl privalomos juridinių asmenų, siekiančių teikti restruktūrizavimo paslaugas Lietuvoje, registracijos Lietuvos Respublikoje įtvirtinimo yra logiškas: steigti (registruoti) įmonę Lietuvoje nėra jokių apribojimų, todėl manytina, kad reikalavimas registruoti administravimo įmonę Lietuvoje nepažeidžia laisvo paslaugų judėjimo, juolab, kad daugiau nenustatoma jokių reikalavimų (kai tuo tarpu yra ES valstybių narių, aktyviai ginančių savo rinkas nustatant įvairiausių „netarifinius“ barjerus). Be to, pagal Paslaugų įstatymo 1 ir 9 str., restruktūrizavimo (ir bankroto) administravimo paslaugų teikimas į įstatyme numatytas išimties sritis nepatenka. O Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2010-05-09 raštu Nr. SD-102 išsakė pritariančią nuomonę, kad restruktūrizavimo administratoriaus veiklai turėtų būti taikomos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatos dėl įsisteigimo, laisvo paslaugų judėjimo ir Paslaugų direktyva.

Pažymėtina, kad tiek IBL, tiek IRI imperatyviai nurodo, kad ir pats juridinio

⁷² 2009 m. gruodžio 3 d. Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XII-1515.

asmens vadovas privalo būti įgijęs teisę teikti bankroto ar restruktūrizavimo administravimo paslaugas. Įdomu tai, kad toks reikalavimas restruktūrizavimo administratoriui juridiniam asmeniui nebuvo įtvirtintas jokiam teisės akte iki įsigaliojo 2010 m. ĮRĮ redakcija.

Kiti reikalavimai juridiniams asmenims skiriasi pagal tai kokias paslaugas - bankroto ar restruktūrizavimo - jie siekia teikti. Taisyklių 12.2. punkte įtvirtinta nuostata, kad teisė teikti bankroto administravimo paslaugas gali būti suteikiama tik tuo atveju, jei juridiniame asmenyje dirbs ne mažiau kaip trečdalis, bet ne mažiau kaip du darbuotojai, turintys bankroto administratoriaus pažymėjimus. Siekiant užtikrinti, kad juridinis asmuo galėtų tinkamai atlikti administravimo paslaugas, šio reikalavimo turinys buvo griežtinamas: 2001 m.⁷³ šis reikalavimas nenumatė nurodymo bent dviems juridinio asmens darbuotojams turėti teisę teikti bankroto administravimo paslaugas. Bankroto administratoriai (fiziniai asmenys) konkrečioje bankroto byloje teismo paskirtam administruoti nemokią įmonę juridiniam asmeniui atstovauja⁷⁴ kaip juridinio asmens įgalioti asmenys. Atitinkamai juridinis asmuo, siekiantis įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas, vadovaujantis ĮRĮ 16 str. 3 d., privalo užtikrinti, kad bent du pagal darbo sutartį dirbantys juridinio asmens darbuotojai ar savininkas, kai juridinis asmuo yra individuali įmonė, ar tikrasis narys, kai juridinis asmuo yra ūkinė bendrija, turėtų restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimą. Atsisakyta reikalavimo, (kuris buvo numatytas tiek 2001, tiek ir 2006 metų Taisyklėse) kad ne mažiau kaip penktadalis, bet ne mažiau kaip du juridinio asmens darbuotojai, vykdančys įmonės įstatuose nurodytą veiklą, turėtų teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas.

Likę aktualūs⁷⁵ bankroto administratoriui juridiniam asmeniui reikalavimai yra išdėstyti Taisyklių⁷⁶ 12-14 punktuose. Kiekvienas toks juridinis asmuo privalo: a) savo įstatuose būti nurodęs veiklos tikslą, susijusį su verslo ir valdymo konsultacijų veikla; b) tinkamai vykdyti mokesťines prievoles pagal mokesčių įstatymus ir mokesťinės paskolos sutartį (jeigu ji buvo sudaryta). Palyginimui, 2001 m. liepos 5 d. ūkio ministro įsakymu Nr. 221, nustatančiu tvarką dėl teisės teikti įmonių bankroto administravimo ir restruktūrizavimo paslaugas, prie reikalavimų juridiniams asmenims, įtvirtinta nuostata, kad juridinis asmuo privalo paskutinius metus arba visą laikotarpį nuo įmonės įsteigimo tinkamai vykdyti mokesťines prievoles. Taip suformuluotas reikalavimas buvo ydingas,

⁷³ *Cit.op.* 43.

⁷⁴ KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009. P. 266.

⁷⁵ Taikomi tie reikalavimai, kurie neprieštarauja nagrinėjamuose įstatymuose nustatytiems reikalavimams.

⁷⁶ *Cit. op.* 54.

kadangi sudarė galimybes piktnaudžiavimui - mokestines prievoles pradėti vykdyti tik paskutiniaisiais metais.

Taisyklėse nurodoma, kad du pastarieji reikalavimai taikomi tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo administratoriams, tačiau ši nuostata restruktūrizavimo administratoriams netaikytina: tokie reikalavimai kandidatams nenurodomi įstatyme⁷⁷, be to ĮRĮ pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis rašte⁷⁸ teigiama, kad priimant naująją įstatymo redakciją, atsisakoma reikalavimų kandidato (juridinio asmens) įstatų turiniui, ir reikalavimo tinkamai vykdyti mokestines prievoles pagal mokesčių įstatymus ir mokestinės paskolos sutartį (jeigu ji buvo sudaryta).

Paminėtina, kad juridiniams, kaip ir fiziniams, asmenims *kvalifikacijos kėlimas* yra privalomas ir įtvirtintas įstatymo lygmeniu: administratorius juridinis asmuo privalo užtikrinti jo darbuotojų, turinčių teisę teikti bankroto/restruktūrizavimo administravimo paslaugas, nuolatinę kvalifikacijos kėlimą⁷⁹, taip pat ir laikytis teisės aktų bei Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso⁸⁰ reikalavimų. Toks nuostatos patikslinimas yra sveikintinas, kadangi ĮBĮ redakcijoje, galiojusioje iki 2008 m. liepos 1 d., buvo įtvirtinta tik abstrakti nuostata: „Administratorius privalo nuolat kelti kvalifikaciją“, o restruktūrizavimo administratoriams įstatymiškai įtvirtinta nebuvo.

Juridinis asmuo gali teikti bankroto administravimo paslaugas gavęs Ūkio ministerijos išduotą *leidimą* tokių paslaugų teikimui. Leidimą gali gauti juridinis asmuo, atitinkantis Taisyklėse nustatytus reikalavimus ir pateikęs Departamentui reikalaujamus dokumentus su teisinga informacija: prašymą išduoti leidimą teikti bankroto administravimo paslaugas, įstatų kopiją, visų įmonės darbuotojų, vykdančių įmonės įstatuose nustatytą veiklą, sąrašą, kuriame nurodyti darbuotojai, turintys teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, ir jų turimų bankroto administratorių pažymėjimų numeriai, jų išdavimo ir galiojimo datos. Remiantis Taisyklių 41 punktu, viena iš prašymo išduoti leidimą netenkinimo priežasčių – klaidingų duomenų pateikimas. Tenka apgailestauti, kad vienintelė sankcija už klaidingų duomenų pateikimą - tai prašymo išduoti leidimą teikti bankroto administravimo paslaugas netenkinimas, nėra numatyta jokia reali atsakomybė už tokio veiksmo atlikimą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ĮRĮ nėra jokios nuostatos dėl leidimo teikti

⁷⁷ Valstybės žinios, 2010, Nr.86-4529.

⁷⁸ *Cit. op.* 73.

⁷⁹ Kvalifikacijos kėlimo samprata atitinka anksčiau aptartą kvalifikacijos kėlimą ne mažiau kaip 32 valandas per metus.

⁸⁰ Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 4-887. Valstybės žinios, 2010, Nr. 142-7340.

restruktūrizavimo paslaugas juridiniams asmenims išdavimo (kalbama vien apie pažymėjimų fiziniams asmenims išdavimą ir galiojimo panaikinimą). Įstatymų leidėjas tik nurodo, kad juridiniai asmenys gali teikti paslaugas tuomet, kai atitinka įstatymo reikalavimus ir yra įrašyti į Įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas teikiančių asmenų sąrašą, nuo įrašymo į sąrašą dienos. Vadovaujantis ĮRĮ 19 str. 2 d., sprendimą įrašyti juridinį asmenį į Sąrašą ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo dokumentų, patvirtinančių atitiktį ĮRĮ 16 str. 3 d. nustatytiems reikalavimams, pateikimo dienos priima Departamentas ir apie tai paskelbia savo interneto svetainėje. Įstatymų leidėjo paaiškinimu⁸¹, leidimų teikti minėtas paslaugas juridiniams asmenims išdavimo atsisakoma atsižvelgiant į Paslaugų direktyvos, kuri taikoma reikalavimams, turintiems įtakos teisei teikti paslaugas, ir skirta padėti paslaugų teikėjams naudotis įsisteigimo laisve bei laisvam paslaugų judėjimui palengvinti, 9 straipsnio nuostatas: valstybės narės išduoda leidimus teisei teikti paslaugas tik tuo atveju, jeigu leidimų išdavimo būtinybė yra pateisinama svarbiais visuomenės interesais ir jų išdavimo tvarka nediskriminuoja paslaugų teikėjo. Bankroto administratorių atveju leidimų teikti paslaugas išdavimo klausimas ĮBĮ nereglamentuojamas, o Taisyklėse numatyta leidimų išdavimo tvarka, 57 punkte nurodant, kad leidimas galioja neterminuotai.

Juridinio asmens bankroto ir restruktūrizavimo administratoriaus teisė teikti administravimo paslaugas pasibaigia tuomet, kai bankroto administratoriui panaikinamas leidimo teikti tokias paslaugas galiojimas, o restruktūrizavimo administratorius išbraukiamas iš Sąrašo. Remiantis Taisyklių 58 punktu ir ĮRĮ 19 str. 5 d., juridinis asmuo netenka teisės verstis bankroto ar restruktūrizavimo administravimo veikla esant šiems pagrindams: a) paties juridinio asmens prašymas; b) juridiniam asmeniui iškeliami bankroto byla arba bankroto procedūros vykdomos ne teismo tvarka, iškeliami restruktūrizavimo byla arba jis yra likviduojamas; c) paaiškėja, kad juridinis asmuo teikdamas dokumentus pateikė neteisingus duomenis; d) juridinis asmuo neatitinka jam teisės aktuose nustatytų reikalavimų. Autorės nuomone, tarp šių pagrindų stinga nuostatos, kad juridinis asmuo netenka teisės teikti bankroto ar restruktūrizavimo paslaugas ir tuomet, kai, atlikus tyrimą, nustatoma, kad tame juridiniame asmenyje dirbantys administratoriai procedūras vykdo/vykde nesąžiningai ir padaro/padarė reikšmingų teisės aktų pažeidimų. Tokiu būdu pats juridinio asmens vadovas turėtų interesą prižiūrėti, kad jo pavaldiniai procesus administruotų tinkamai.

Kaip ir fizinių asmenų bankroto administratorių atveju, taip ir juridiniams

⁸¹ 2009 m. gruodžio 3 d. Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIP-1515.

asmenims bankroto administratoriams panaikinus leidimo teikti paslaugas galiojimą, kartu nustatomas terminas, per kurį juridinis asmuo negali pateikti prašymo išduoti naują leidimą. Šis terminas, vadovaujantis Taisyklėmis, negali būti trumpesnis nei vieneri metai ir ilgesnis nei penkeri metai, atsižvelgiant į padaryto pažeidimo pobūdį ir aplinkybes. Su tuo susijusios problemos jau buvo aptartos ankstesniame poskyryje, tuo tarpu restruktūrizavimo administratorių atveju tokių problemų nekyla – ĮRĮ minėtas terminas nėra nustatytas. Taip pat paminėtina, kad tame pačiame įstatyme juridiniam asmeniui, neatitikusiam nustatytų reikalavimų ar neteisingai pateikusiam duomenis, suteikta galimybė per 15 darbo dienų nuo Departamento įspėjimo dėl galimo išbraukimo iš Sąrašo išsiuntimo dienos pateikti informaciją ir dokumentus, dėl kurių juridinis asmuo neturėtų būti išbrauktas.

Aptarus reikalavimus juridiniams asmenims, pretenduojantiems teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo paslaugas, verta pastebėti, kad nuo 2008 m. gruodžio 31 d. iki 2010 m. gruodžio 31 d. (3 lentelė) teisę teikti tiek bankroto, tiek ir restruktūrizavimo paslaugas įgijusių juridinių asmenų skaičius padidėjo po 1,8 karto.

3 lentelė. Juridinių asmenų, įgijusių teisę teikti bankroto ir restruktūrizavimo paslaugas, skaičiaus palyginimas.⁸²

Metai	Bankroto administratoriai		Restruktūrizavimo administratoriai	
	Paslaugos teikėjų skaičius iš viso metų pabaigoje	Įgijo teisę teikti paslaugą per konkrečius metus	Paslaugos teikėjų skaičius iš viso metų pabaigoje	Įgijo teisę teikti paslaugą per konkrečius metus
2004	89	5	Neskelbiama	2
2005	91	11	19	1
2006	95	6	19	Neišduota
2007	81	2	18	Neišduota
2008	75	4	18	Neišduota
2009	106	31	26	8
2010	134	30	33	7

3 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad 2004 – 2007 m. juridinių asmenų, įgyjančių teisę teikti bankroto arba restruktūrizavimo paslaugas, skaičius buvo pakankamai stabilus, tačiau 2008 m. pabaigoje prasidėjęs ekonominis sunkmetis lėmė žymų šio skaičiaus augimą. Atsižvelgiant į tai, kad naujai įgyjančių teisę teikti restruktūrizavimo paslaugas nebuvo tris metus iš eilės nuo 2008-ųjų, galima daryti išvadą, kad verslas iš naujo atranda ir nemokios įmonės restruktūrizavimo galimybę, kuri ekonomikos kilimo laikotarpiu buvo pamiršta.

⁸² Remiantis kasmetinėmis Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos skelbiamomis įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų apžvalgomis.

Apibendrinant, visi asmenys, siekiantys teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas, privalo atitikti ĮRĮ, ĮBĮ bei juos detalizuojančiuose poįstatyminiuose teisės aktuose nustatytus įmonės administratoriui keliamus specialius reikalavimus. Išanalizavus šiuos teisės aktus, darytina išvada, kad reglamentavimas bankroto administratorių atžvilgiu yra tobulintinas lyginant su reikalavimų restruktūrizavimo administratoriams reglamentavimu, siekiant reikalavimų įtvirtinimo įstatymo lygmeniu, taip pat užtikrinant teisinį aiškumą ir nuoseklumą.

3.2. Skyrimo ir atstatydinimo specifika

Tiek ĮBĮ, tiek ir ĮRĮ administratoriaus skyrimo teisę deleguoja teismui. Įmonės administratoriaus paskyrimas yra vienas svarbiausių klausimų, kurį turi išspręsti teismas, iškėlęs įmonei bankroto ar restruktūrizavimo bylą. Šį klausimą būtina aptarti atskirai, kadangi tai labai reikšmingas ir specifinis procesinis veiksmas, sukeliantis svarbias teisinės pasekmes. Tuo pačiu bus aptariamas ir administratorių atstatydinimo klausimas.

3.2.1. Administratoriaus skyrimo kriterijai

Atkreiptinas dėmesys, kad reikalavimai asmeniui, norinčiam įgyti teisę teikti bankroto ar restruktūrizavimo paslaugas jau aptarti, toliau, pradedant bankroto administratoriais, baigiant restruktūrizavimo administratoriais, bus analizuojami reikalavimai, kuriais turi būti vadovaujama parenkant ir skiriant fizinį ar juridinį asmenį atlikti administravimo procedūras konkrečioje įmonėje.

ĮBĮ nepateikiama jokių kriterijų, į kuriuos turėtų atsižvelgti teismas parinkdamas bankrutuojančios įmonės administratorių. ĮBĮ 11 str. 4 d. tik išvardijamas sąrašas aplinkybių, kurioms esant asmuo negali būti skirtas administruoti konkrečią įmonę. Visus įstatyme nustatytus šios srities apribojimus galima suskirstyti į dvi grupes⁸³: 1) kandidatas administruoti bankrutuojančią įmonę yra ar buvo su ja objektyviai susijęs: įmonės kreditorius (su kreditoriumi darbo santykiais susijęs asmuo ar, kai kreditorius – juridinis asmuo, jo organų narys), savininkas, valdymo organų narys, vadovas, jo pavaduotojai, buhalteris, struktūrinio padalinio vadovas, akcininkas (nuosavybės teise turintis arba turėjęs per paskutiniuosius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo daugiau kaip 10 procentų bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės arba šios įmonės patronuojančios ar dukterinės įmonės akcijų) ir pan. Šie apribojimai taikomi ir asmenims, kurie dirbo bankrutuojančioje ir bankrutavusioje įmonėje ir buvo atleisti iš pareigų per paskutinius 36

⁸³ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P.103.

mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo. Nustatant ne trumpesnę nei 36 mėnesių terminą siekiama, kad būtų išvengta atvejų, kai paskirtasis administratorius faktiškai nagrinės savo sudarytų sandorių teisėtumą;⁸⁴ 2) kandidatas administruoti įmonę gali turėti teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi, kuri teismas nustato vertindamas bylos aplinkybes.

Kalbant apie teisinį suinteresuotumą, būtina atriboti civiliniame procese analizuojamas sąvokas – materialinis ir procesinis teisinis suinteresuotumas. Pažymėtina, kad bankroto administratorius turi procesinį teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi, kadangi siekia, kad bankroto procedūros vyktų sklandžiai ir teismas priimtų sprendimą byloje, atitinkantį administruojamos įmonės būklę ir administratoriaus siūlymą.⁸⁵ Tuo tarpu materialinis teisinis suinteresuotumas reiškia, kad sprendimas, kurį priims teismas, vienareikšmiškai turės poveikį asmens materialinėms subjektinėms teisėms ir pareigoms, pvz. kandidatas administruoti bankrutuojančią įmonę, tuo pačiu būdamas ir jos kreditoriumi, turi ir materialinį teisinį suinteresuotumą – kuo didesne apimtimi įgyvendinti savo paties reikalavimus. Kaip pažymi Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegija, skiriant bankroto administratorių, teismas turi atsižvelgti į bet kokių abejonių bankroto administratoriaus galimu teisiniu suinteresuotumu bylos baigtimi egzistavimą ir užtikrinti, kad administratoriumi būtų paskirtas asmuo, galintis objektyviai ir nešališkai vykdyti įmonės bankroto procedūras⁸⁶. Būtina pabrėžti, kad draudimas dėl bankroto administratoriaus teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi nebus pažeistas, jeigu administratoriaus kandidatūrą pasiūlys proceso dalyvis (pvz. kreditorius), kuris turi tokį suinteresuotumą, nes šis apribojimas [BĮ] nustatytas tik administratoriui⁸⁷.

Paprastai bankroto bylose teismui yra pateikiama daugiau nei viena administratoriaus kandidatūra. Iš pateiktų kandidatūrų teismas skiria vieną administratorių. Lietuvos apeliacinis teismas, sprenddamas administratoriaus kandidatūros parinkimo klausimą, laikosi pozicijos, jog teismas privalo įvertinti daugelį aplinkybių, turinčių įtakos tinkamam šio klausimo išsprendimui. Pabrėžiama, kad skiriant administratoriumi konkretų asmenį, būtina siekti, kad jis ne tik gebėtų maksimaliai užtikrinti kuo sklandesnę ir operatyvesnę bankroto procedūrą atlikimą, bet ir išvengtų konfliktų su kreditoriais bei bankrutuojančios įmonės savininkais dėl kreditorių ir įmonės interesų tinkamo atstovavimo, kad administratoriaus darbas ir bankroto procese

⁸⁴ 2002 m. rugsėjo 26 d. LR ĮBĮ 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 26, 29, 32, 35, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo Ketvirtuoju¹ skirsniu ir 13¹ straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. IXP -1911.

⁸⁵ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P.104.

⁸⁶ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. kovo 26 d. nutartis c.b. *dėl A. R. A. atskirojo skundo dėl UAB „Valdsita“ paskyrimo bankrutuojančios UAB „Junetė“ administratoriumi*, Nr. 2-322/2009, kat. 126.3.

⁸⁷ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. balandžio 2 d. nutartis c.b. *UAB „KVWC“, UAB „Financeline“ v. UAB „Baltpaper“*, Nr. 2-396/2009, kat. 126.2.

atsirandantys teisiniai santykiai būtų grindžiami veiklos skaidrumo, sąžiningumo, objektyvumo, moralumo ir nešališkumo standartais.⁸⁸

Taigi administratorių konkurencijos konkrečioje byloje klausimą teismas sprendžia pagal teismų praktikoje, suformuotus atrankos kriterijus, remdamasis aukščiau paminėtais siekiais. Pirmosios instancijos teismo nutartis dėl bankroto administratoriaus skyrimo apeliacine tvarka skundžiama Lietuvos apeliaciniam teismui, todėl yra daug šio teismo išaiškinimų dėl administratoriaus kandidatūros atrankos. Glaustai tariant, skiriant administratorių, turi būti atsižvelgta į administratoriaus paskirtį bankroto procese, jo kompetenciją, įmonės, kurią siekiama administruoti, veiklos ypatumus bei finansinę padėtį, taip pat siūlomų bankroto administratorių profesinę patirtį, finansinius bei darbo pajėgumus, užimtumą, kurie didele dalimi lemia nepertraukiamą bei nuoseklią bankroto proceso eigą.⁸⁹

Bankroto teisės specialistai siūlo šiuos kriterijus grupuoti į tris grupes. Pirmą derėtų įvertinti įmonės, kurią reikės administruoti, parametrus: dydį, veiklos mastą, valdomą turtą, kreditorių skaičių. Antra - konkretaus administratoriaus požymius: fizinis ar juridinis asmuo, darbo patirtis, administruojamų įmonių skaičius, administratoriaus juridinio asmens dydis, darbuotojų skaičius. Pagaliau, bankroto administratoriaus santykį su siūloma administruoti įmone: atstumą nuo administratoriaus teritorinės buveinės iki administruotinos įmonės, ar yra didžiausių kreditorių pritarimas šiai kandidatūrai, kas pasiūlė vertinamą kandidatūrą bei kitus kriterijus, priklausančius nuo bylos aplinkybių.⁹⁰ Reikia pabrėžti, kad šie kriterijai yra taikomi kompleksiskai, neišskiriant svarbiausių ar mažiau svarbių. Lietuvos apeliacinio teismo teigimu, vien tik administratoriaus darbo patirtis ar pakankamas įvairių sričių darbuotojų skaičius bei didelis baigtų procedūrų kiekis savaime nelemia administratoriaus kandidatūros prioritetiškumo.⁹¹

Analizuojant teismų praktiką galima pastebėti, kad teismas laikosi proceso ekonomiško ir operatyvumo principų, todėl yra linkęs atsižvelgti į teritorinį aspektą – skirti administratorių, kurio buveinė nėra nutolusi nuo administruotinos įmonės. Kita vertus, vien ši aplinkybė negali būti lemiama⁹² tuomet, kai bankrutuojanti įmonė yra stambi, turinti daug turto ir kreditorių. Tuo atveju taikoma tam tikra prezumpcija, kad

⁸⁸ *Cit. op.* 87.

⁸⁹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. balandžio 23 d. nutartis c.b. *VĮ „Oro navigacija“ ir VĮ „Tarptautinis Vilniaus oro uostas“ v. AB „flyLAL – Lithuanian Airlines“*, Nr. 2-468/2009, kat.126.2; 126.3.

⁹⁰ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P.105.

⁹¹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. liepos 9 d. nutartis c.b. *UAB „Irvė direktorė v. UAB „Irvė“*, Nr. 2-835/2009, kat.126.2.

⁹² Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2006 m. gegužės 25 d. nutartis c.b. *AB bankas „Hansabankas“ v. AB „Ekranas“*, Nr. 2-328/2006, kat. 126.3.

bankroto administratorius juridinis asmuo galės geriau įgyvendinti administravimo procedūras: administravimui reikės skirti išskirtinai daug laiko kaštų ir intelektualinių išteklių, dėl ko, tikėtina, kad efektyvesnį ir greitesnį tokios įmonės bankroto procesą užtikrins didesnę kiekį administratorių (fizinių asmenų) vienijantis bankroto administratorius⁹³. Išnagrinėjęs atskirąjį skundą dėl administratoriaus skyrimo AB „flyLAL – Lithuanian Airlines“ bankroto byloje, Lietuvos apeliacinis teismas pabrėžė, kad juridinio asmens, vienijančio keletą bankroto administratorių fizinių asmenų bei turinčio kitas reikalingas funkcijas galinčius atlikti personalo darbuotojus, gebėjimai operatyviai ir sklandžiai vykdyti didelės ir specifinės pagal veiklos pobūdį įmonės administravimo procedūras vertintini geriau už kitų pasiūlytų kandidatūrų galimybes.⁹⁴ Teismas lygino tokias tris administratorių kandidatūras: 2006 m. įsteigtas juridinis asmuo, kuriame dirba du administratoriai, kurie administruoja dvi įmones ir baigė taip pat dviejų nedidelių įmonių bankroto procedūras, 2002 m. įsteigtas juridinis asmuo, kuriame dirba trys administratoriai, vykdantys 30 įmonių bankroto procedūrų ir baigė 95 įmonių bankroto procedūras bei 1999 m. įsteigtas juridinis asmuo, kuriame dirba 5 administratoriai, vykdantys 94 įmonių bankroto procedūras, baigė 382 įmonių bankroto procesus, be to įmonėje iš viso dirba 15 darbuotojų, o bankrutuojančios įmonės administravimą ketina vykdyti grupė šios įmonės darbuotojų. Šioje byloje teismas vertino juridinio asmens darbo patirtį, ekonominę ir intelektualinę veiklos potencialą, gilesnę įdirbį didelių ir labai didelių įmonių bankroto administravimo procese, taip pat nurodė, kad mažesnis pirmųjų dviejų kandidatų užimtumas dabartiniu metu nelaikytinas esminiu privalumu, galinčiu nusverti paskutiniojo administratoriaus kandidatūrą.

Palyginimui, 2010 m. „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba“ bankroto procese⁹⁵, Lietuvos apeliacinis teismas, vertindamas panašius pajėgumus turinčius juridinius asmenis, sprendė, kad labiau tikėtina, jog bankroto procedūras operatyviau ir efektyviau vykdys tas bankroto administratorius, kurio fizinių bankroto administratorių realus darbo krūvis yra mažesnis palyginus su kitų administratorių.

Pastebėtina, kad retai, tačiau vis dėlto pasitaiko situacijų⁹⁶, kuomet keli pasiūlyti teismui kandidatai administruoti konkrečią įmonę panašiai atitinka aukščiau aptartus atrankos kriterijus. Tuomet teismas įgyvendina absoliučią diskreciją: išspręsdamas šį kandidatų konkurencijos klausimą nėra saistomas jokių sąlygų. Autorė mano, kad,

⁹³ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2010 m. liepos mėn. 29 d. nutartis c.b. *UAB „Tarptautinė statybos korporacija“ v. UAB „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba“*, Nr. 2-1173/2010, kat. 126.2; 126.3.

⁹⁴ *Cit. op.* 89.

⁹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2010 m. liepos mėn. 29 d. nutartis c.b. *UAB „Tarptautinė statybos korporacija“ v. UAB „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba“*, Nr. 2-1173/2010, kat. 126.2; 126.3.

⁹⁶ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P.108.

atsižvelgiant į kandidatų nediskriminavimo principą, šį probleminį aspektą galima būtų apsvarstyti nuodugniau ir įvertinti tokį bankroto teisės specialistų minimą būdą kaip atsitiktinumo veiksnio panaudojimas („loterija“).⁹⁷ Nors įstatymų leidėjas ĮBĮ yra tiesiogiai įtvirtinęs reikalavimą administratoriaus skyrimo klausimą išspręsti kuo greičiau, manytina, jog absoliuti teismo diskrecija nėra pats geriausias sprendimas, juolab, kad parinkti administratorių aukščiau minėtu būdu nėra jokių sąnaudų reikalaujanti užduotis.

Apibendrinant, kiekvienu konkrečiu atveju teismas visapusiškai, vadovaudamasis teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijais, įvertina visus privalomuosius pagal LR ĮBĮ 11 straipsnį, taip pat ir teismų praktikos suformuotus papildomus kandidatų atrankos kriterijus, juos objektyviai taiko ir argumentuotai pasirenka administratoriaus kandidatūrą.

3.2.2. Procesiniai administratoriaus skyrimo ir atstatydinimo aspektai

Administratoriaus skyrimas – teismo kompetencijos klausimas, sprendžiamas nedelsiant po nutarties iškelti bankroto bylą priėmimo.⁹⁸ Atsižvelgiant į tai, kad teismas vykdo teisingumą, galima kelti klausimą, kodėl Lietuvos įstatymų leidėjas tokią administracinio pobūdžio funkciją delegavo būtent teismui. Administratoriaus skyrimo funkcijos negalima laikyti tokia, kuria išsprendžiamas koks nors teisinis ginčas, todėl paskirti administratorių teoriškai galėtų bet kuris kitas subjektas, pvz. nemokios įmonės kreditoriai. Tačiau tenka sutikti, kad įstatymų leidėjo pozicija yra objektyviai pagrįdžiama: teismui skiriant administratorių, taupomas laikas, orientuojamasi į nešališkumo, teisinio aiškumo ir procedūrų administravimo kokybės užtikrinimą. Anot Lietuvos apeliacinio teismo, dėl administratoriaus išskirtinės svarbos bankroto procese neatsitiktinai tik teismas, laikydamasis teisės norminių aktų reikalavimų, turi teisę skirti administratorių⁹⁹.

Nagrinėjamu klausimu aktuali yra ĮBĮ 11 str. 2 d., kurioje įtvirtinta bankroto administratoriaus skyrimo tvarka. Kaip jau minėta anksčiau, įstatyme nurodyta, jog bankroto administratoriaus ar administratorių kandidatūros teismui yra pasiūlomos byloje dalyvaujančių subjektų. Administratorių siūlyti turi teisę šie subjektai: a) asmuo, kuris kreipėsi į teismą, prašydamas iškelti įmonei bankroto bylą, paprastai privalo pasiūlyti teismui administratoriaus kandidatūrą (nors įstatyme pateikiama formuluotė: „pasiūlo teismui“, lingvistinis aiškinimas leidžia teigti, kad formuluotė nurodo tokią pareigą

⁹⁷ *Cit. op.* 96. P. 108.

⁹⁸ ĮBĮ 10 str. 4 d. 1 p.: „Priėmęs nutartį iškelti bankroto bylą, teismas arba teisėjas privalo paskirti įmonės administratorių.“

⁹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. birželio 11 d. nutartis c.b. *UAB „Stileks“ direktorius V. Š. dėl Vilniaus apygardos teismo 2009 m. balandžio 24 d. nutarties, kuria pakeistas bankroto administratorius UAB „Stileks“ bankroto byloje*, Nr. 2-747/2009, kat. 126.6.

imperatyviai, nes formuluotė: „gali pasiūlyti“ nebuvo pasirinkta); b) jei dėl bankroto bylos iškėlimo kreipiasi įmonės darbuotojas, jis administratoriaus kandidatūrą gali siūlyti. Kandidatūros nepasiūlius, ją Vyriausybės nustatyta tvarka turi pasiūlyti Departamentas; c) Departamentas, kompetentingas siūlyti kandidatą prieš tai nurodytu darbuotojų atveju, taip pat administratoriaus fizinio asmens mirties atveju; d) administratoriaus įmonės kreditorius, savininkas, įmonės administracijos vadovas, nepaisant to, kad nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, gali pasiūlyti administratoriaus kandidatūrą. Taigi, pagal dabartinį reglamentavimą neliko teismo, kaip subjekto siūlančio administratoriaus kandidatūrą, kuriam deleguotas kandidato skyrimo klausimas.

Iki 2008 m. liepos 1 d., kuomet įsigaliojo ĮBĮ pakeitimas¹⁰⁰, reglamentuojantis administratoriaus kandidatūros skyrimo klausimą, teismas nebuvo suvaržytas teikiamais pasiūlymais skirti administratoriumi vieną ar kitą asmenį, remiantis įstatymo formuluote, kad subjektai „gali pasiūlyti kandidatą“, o turėjo teisę skirti kandidatą savo nuožiūra ir, kaip rodo teismų praktika, aktyviai šia teise naudojosi: „teismui pačiu įstatymu yra suteikta bankrutuojančios įmonės administratoriaus paskyrimo prerogatyva, todėl teismo nevaržo nei pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo padavusių, nei kitų ĮBĮ 5 str. 1 d. išvardintų asmenų pasiūlymai dėl administratoriaus kandidatūros.“¹⁰¹ Tokia tvarka, kai teismo nesaistė subjektų pasiūlytos kandidatūros, laikytina itin ydinga, kadangi sudarė sąlygas administravimo procese egzistuoti korupcijai – galimybei pirkti teisę administruoti nemokias įmones, galimybei administratoriams susitarti su teisėjais skirti bankroto bylas būtent jiems arba tiesiog galimybei skirti bylą būtent tam, su kuriuo turi ilgą bendradarbiavimo praktiką. Būtent šios priežastys lėmė minėtą įstatymo pakeitimą. Manytina, kad teismui nusprendus skirti ne pareiškėjo pasiūlytą, o kitą, savo paties parinktą, administratoriaus kandidatūrą, yra pažeidžiama pareiškėjo dėl bankroto bylos iškėlimo teisė pasirinkti geriausią administratorių jam priimtinomis sąlygomis. Išvedant paraleles, tik teismas turėtų nuspręsti, koks advokatas gali atstovauti klientą teisme, savo nuožiūra parinkti advokato kandidatūrą¹⁰².

Išlikusį ir vis dar tendencingai, neatsižvelgiant į įstatymų leidėjo valią, taikomą ši požiūrį galima rasti ir 2009 m. Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje, pvz. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 birželio 11 d. nutartis Nr. 2-747/2009: „teismas turi diskrecijos teisę spręsti, kurį asmenį skirti bankrutuojančios įmonės administratoriumi. <...> teismas nėra suvaržytas teikiamais pasiūlymais skirti administratoriumi vieną ar kitą asmenį

¹⁰⁰ Valstybės žinios. 2008, Nr. 65-2456.

¹⁰¹ *Cit. op.* 92.

¹⁰² 2010 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamas raštas Nr. XIP-713(2).

<...>“.¹⁰³ Pabrėžtina, kad tai klaidinga pozicija, kadangi teismo diskrecijos teisės apimtį riboja tiek reikalavimus kandidatams nustatančios teisės aktų nuostatos, tiek bankroto byloje dalyvaujančių subjektų pasiūlymai dėl administratoriaus kandidatūros. Kaip jau minėta anksčiau, teismo diskrecijos teisė šiuo klausimu absoliuti tampa tik vienu atveju – kai kelios pasiūlytos kandidatūros vienodai atitinka aukščiau aptartus administratoriaus skyrimo kriterijus.

Grįžtant prie teisės normų analizės, ĮBĮ 11 str. 2 d. formuluotė suponuoja, kad teismas bankroto administratoriumi privalo skirti pasiūlytą asmenį, išskyrus jei šis neatitinka ĮBĮ keliamų reikalavimų. Nesutikimą su pasiūlyta administratoriaus kandidatūra teismas privalo motyvuoti, o nesutikdamas su pasiūlyta kandidatūra privalo pareikalauti pateikti kitą administratoriaus kandidatūrą.

Išskirtina, kad kiekvienu atveju teismui skiriant tam tikrą kandidatą bankrutuojančios įmonės administratoriumi, yra būtinas to asmens sutikimas, kuris pateikiamas kartu su kitais dokumentais kreipiantis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Sutikimu išreiškiama administratoriaus, kaip civilinių teisinių santykių subjekto, valia.¹⁰⁴

Apžvelgiant naujausius pasiūlymus Seime¹⁰⁵ dėl ĮBĮ 11 str. 2 d. tobulinimo, tenka pastebėti, kad dabartinis reglamentavimas (kuomet subjektai siūlo teismui administratorių kandidatūras) taip pat yra kritikuojamas. Prieš siūlant administratoriaus kandidatūrą, subjektas turi su kandidatu susitarti.¹⁰⁶ Šis klausimas gali būti diskutuotinas, kadangi išankstinis susitarimas reikalauja tam tikrų laiko sąnaudų. Todėl, siekiant sutrumpinti įmonės bankroto bylos iškėlimo terminus, Seime buvo pasiūlymų supaprastinti bankroto administratoriaus skyrimo procedūrą, atsisakant ĮBĮ 11 str. 2 d. nuostatos, kuri numato, kad administratoriaus kandidatūrą teismui siūlo ne tik pareiškėjas, bet gali pasiūlyti ir kiti įstatymo 5 str. nurodyti asmenys (kreditoriai, savininkai, administracijos vadovas), apribojant teismo pasirinkimo galimybę skirti administratorių - numatant teismui pareigą skirti anksčiausiai pateiktame pareiškime dėl bankroto bylos iškėlimo nurodytą administratoriaus kandidatūrą, be to, siūloma įtvirtinti nuostatą, kad teismo nutarties dalyje dėl administratoriaus paskyrimo teismo nutartis savo esme būtų neskundžiama.

¹⁰³ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. birželio 11 d. nutartis c.b. *UAB „Stileks“ direktorius V. Š. dėl Vilniaus apygardos teismo 2009 m. balandžio 24 d. nutarties, kuria pakeistas bankroto administratorius UAB „Stileks“ bankroto byloje*, Nr. 2-747/2009, kat. 126.6.

¹⁰⁴ Sutikimo paskirtį detalizuoja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 33 aprobuota Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Bankroto administratorius, sutinkantis (gautas sutikimas) administruoti įmonę, asmeniui, teikiančiam pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei ar siekiančiam kreditorių sutikimo, kad bankroto procesas vyktų ne teismo tvarka, pateikia Deklaraciją dėl atitikimo teisės aktų reikalavimams (toliau – deklaracija).

Įvertinus tokius siūlymus, akivaizdu, kad galimybės kitiems subjektams siūlyti administratoriaus kandidatūrą atsisakymas kelia abejonių dėl suinteresuotų asmenų teisėtų interesų pažeidimo, taip pat tenka pritarti Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos išvadai¹⁰⁷, kad labai tikėtina, jog tokie įstatymo pakeitimai neužtikrintų nešališko administratoriaus paskyrimo ir apsinkintų teismo pareigos priimti teisingą sprendimą įgyvendinimą.

Praktikoje galima pastebėti, kad ĮBĮ nurodyti subjektai aktyviai naudojami teise pasiūlyti asmenį, galintį administruoti įmonę. Atsižvelgiant į tai, skundų dėl galimai netinkamo bankroto administratoriaus paskyrimo nemažėja. Tenka apgailestauti, tačiau mūsų visuomenėje plačiai paplitęs reiškinys, kuomet bankroto proceso subjektai, siūlydami teismui administratorius, proteguoja sau palankias kandidatūras: neretai skundžiama teismo nutartis dėl „nepalankaus“ administratoriaus paskyrimo, argumentuojant administratoriaus patirties ar kompetencijos stoka, tačiau faktiškai siekiama šališkos kandidatūros paskyrimo. Įgyvendindami savo turtinius ar kitokio pobūdžio interesus, proceso subjektai turi tikslą piktnaudžiauti svarbiais įgaliojimais, įstatymo suteiktais administratoriui, o veiksmingų priemonių tokią padėtį pakeisti stinga.

Vienas iš apsaugos mechanizmų yra teismo *skiriamo administratoriaus kandidatūros derinimas* su Departamentu. Ši saugikli įstatymų leidėjas numatė siekiant išvengti subjektyvumo skiriant administratorių ir administratoriaus atstatydinimo procedūros, kuri užima laiko ir ilgina bei brangina bankroto procesą.¹⁰⁸ Kandidatūros derinimo etapas vyksta Vyriausybės nustatyta tvarka. Derindamas konkretaus bankroto administratoriaus kandidatūrą, Departamentas privalo vadovautis Ūkio ministro įsakymu patvirtintomis Teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo taisyklėmis (toliau – Derinimo taisyklės)¹⁰⁹. Šios taisyklės numato, kad Departamentas, gavęs teismo paklausimą, pateikia informaciją apie konkrečią kandidatūrą bankroto administratorius vienijančioms asociacijoms, kurios per nustatytą terminą gali pateikti pastabas šiuo klausimu. Negavus atsakymo laikoma, kad pastabų nėra. Departamentas motyvuotai nepritaria teismo skiriamai kandidatūrai, jei bankroto administratorius Departamentui nepateikė deklaracijos dėl atitikimo teisės aktų reikalavimams arba jo kandidatūra neatitinka ĮBĮ reikalavimų. Iš šių nuostatų akivaizdu, kad Departamentas teismo paklausime nurodomą kandidatūrą suderina visais atvejais, nebent yra prieš tai

¹⁰⁷ 2010 m. spalio 4 d. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos išvada Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIP-713(2).

¹⁰⁸ 2002 m. balandžio 25 d. LR ĮBĮ 11 ir 22 straipsnių papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. IXP-1566.

¹⁰⁹ Teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 4-366. Valstybės žinios, 2009, Nr. 89-3818.

paminėti formalūs pagrindai nepritari arba pats Departamentas nustato, kad teismo derinamo bankroto administratoriaus kandidatūra neatitinka ĮBĮ reikalavimų. Autorės vertinimu, tai iš esmės neapsunkina galimybių proteguoti vieną ar kitą kandidatūrą.

Kai teismo paklausime dėl bankroto administratoriaus kandidatūros nenurodoma konkreči bankroto administratoriaus kandidatūra, o prašoma parinkti bankroto administratoriaus kandidatūrą, Departamentas ne vėliau kaip kitą darbo dieną po paklausimo gavimo informaciją apie įmonę, kuriai teismas numato kelti bankroto bylą, paskelbia savo interneto svetainėje ir nurodo terminą, per kurį bankroto administratorius turi teisę pateikti deklaraciją. Pasibaigus terminui, Departamentas pateikia teismui atsakymą dėl bankroto administratoriaus kandidatūros parinkimo. Tuo atveju, kai deklaracijos pateikia du ar daugiau bankroto administratorių, Departamentas pritaria to bankroto administratoriaus kandidatūrai, kuris atitinka teisės aktų reikalavimus ir kurio deklaraciją Departamentas gavo pirmiausia.¹¹⁰

Autorės nuomone, toks atrankos derinimo organizavimas yra ydingas, nes neužtikrina objektyvumo ta apimtimi, kiek Departamento darbuotojams, valdantiems informaciją apie paklausimus ir pateikiamas Deklaracijas, yra sudarytos sąlygos disponuoti informacija taip, kad būtų galima pasiekti proteguojamo bankroto administratoriaus skyrimą. Iš esmės negali būti laikoma priimtina tokia praktika, kuomet neatsižvelgiama į deklaracijos pateikusių administratorių ekonominius ir intelektualinius veiklos aspektus. Taip pat pabrėžtina teisinio reglamentavimo spraga Derinimo taisyklėse, kuriose nustatyta, kad tuo atveju, kai teismo paklausime yra pasiūlymas dėl kandidatūros, kreipimasis į administratorius vienijančias asociacijas yra numatytas, o tuo atveju, kai paklausime konkrečios kandidatūros nėra, Departamentas priima sprendimą vienašališkai.

Įvertinant teismo atliekamos administratoriaus kandidatūros derinimo su Departamentu procedūros tikslingumą, galima daryti išvadą, kad ji, sukurta kaip apsaugos mechanizmas siekiant išvengti kandidatų šališkumo, nėra veiksminga, kadangi yra formali ir formaliai įgyvendinama. Bankroto teisės specialistai šią procedūrą įvardija kaip papildomos informacijos surinkimą, siekiant padėti teismui įvertinti administratoriaus atitiktį įstatymų reikalavimams.¹¹¹

Apibendrinant bankroto administratoriaus skyrimo specifiką, teismo diskrecijos teisė skirti administratorių, priėmus nutartį iškelti bankroto bylą, yra varžoma bankroto byloje dalyvaujančių subjektų pasiūlytų kandidatūrų. Jei visos pateiktos kandidatūros, teismui įvertinus, atitinka ĮBĮ reikalavimus ir yra suderintos su Departamentu, teismas iš

¹¹⁰ *Cit.op.* 109. 8 punktas.

¹¹¹ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P.102.

pateiktų kandidatūrų administruoti konkrečią įmonę privalo išrinkti vieną kandidatą, kitas kandidatūras motyvuotai atmesdamas. Šie pagrindiniai procedūriniai aspektai įtvirtinti ĮBĮ 11 str. 2 d. tiek, kiek kitaip nenumatyta įstatymo 12 ir 13 str. dėl bankroto proceso organizavimo ne teismo tvarka, kuomet administratorių skiria kreditorių susirinkimas.

Restruktūrizavimo administratorių skyrimo procedūra yra paprastesnė. Toliau bus nagrinėjami reikšmingesni skyrimo momentai. Restruktūrizavimo administratoriaus kandidatūrą pasiūlo įmonės valdymo organas. Kandidatuojantis administratorius pateikia subjektui, kuris ketina kreiptis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, visus reikalaujamus dokumentus, tarp jų - rašytinį sutikimą tapti konkrečios įmonės administratoriumi, paruošia deklaraciją, kad nėra ĮRĮ 21 str. 2 d. nurodytų aplinkybių, dėl kurių jis negalėtų būti paskirtas įmonės administratoriumi. Vadovaujantis ĮRĮ 6 str. 1 d., įmonės dalyvių susirinkimas, savininkas arba valstybės ar savivaldybės įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija patvirtina įmonės restruktūrizavimo plano metmenis ir pritaria pasiūlytai administratoriaus kandidatūrai bei priima sprendimą kreiptis į teismą dėl įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Tuomet įmonės valdymo organas pateikia pareiškimą teismui dėl įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Šiuo atveju kandidatūros derinimo su Departamentu nėra ir teismas, išnagrinėjęs pateiktus duomenis apie kandidatuojantį administratorių, priima nutartį iškelti įmonei restruktūrizavimo bylą ir skiria restruktūrizavimo administratorių. Jeigu nustatoma kliūčių nurodytos kandidatūros skyrimui, teismas pareikalauja, kad subjektas pateiktų kito administratoriaus kandidatūrą. Įsiteisėjus teismo nutarčiai, teismo paskirtas administratorius pradeda įmonės restruktūrizavimo procesą. Jei paskiriamas juridinis asmuo, tai restruktūrizavimo administravimo procesus įgyvendina juridinio asmens darbuotojas – restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimą turintis asmuo. Supaprastinta įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo tvarka administratoriaus skyrimo prasme nesiskiria nuo įprastos tokios bylos iškėlimo tvarkos.

Paskirtas bankroto administratorius pradeda įmonės administravimo procedūras įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą. Kreditorių susirinkimas įgalioja kreditorių susirinkimo pirmininką įmonės vardu sudaryti su administratoriumi pavedimo sutartį. Taigi nors administratorių skiria teismas, tačiau tarp įmonės ir administratoriaus susiklosto pavedimo teisiniai santykiai.¹¹² Supaprastinto bankroto proceso (ĮBĮ 13¹ str. 4 d.) metu pavedimo sutartis su administratoriumi nesudaroma – įsiteisėjusi teismo nutartis yra pagrindas administratoriui atlikti įmonės bankroto procedūras. Palyginimui,

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. BUAB „Pakrijas“ v. K. B., Nr. 3K-3-508/2010, kat.126.3; 126.8.

restruktūrizavimo administratorius atlieka savo pareigas pagal su įmone sudarytą atlygintinų paslaugų teikimo sutartį, kurią įmonės vardu pasirašo įmonės valdymo organas (ĮRĮ 15 str. 2 d.). Atsižvelgiant į tai, kad įmonių bankroto ir įmonių restruktūrizavimo administratorių funkcijos yra panašios, kelia klausimų skirtingas jų darbo pagrindų reguliavimas. Įstatymų leidejas nuostatą dėl atlygintinų paslaugų sutarties grindžia tuo, kad atsižvelgiant į CK¹¹³ nustatytą pavedimo sutarties sampratą, kai pavedimo sutartimi įgaliotinis įsipareigoja kitos šalies (įgaliotojo) vardu ir lėšomis atlikti tam tikrus teisinius veiksmus su trečiaisiais asmenimis (CK 6.756 str. 1 d.) ir į atlygintinų paslaugų sutarties sampratą, kai paslaugų teikėjas įsipareigoja pagal kliento užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu, o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti (CK 6.716 str. 1 d.), manytina, kad tarp administratoriaus ir įmonės turėtų būti sudaroma atlygintinų paslaugų sutartis, kadangi administratorius neveikia įmonės vardu.¹¹⁴

Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių *atstatydinimo pagrindai*¹¹⁵ iš esmės sutampa. Vieni iš šių pagrindų yra objektyvūs, t.y. kai administratorius objektyviai nebegali atlikti savo pareigų, pvz. netenka teisės teikti įmonių bankroto ar restruktūrizavimo administravimo paslaugų, taip pat kai miršta. Likusieji administratoriaus atstatydinimo pagrindai priklauso nuo subjektyvių priežasčių, pvz. paties administratoriaus teismui pateikiamas prašymas dėl atsistatydinimo, taip pat atvejis, kai kreditorių susirinkimas kreipiasi dėl administratoriaus atstatydinimo arba, restruktūrizavimo atveju, įmonės valdymo organas, įmonės dalyvių susirinkimo, savininko arba valstybės ar savivaldybės įmonės savininko teisės ir pareigas įgyvendinančios institucijos pritarimu kreipiasi dėl restruktūrizavimo administratoriaus atstatydinimo. Prašymo dėl restruktūrizavimo administratoriaus atstatydinimo motyvai gali būti pagrįsti įvairiais teisiniais ir faktiniais motyvais, tačiau teismas nėra saistomas tokio prašymo - abiejuose nagrinėjamuose įstatymuose pateikiama formuluotė: „gali atstatydinti“. Reikia paminėti, kad ĮBĮ nesuteikia teisės kreiptis į teismą su prašymu dėl administratoriaus atstatydinimo bankrutuojančios įmonės akcininkams ar savininkui.¹¹⁶ Kaip nurodo Lietuvos apeliacinis teismas, „įstatymas apibrėžia siaurą asmenų, turinčių teisę kreiptis į teismą dėl administratoriaus pakeitimo ar atstatydinimo, ratą ir

¹¹³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

¹¹⁴ 2010 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komiteto išvados dėl Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto XIP-1515ES.

¹¹⁵ Reglamentuojami ĮBĮ 11 str. 8 d. ir atitinkamai ĮRĮ 21 str. 3 d.

¹¹⁶ KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009. P. 221.

bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės akcininkams¹¹⁷, savininkui ar atskiriems kreditoriams teisės kreiptis į teismą su prašymu dėl administratoriaus pakeitimo ar atstatydinimo nesuteikia.¹¹⁸

Pastebėtina, kad Seime bankroto administratoriaus pakeitimo klausimas vertinamas kaip ypač aktualus, todėl siūloma įstatyme aiškiau atskirti atvejus, kai teismas besąlygiškai atstatydina administratorių ir kai teismui paliekama sprendimo teisė¹¹⁹ (kaip tai yra reglamentuojama naujojoje ĮRĮ redakcijoje).

Apibendrinant administratorių skyrimo ir atstatydinimo procesinius aspektus, darytina išvada, kad šie klausimai, nors ir reglamentuojami įstatymų lygmenyje, vis dar lieka probleminiai ir tobulintini – visų pirma siekiant bankroto administratorių skyrimo ir derinimo procedūrų skaidrumo.

3.3. Administratorių kompetencija

Tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo procesuose administratorius turi plačias galias, kurios yra imperatyvaus pobūdžio ir įtvirtintos pirmiausia ĮBĮ 11 str. 3 d. ir ĮRĮ 22 str. bei su jų įgyvendinimu susijusiuose teisės aktuose¹²⁰. Akivaizdu, kad minėtose teisės normose pateikiamas teisių ir pareigų sąrašas nėra baigtinis, nes administratoriaus kompetencijos neįmanoma ir netikslinga reglamentuoti viename įstatymo straipsnyje. Šioje darbo dalyje nebus vardinama ar detalai analizuojama kiekviena administratoriaus pareiga ar teisė, kadangi, autorės nuomone, tai netikslinga. Vietoje to, bus apžvelgiamos reikšmingiausios ir su tam tikrais probleminiais veiklos aspektais susijusios bankroto ir restruktūrizavimo administratorių funkcijos.

Pastebėtina, kad ĮBĮ komentare¹²¹ siūloma bankroto administratoriaus funkcijas atriboti pagal bankroto administratoriaus veiklos sritis, susijusias su: 1) įmonės turto administravimu ir realizavimu; 2) įmonės veiklos vykdymu ir užbaigimu; 3) įmonės atstovavimu ir interesų gynimu; 4) įmonės įsipareigojimų kreditoriams vykdymu; 5) suinteresuotų asmenų informavimu apie įmonės bankroto proceso vykdymą (bankroto

¹¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2006 m. rugšėjo 21 d. nutartis c.b. *UAB „Damarida“ v. UAB „Mironga“*, Nr. 2-519/2006, kat. 126.8.

¹¹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. balandžio 24 d. nutartis c.b. *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kėdainių skyrius v. D. Š. Individuali gamybos - realizavimo įmonė „Nida“*, Nr. 2-297/2008, kat. 110.4, 126.3, 126.5.

¹¹⁹ 2010 m. birželio 4 d. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 5, 6, 8, 9 10, 11, 12, 21, 22, 23, 26, 33, 36 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 11¹ straipsniu ir trečiuoju¹ skirsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIP-1516(2).

¹²⁰ Įgyvendinami savo funkcijas, administratoriai taip pat vadovaujasi LR CK, LR CPK, Garantinio fondo įstatymu, kitais darbo teisės, mokesčių, turto vertinimą, aplinkos apsaugą reglamentuojančiais teisės aktais.

¹²¹ BIVAINIS, J., et al. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo komentaras. *Verslo ir komercinės teisės*, 2002, nr. 2-3. P. 83.

viešumas); 6) kitos su bankroto procesu susijusios funkcijos. Toks skirstymas suteikia administratoriaus įgaliojimų analizei aiškumo ir nuoseklumo.

*Su nemokios įmonės turto*¹²² *administravimu* susiję bankroto administratoriaus ir restruktūrizavimo administratoriaus įgaliojimai skiriasi. Bankroto administratorius įgyja teisę ir pareigą valdyti, naudoti bankrutuojančios bendrovės turtą, juo disponuoti bei užtikrinti šio turto apsaugą. Vadovaujantis ĮBĮ 14 str. 1 d., šios galios suteikiamos išimtinai administratoriui. Manytina, kad tokios įstatymų leidėjo nuostatos tikslas yra užkirsti kelią nesąžiningiems asmenims iššvaistyti ar paslėpti turtą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas turto administravimo įgaliojimų grupę išplėtė ta apimtimi, kiek įgijęs nurodytas teises ir pareigas, bankroto administratorius įgyja pareigą išsiaiškinti ir patikrinti, koks turtas iš tikrųjų priklauso bankrutuojančiai įmonei.¹²³ Norint patenkinti kreditorių reikalavimus, įkeistas ir nekilnojamas turtas parduodamas varžytynių, kurias organizuoja ir vykdo įmonės administratorius, o jeigu administratorius yra juridinis asmuo, – jo įgaliotas asmuo¹²⁴, būdu. Tuo tarpu įmonės restruktūrizavimo atveju, įmonės turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja įmonės valdymo organai, vadovaudamiesi restruktūrizavimo planu, laikydamiesi įstatyme ir teismo nutartyje nustatytų apribojimų (ĮRĮ 9 str. 1 d.). Restruktūrizavimo administratoriaus įgaliojimai šiuo atveju apima tokios įmonės valdymo organų veiklos priežiūrą. Autorė pastebi, kad egzistuoja prieštaravimas – administratorius turi vykdyti savo darbdavio – įmonės valdymo organo – priežiūros funkciją. Šis prieštaravimas spręstinas, pvz. administratorių skiriant kreditoriams kreditorių susirinkimo teikimu.

Administratorių įgaliojimų, *susijusių su nemokios įmonės veiklos vykdymu*, grupė yra platesnė. Tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo administratorių veiklos paskirtis apima prielaidų nemokios įmonės ūkinei komercinei veiklai ir finansiniam pajėgumui atstatyti sudarymą. Tai pasiekti administratoriai gali įgyvendindami nagrinėjamuose įstatymuose nurodytas priemones ir teises, pvz. bankroto administratoriaus teisė vadovauti bankrutuojančios įmonės veiklai (ĮBĮ 11 str. 3 d. 6 p.), sudaryti su šia veikla susijusius naujus sandorius bei spręsti dėl dar galiojančių sandorių vykdymo (ĮBĮ 11 str. 3

¹²² *Ibidem*. P. 96 išaiškinta, kad įmonės turto sąvoka apima bet kokią – materialų ir nematerialų - įmonei priklausančią turtą, kuris turi piniginę vertę ir gali būti civilinės apyvartos objektas.

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. A. Ž. v. A. L., *VĮ Registrų centras, BŽŪB „Gailiūnai“*, Nr. 3K-3-598/2006, kat. 21.1; 27.3.2.4.

¹²⁴ Valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarka, Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašas (su pakeitimais ir papildymais), patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 831. Valstybės žinios, 2001, Nr. 58-2090.

d. 13 p.), priimti/atleisti darbuotojus (ĮBĮ 11 str. 3 d. 11 p.), organizuoti ir kontroliuoti pajamų ir sąnaudų apskaitą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 16 p.).

Įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, įmonė turi teisę verstis ūkine komercine veikla, jeigu ji mažina dėl bankroto patiriamus kreditorių nuostolius (ĮBĮ 10 str. 7 d. 5 p.). Atkreiptinas dėmesys, kad įstatymų leidėjas nenumato būtinybės uždirbti pelną, tik reglamentuoja tokią situaciją, kai bankrutuojančiai įmonei nevykdant veiklos, kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimas būtų apsunkintas labiau nei ją vykdant. Administratorius turi galimybę dėl sandorių vykdymo tikslingumo spręsti vienašališkai, tačiau, nusprendęs sandorio, kurio įvykdymo terminas dar nepasibaigęs, nevykdyti, turėtų apie tai kitai sandorio šaliai pareikšti motyvuotai. Reglamentavimas dėl vienašalio sandorio nutraukimo negalioja darbo sutartims (ĮBĮ 10 str. 7 d. 4 p.). Pastebėtina, kad ši administratoriaus teisė įtvirtinta net keliuose ĮBĮ straipsniuose (ĮBĮ 10 str. 7 d. 4 p., 11 str. 3 d. 13 p., 17 str.). Rekomenduotina tokį reglamentavimą patikslinti, kadangi tam tikros subjekto teisės pakartojimas įstatyme nedaro jos svarbesne ir apsunkina nuostatų taikymą.

Kalbant apie prielaidas, kurias nemokios įmonės finansiniam pajėgumui atstatyti gali sudaryti restruktūrizavimo administratorius, paminėtina jo pareiga imtis priemonių kad teismo nustatytais terminais būtų parengtas, pateiktas tvirtinti ir įgyvendintas restruktūrizavimo planas (IRĮ 22 str. 2 d. 2 p.), tame tarpe – šaukti kreditorių, įmonės dalyvių, savininkų susirinkimus, juose dalyvauti (be balsavimo teisės), nurodyti valdymo organų nariams jų veiklos trūkumus ir skirti terminą jiems šalinti, kreditorių susirinkimo pritarimu kreiptis į teismą dėl restruktūrizavimo plano nevykdymo.

Trečia grupė administratoriaus įgaliojimų, susijusių su nemokios *įmonės atstovavimu bei interesų gynimu* yra glaudžiai susijusi ir su kreditorių interesų gynimu bei reikalauja gilesnės analizės. Remdamasis ĮBĮ 11 str. 2 d. 8 p., įmonės administratorius turi ne tik teisę, bet ir pareigą patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per ne mažesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo, ir pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (ar) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Tokiais veiksmais įmonės administratorius gina ir viešąjį interesą.¹²⁵ Analizuojant šią teisės normą, galima teigti, kad administratorius turi ir iš jos einančią pareigą – siekiant proceso koncentruotumo prieš pareiškiant ieškinį atidžiai įvertinti galimybes pasiekti pageidaujama rezultatą. Be to, paminėtina, kad įstatymų leidėjo sprendimas tikrintinų

¹²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2006 m. birželio 14 d. nutartis c. b. *Kauno miesto savivaldybės įmonės „Namų priežiūra“ v. Kauno miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-383/2006, kat. 21.4.1.1; 121.13.

sandorių laikotarpį pailginti¹²⁶ nuo 12 iki 36 mėnesių (o tyčinių bankrotų atveju – nuo 3 iki 5 metų) parodo šios teisės normos svarbą. Reikia pridurti, kad administratorius turi teisę tikrinti ir anksčiau nei prieš trejus metus sudarytus sandorius (tokia pareiga teisės aktuose ir teismų praktikoje nenumatyta).

Iš nagrinėjamos teisės normos turinio taip pat akivaizdu, kad administratorius pareiškia ieškinius dėl tokių įmonės sandorių, kurie pasižymi priešingumu įmonės veiklos tikslams ir galimai įtakojantys jos nemokumą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymi, kad ĮBĮ nereglamentuoja savarankiškų sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindų ir bankrutuojančios įmonės administratorius šios įmonės sudarytus sandorius gali ginčyti CK nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, taigi ir CK 6.66 straipsnio pagrindu.¹²⁷ Ginčydamas sandorį CK 6.66 straipsnio bei 1.82 straipsnio pagrindais, administratorius turi pareigą įrodinėti kitos sandorio šalies nesąžiningumą – žinojo ar turėjo žinoti, kad tas sandoris prieštarauja juridinio asmens veiklos tikslams (CK 6.66 str. 2 d., 1.82 str. 1 d.). Teismui panaikinus bankrutuojančios įmonės sandorį CK 6.66 straipsnio pagrindu, nustatyti sandorio pripažinimo negaliojančiu teisiniai padariniai reiškia, kad gražintas (buvęs nepagrįstai perleistas) turtas naudojamas atsiskaityti su visais kreditoriais ĮBĮ nustatyta kreditorių interesų tenkinimo tvarka (ĮBĮ 35 str.).¹²⁸

Kitas nagrinėjamos ĮBĮ 11 str. 2 d. 8 p. nuostatos probleminis aspektas, aiškinamas teismų praktikoje, yra tas, kad nei šioje, nei kitose ĮBĮ normose nenumatyta bankroto administratoriaus teisė reikšti ieškinius teisme dėl įmonės valdymo organų (visuotinio akcininkų susirinkimo) nutarimų pripažinimo negaliojančiais. Vis dėlto tiek Lietuvos apeliacinis teismas, tiek Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laikosi pozicijos, kad „jeigu akcininkų sprendimai buvo žalingi įmonei, tai juos realizuojant sudaryti sandoriai gali būti ginčijami dėl sandorių ydingumo ar kreditorių teisių pažeidimo iš esmės“¹²⁹. Vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo¹³⁰ 19 str. 10 d., bendrovės vadovas gali pareikšti ieškinį dėl bendrovės valdymo organų sprendimų negaliojimo. Iš Lietuvos teismų praktikos galima išvelgti, kad mūsų šalyje pripažįstama administratoriaus, kaip įmonės valdymo organo, teorija¹³¹. Įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų (ĮBĮ 10 str. 7 d. 2 p.), o bankroto

¹²⁶ Valstybės žinios, 1997, Nr. 64-1500.

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis c.b. *UAB „Pamario langai“ v. UAB „Palangos statyba, Aurelijus Kuisys*, Nr. 3K-3-636/2004, kat. 31.6.1. Teismų praktika. 2005, Nr. 23.

¹²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis c.b. *AB „Rameksa“ v. V.J. Kirchovienė*, Nr. 3K-3-573/2005, kat. 35.6.1; 41; 114.5; 114.12.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2001 m. spalio 24 d. nutartis c. b. *LAB „Senasis stumbras“ v. UAB „Baltasis beržas“*, Nr. 3K-3-840/2001, kat. 94.1; 125.4.

¹³⁰ Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.

¹³¹ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P. 104.

administratorius „<...> atlieka vienasmeniam valdymo organui priskirtas funkcijas“¹³². Tai suponuoja, kad administratorius turi teisę ginčyti įmonės valdymo organų sprendimus, kurie galėjo lemti įmonės nemokumą.

Dar viena reikšminga bankroto administratoriaus funkcija, priskirtina bankrutuojančios įmonės interesų gynimo grupei, yra ĮBĮ 11 str. 3 d. 10 p. įtvirtintas nepagrįstų kreditorių reikalavimų ginčijimas kreditorių susirinkime ir teisme. Funkcijos probleminis aspektas – kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimas. Kreditorių, kurių reikalavimus administratorius ginčija, reikalavimų pagrįstumo nustatymas neturėtų trukti neprotingai ilgai – administratorius privalo veikti už greitą reikalavimo pagrįstumo klausimo išsprendimą, nes pernelyg ilgas klausimo svarstymas galėtų sąlygoti kreditoriaus teisių pažeidimą.¹³³

Įgaliojimai, kuriuos nemokios įmonės interesų atžvilgiu vykdo restruktūrizavimo administratorius, neatribojami nuo kreditorių interesų apsaugos, nes restruktūrizavimo planas, kurio rengimui ir įgyvendinimui nukreiptos iš esmės visos administratoriaus teisės bei pareigos, yra skirtas būtent santykiams su kreditoriais sureguliuoti, gaunant jų pagalbą, ir įmonės mokumui atkurti. Nagrinėjamai grupei įgaliojimų, kaip ir bankroto administratorių atveju, priskirtina ĮRĮ 23 str. numatyta restruktūrizavimo administratoriaus funkcija ginčyti kreditorių reikalavimus, kurie prieštarauja įmonės finansinės apskaitos dokumentams.

Administratorių įgaliojimai, susiję su *įsipareigojimų nemokios įmonės kreditoriams vykdymu*, suponuoja pareigą lygiai ginti visų kreditorių teisėtus interesus – „tai reiškia, kad bet kurie bankroto administratoriaus veiksmai ir sprendimai turi būti paremti visiško nešališkumo, bet kokio interesų konflikto vengimo principais. Administratorius negali siekti naudos sau arba pasinaudoti susidariusia situacija, jis neturi imtis administruoti įmonės, kai jo darbas pažeidžia teisės, etikos ar moralės normas, gali būti įtakojamas kitų asmenų ar aplinkybių“.¹³⁴ Tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo administratorių funkcijų šiai grupei priskyrimas visų pirma apima kreditorių ir jų reikalavimų sąrašo sudarymą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 10 p., 26 str., ĮRĮ 23 str.) ir pateikimą teismui tvirtinti. Šios funkcijos įgyvendinimas turi tam tikrų probleminių aspektų, susijusių su kreditorių, nepateikusių reikalavimų per nustatytą terminą, reikalavimų

¹³² Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis c.b. AB „Mažeikių nafta“ v. UAB „Klevo lapas“, Nr. 2-691/2008, kat. 121.1; 126.3; 126.5.

¹³³ NORKUS, R.; UMBRASAITĖ, G. *Atskirų civilinio proceso stadijų ir atskirų kategorijų civilinių bylų nagrinėjimo ypatumai*. Mokymo priemonė. Patvirtinta Mykolo Romerio Universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros 2007-06-07 protokolu Nr. 1CPK-9. Vilnius, 2007.

¹³⁴ Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. lapkričio 20 d. nutartis c.b. UAB „Klaipėdos šaldytuvų terminalas“ v. UAB „Koralita“, Nr. 2-869/2008, kat. 126.2.

įtraukimu į sąrašą. Iki 2008 m. gegužės 22 d. ĮBĮ 11 str. 3 d. 10 p. pakeitimo¹³⁵ egzistavo teisės taikymo problema, kadangi minėtoje nuostatoje buvo nurodyta, jog administratorius sudaro ir pateikia teismui tvirtinti visų kreditorių sąrašą. Tokiu būdu buvo sudarytos sąlygos dispozityvumo pažeidimui, nes kiekvienas kreditorius turi teisę spręsti, ar pareikš savo reikalavimą bankrutuojančiai ar restruktūrizuojamai įmonei, o jo reikalavimo pateikimas teismui tvirtinti administratoriaus iniciatyva, anot bankroto teisės specialistų, reikštų kreditoriaus teisių įgyvendinimą prieš jo valią. Įstatymų leidėjo poziciją šiuo klausimu autorė vertina teigiamai, nes „galiojantis teisinis reguliavimas nepalieka jokio pagrindo teigti, kad bankrutuojančios įmonės administratorius privalėtų savo iniciatyva įtraukti kreditorius į kreditorių sąrašą, net jei jie tokios iniciatyvos nepareiškė.“¹³⁶ Būtina pridurti, kad ĮBĮ 11 str. 3 d. yra išskirtos atskiros bankroto administratoriaus pareigos pirmos eilės kreditorių (darbuotojų) atžvilgiu, susijusios su teisiniu reglamentavimu kituose įstatymuose¹³⁷, iš kurių paminėtina darbuotojams iš Garantinio fondo skirtų lėšų išmokėjimas.

Administratoriaus teisės ir pareigos, *susijusios su suinteresuotų asmenų informavimu* apie bankroto ir restruktūrizavimo procesus, reikalauja jų nuolatinio įgyvendinimo. Administratoriai atlieka tiek tiesiogiai ĮBĮ (11 str. 3 d. 1-2 p.) ir ĮRĮ (22 str. 1 d. 6-10 p.) įtvirtintas informavimo pareigas¹³⁸, tiek ir tas, kurias paveda teismas (ĮBĮ 10 str. 6 d.), kaip praktika rodo aktyviai naudodamasis šia savo teise. Taigi apie iškeltą bankroto ar restruktūrizavimo bylą bei procesus turi būti pranešama JA registru, Departamentui, kitoms valstybės institucijoms, kreditoriams, teismams, prokuratūrai, antstoliams ir kitiems asmenims. Tinkamas informavimo pareigos įgyvendinimas svarbus tuo, kad sudaro prielaidas su įmonės nemokumu susijusiems asmenims gauti informaciją ir laiku priimti atitinkamus, pvz. verslo vykdymui reikšmingus, sprendimus. Netinkamas informavimo pareigos įgyvendinimas užtraukia administratoriaus atsakomybę.

Nurodytoms grupėms nepriskirti administratorių įgaliojimai apima būtinų proceso darbų atlikimą, taip pat teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo sprendimų vykdymą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 14, 20 p.). Įstatymo nuostata „organizuoja ir atlieka būtinus proceso darbus“

¹³⁵ Valstybės žinios, 2008, Nr. 65-2456.

¹³⁶ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P. 152.

¹³⁷ Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatymas. 2000 m. rugsėjo 12 d. Valstybės žinios, 2000, Nr. 82-2478; LR ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 111-3574; LR nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. Valstybės žinios, 1999, Nr. 110-3207 ir kt.

¹³⁸ Duomenų apie įmonės bankroto procesą pateikimo ir skelbimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. 4-194. Valstybės žinios, 2005, Nr. 61-2168 ir Duomenų apie įmonės restruktūrizavimo procesą pateikimo ir skelbimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. 4-194. Valstybės žinios, 2005, Nr. 61-2168.

aiškintina kaip įstatymų leidėjo apsidraudimas tuo atveju, kai konkrečioje bankroto byloje bus susidurta su įstatymo nuostatose neapibrėžtu probleminiu aspektu. Tokią nuostatą įtvirtinti įstatyme logiška, kadangi įstatymų leidėjas neturi galimybių numatyti visus galinčius iškilti proceso niuansus, taigi administratoriui nustatoma pareiga vykdyti kiekvieną proceso veiksmą, kuris yra būtinas pasiekti nustatytus tikslus.

Kalbant apie ĮBĮ 11 str. 3 d. 20 p. nuostatą, ji, vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo teismo jurisprudencija, negali būti aiškinama taip, kad administratorius yra besąlygiškai saistomas teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo nutarimų net tada, kai jie pažeidžia teisės normas, kitų kreditorių (likusių mažumoje) ar skolininko teises. „Kreditorių susirinkimas negali duoti administratoriui neteisėtų nurodymų ar pavedimų, o administratorius – tokių pavedimų vykdyti. Be to, kreditorių susirinkimas (kreditorių komitetas) neturi teisės įsiterpti į administratoriaus kompetenciją, kuri įstatymu yra priskirta jam, o ne kreditorių susirinkimui.“¹³⁹

Taigi bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto valdymas – tai bankroto administratoriaus veikla, o nemokios restruktūrizuojamos įmonės administratoriaus įgaliojimai šioje srityje apima įmonės valdymo organų veiklos, valdant įmonės turtą, priežiūrą. Bankroto administratorius turi tiesioginių funkcijų, susijusių su nemokios įmonės veiklos vykdymu (sudaryti, nutraukti sandorius ir pan.), o restruktūrizavimo administratoriaus įgaliojimai šioje srityje labiau susiję ne su nemokios įmonės veiklos vykdymu, o su tos veiklos priežiūra ir optimizavimu, įgyvendinant restruktūrizavimo planą. Bankroto administratorius, pareikšdamas *actio Pauliana*, įgyvendina vieną esminių jam priskirtų funkcijų – atstatyti skolininko (bankrutuojančios įmonės) mokumą ir užtikrinti kreditorių interesų apsaugą. Pabrėžtina, kad administratorių įgaliojimų, susijusių su įsipareigojimų kreditoriams vykdymu esmė yra visų kreditorių interesų bešališkas gynimas, informavimo pareigų atlikimas suponuoja teisinio aiškumo visuomenėje užtikrinimą.

Apibendrinant, ĮBĮ ir ĮRĮ normos, reglamentuojančios nebaigtinį administratorių įgaliojimų sąrašą, yra imperatyvaus pobūdžio – jose nustatyti reikalavimai negali būti keičiami jokiais sutartimis ar suinteresuotų proceso subjektų sprendimais. Reikia pabrėžti, kad iš administratorių reikalaujama profesinės veiklos etikos principais¹⁴⁰ paremto, sąžiningo ir aktyvaus jiems priskirtų funkcijų įgyvendinimo.

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. BUAB „Pakrijas“ v. K. B., Nr. 3K-3-508/2010, kat.126.3; 126.8.

¹⁴⁰ *Cit. op.* 80.

3.4. Atlyginimas už administratoriaus darbą

[BĮ] 36 str. nustatyta, kad atlyginimas administratoriui įeina į bankroto administravimo išlaidas. Restruktūrizavimo administratoriaus atlyginimo suma taip pat įtraukiama į administravimo išlaidų sąmatą, nurodomą įmonės valdymo organo parengtame restruktūrizavimo plane. Restruktūrizavimo administratoriaus veiklos išlaidas apmoka restruktūrizuojama įmonė ([RĮ] 15 str. 2 d.). Remiantis [BĮ], administravimo išlaidos iš bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės visų rūšių lėšų, gautų pardavus įmonės turtą (įskaitant ir įkeistą, įmonei gražintų skolų, ūkinės veiklos, turto nuomos ir kitų bankroto proceso metu gautų lėšų), mokamos pirmiausiai.

Administratoriaus atlyginimo dydis ir jo nustatymo tvarka praktikoje kelia nemažai nesutarimų. Viena vertus, atlyginimo dydis turėtų būti toks, kad suinteresuotų administratorių sąžiningai ir efektyviai vykdyti savo funkcijas, kita vertus, atlyginimo dydis turi nepažeisti kitos pusės interesų, skiriant administratoriui per didelę sumą, tačiau, jei bus nustatytas per mažas atlyginimo dydis, tai gali paskatinti administratorių atsistatydinti, kas savaime užvilks procesą. Nesutarimus šioje srityje iš dalies išsprendžia teismas, kadangi teismui galima skųsti kreditorių susirinkimo nutarimus dėl administratoriaus atlyginimo nustatymo. Pažymėtina, kad „teismas negali pats nustatyti atlyginimo administratoriui, tačiau gali įvertinti, ar kreditorių susirinkimo nustatytas atlyginimas atitinka teisingumo ir protingumo kriterijus.“¹⁴¹ Be to, [RĮ] 15 str. 2 d. akcentuojama, kad administravimo išlaidų ir restruktūrizavimo administratoriaus atlyginimo sumos turi atitikti teismo nutartimis patvirtintas sumas. Jeigu, teismo vertinimu, administratoriui nustatytas pernelyg didelis, pvz. bankrutuojant stambiai įmonei, nuo parduodamo didelės vertės jos turto priklausantis atlyginimas tam tikra procentine išraiška, arba neadekvačiai mažas, vertinant administratoriaus atliktus veiksmus procese, akivaizdu, kad teisingumo ir protingumo principai būtų pažeisti. Tuomet teismas naikintų tokį kreditorių susirinkimo nutarimą ir gražintų klausimą kreditorių susirinkimui.¹⁴²

Bankroto administratoriaus atlyginimo suma ir jo mokėjimo tvarka nustatoma kreditorių susirinkimo pirmininko ir bankroto administratoriaus sudaromoje pavedimo sutartyje. Kaip minėta anksčiau, su restruktūrizavimo administratoriumi įmonės valdymo organas sudaro atlygintinių paslaugų sutartį. Kreditorių valia yra išreiškiama kreditorių susirinkimo nutarimu. Kreditorių susirinkimui nesutinkant nustatyti kitokį atlyginimo

¹⁴¹ KAVARNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P. 229.

¹⁴² Pvz. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. sausio 10 d. nutartis c.b. *AB DnB NORDBANKAS v. B. S. įmonė*, Nr. 2-12/2008, kat. 126.8.

administratoriui dydį „vienintelis likęs administratoriui teisių gynimo būdas būtų atsistatydinti iš einamų pareigų.“¹⁴³

Nagrinęjant teismų praktiką, pastebėtina, kad egzistuoja teismų suformuluoti nustatyto administratoriaus atlyginimo vertinimo kriterijai, kurie perkelti ir į ĮBĮ 36 str. 5 d.: atlyginimo dydis turi priklausyti nuo bylos sudėtingumo, t.y. nuo to, ar nemoki įmonė vykdo veiklą, nuo parduodamo įmonės turto rūšies bei kiekio, taip pat nuo įmonei iškeltų bylų bei pareikštų civilinių ieškinių sudėtingumo ir kiekio¹⁴⁴. Atlyginimo dydis negali būti atribotas nuo administravimo veiklos sąnaudų, o jeigu pasirenkama premijinė atlyginimo forma – sėkmės mokestis¹⁴⁵, tokio atlyginimo mokėjimo tvarka turi būti aiškiai aptarta sutartyje. Su administratoriumi gali būti atsiskaitoma iš karto, baigus administravimo procesą, arba dalimis proceso metu.

Išanalizavus administratorių atlyginimo teisinį reglamentavimą, galima daryti išvadą, kad ir ši sritis yra probleminė. Administravimo išlaidų sąmata yra patvirtinama kreditorių, valstybinės institucijos, vykdančios nemokių įmonių administravimo procedūrų teisėtumo kontrolę, neturi jokių priemonių užtikrinti, kad nustatant atlyginimo dydį dalyvaujantys kreditoriai ir administratorius nepažeistų įmonės bei visuomenės interesų. Tenka konstatuoti, kad dabartinis teisinis reglamentavimas neužkerta kelio nustatyti pernelyg didelį atlyginimą už administratoriaus darbą, taip pat sudaro prielaidas tam tikra prasme paskatinti bankroto administratorių atlikti nekokybišką sandorių, kurie buvo priešingi įmonės veiklos tikslams ar turėti įtakos jos nemokumui atsirasti, patikrinimą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 8 p.) Atsižvelgiant į tai, kad nemokių įmonių administravimas yra neatsiejamas nuo ekonomikos svyravimų, autorė nesiūlo administratoriaus atlyginimo ribų reguliuoti įstatymu, tačiau mano, kad būtų tikslinga apsvarstyti objektyviais ekonominiais kriterijais pagrįsto atlyginimo ribų teisinio reguliavimo galimybę poįstatyminiais aktais, juolab, kad tokios praktikos jau būta – 1996-1997 m. galiojo laikinoji bankrutuojančių įmonių administratorių atlyginimų nustatymo tvarka.¹⁴⁶

¹⁴³ *Cit.op.* 141. P. 230.

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2008 m. spalio 7 d. nutartis c.b. *AB Danske Bank A/S Lietuvos filialas v. AB „Argovegas“*, Nr. 3K-3-467/2008, kat. 126.5, 126.8.

¹⁴⁵ Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 20 d. nutartis c.b. *dėl bankrutuojančios UAB „Blendžiava“ kreditorės R.R. atskirojo skundo*, Nr. 2-198/2008, kat. 126.8.

¹⁴⁶ Bankrutuojančių įmonių administratorių atlyginimų nustatymo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1134. Valstybės žinios, 1996, Nr. 93-2192. Tvarkoje rekomenduojama administratoriaus atlyginimą sudaryti iš mėnesinio atlyginimo ir priemokų, kurių dydis priklauso nuo faktiškai gražintų kreditoriams skolų dydžio. Mėnesinis administratoriaus atlyginimas neturi viršyti trijų vidutinio darbo užmokesčio (paskelbto Statistikos departamento) ir vieno praėjusio mėn. įmonės vidutinio darbo užmokesčio dydžių sumos, o tuo atveju kai įmonė reorganizuojama ir sanuojama – trijų vidutinio darbo užmokesčio ir dviejų praėjusio mėn. įmonės vidutinio darbo užmokesčio dydžių sumos. Išlaidos administratoriaus darbo apmokėjimui už visą jo dirbtą laiką negali viršyti 4 proc. faktiškai gražintos kreditoriams įmonės skolos.

3.5. Civilinė administratorių atsakomybė

Nemokios įmonės administratorius, įgyvendindamas savo funkcijas, nuolat susiduria su tam tikra rizika (pvz. suklydimo dėl parduodamo įmonės turto kainos), bankroto administratoriai dažnai disponuoja nemažu nemokios įmonės turtu, o nuosavybės teise pačiam administratoriui priklausančio turto ne visada pakaktų administravimo veiklos vykdymo metu kreditoriams padarytai žalai atlyginti arba dėl administratoriaus kaltės padarytus nuostolius atlyginti laiku. Todėl, siekiant operatyvaus ir tinkamo nuostolių tokiais atvejais atlyginimo, įstatymų leidėjas 2008 m. gegužės 22 d. ĮBĮ pakeitimu bei papildymu¹⁴⁷, taip pat, „atsižvelgiant į tai, kad įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administratorių funkcijos yra panašios“¹⁴⁸, ir ĮRĮ 15 str. 4 d. papildymu ištaisė iki tol buvusias teisinio reglamentavimo spragas šioje srityje ir įtvirtino administratorių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo institutą, kurio įgyvendinimas detalizuojamas poįstatyminiais teisės aktais.¹⁴⁹

Svarstant dėl minimalios administratoriaus atsakomybės draudimo sumos, manyta¹⁵⁰, kad administratoriai pagal savo veiklos pobūdį turėtų būti draudžiami suma, prilygstančia antstolių draudimo sumai¹⁵¹, todėl nustatyta, kad administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma vienam draudimui - 200 000 litų ir 500 000 litų visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus (ĮBĮ 11 str. 15 d.). Tuo tarpu restruktūrizavimo administratorių atveju - 100 000 litų vienam draudžiamajam įvykiui ir 300 000 litų visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus. Tokį reglamentavimo skirtumą galima paaiškinti tuo, kad bankroto administratorių įgaliojimai apima didesnę riziką, kuri visų pirma susijusi su valdymo organo įgaliojimų perėmimu ir valdymu, naudojimu bei disponavimu įmonės turtu ir bankuose esančiomis lėšomis. Taip pat pastebėtina, kad didelę dalį su privalomuoju administratorių draudimu susijusių klausimų įstatymų leidėjas įtvirtino įstatymu (ĮBĮ 11 str. 12–19 d.), o tuos pačius klausimus restruktūrizavimo administravimo atveju perkėlė į restruktūrizavimo administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo

¹⁴⁷ Valstybės žinios. 2008, Nr. 65-2456.

¹⁴⁸ *Cit. op.* 114.

¹⁴⁹ Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos 2008 m. gruodžio 9 d. LR ūkio ministro įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839. Restruktūrizavimo administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 41. Valstybės žinios, 2011, Nr. 8-325.

¹⁵⁰ 2008 m. vasario 14 d. LR ĮBĮ 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13¹, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36 ir 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu Įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XP-2850.

¹⁵¹ Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 53-2042.

draudimo taisyklės, įsigaliojusias 2011 m. sausio 21 d., ĮRĮ tik įtvirtinant bendro pobūdžio nuostatą: „administratoriaus profesinė civilinė atsakomybė LR Vyriausybės nustatyta tvarka draudžiama privalomuoju draudimu.“

Autorės nuomone, administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įvedimas Lietuvos teisės sistemoje buvo būtinas sėkmingam administravimo veiklos įgyvendinimui, tačiau, užtikrinant teisinį aiškumą, būtų tikslinga reglamentavimo įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose bankroto ir restruktūrizavimo administratoriams skirtumus vienodinti.

3.6. Administratorių veiklos kontrolė

Siekiant užtikrinti, kad bankroto ir restruktūrizavimo administratorių veikla, teikiant įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas, atitiktų nemokios įmonės bei jos kreditorių interesus ir sudarytų sąlygas teismui tinkamai nagrinėti konkrečią bankroto ar restruktūrizavimo bylą, būtinas ne tik aiškus teisinis reglamentavimas, bet ir veiksmingas administratorių veiklos kontrolės mechanizmas. Šiame darbo poskyryje analizuosime esamą administratorių veiklos kontrolės mechanizmą, aptarsime reikšmingiausius probleminius aspektus bei pamėginsime atsakyti į klausimą, ar šiuo metu esantis administratorių veiklos kontrolės mechanizmas yra pakankamai efektyvus.

Kadangi ĮBĮ numatyta, jog bankroto procese nemokios įmonės kreditoriai savo teises ir interesus įgyvendina ne tiesiogiai, o per kreditorių susirinkimą ir bankroto administratorių, logiška, kad numatyta ir kreditorių atliekama administratoriaus veiklos kontrolė bei kreditorių poveikio priemonės administratoriaus atžvilgiu. „Administratorius privalo kreditorių susirinkimui pateikti ataskaitas apie atliktą darbą (ĮBĮ 23 str. 4 p.), administratoriaus veiksmais nepatenkintas kreditorius gali juos skusti kreditorių susirinkimui ir susirinkimas privalo išnagrinėti šiuos skundus (ĮBĮ 21 str. 2 d. 1 p., 23 str. 3 p.), o kreditorių susirinkimo nutarimu nepatenkintas kreditorius gali kreiptis į teismą dėl šio nutarimo panaikinimo (ĮBĮ 24 str. 5 d.).“¹⁵² Atkreiptinas dėmesys, kad teismui įstatymo leidėjo nepavesta atlikti tiesioginę administratoriaus veiklos kontrolę, tačiau teismas, įrodžius netinkamą funkcijų atlikimą, gali atstatydinti administratorių iš pareigų (ĮBĮ 11 str. 8-9 d.).

Atsiribojant nuo kitų institucijų, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai atlieka administratorių veiklos kontrolę, manytina, kad detalesnio aptarimo reikalauja

¹⁵² Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. *AB Turto bankas, v. Ž.Mongirdo įmonės „Chemikų žiedas“*, Nr. 2-876/2008 m., kat.106.8.8.

pagrindinės institucijos, kuriai ĮBĮ 11 str. 10 d. ir ĮRĮ 15 str. 3 d. įtvirtinta ir poįstatyminiuose teisės aktuose detalizuojama¹⁵³ kompetencija įgyvendinti administratorių veiklos priežiūros kontrolę – Departamento – atliekamos kontrolės probleminiai aspektai. Šios kontrolės taikymo kryptys - nustatyta tvarka atliekami administratorių veiklos patikrinimai ir nuolatiniai veiklos stebėjimai. Pastebėtina, kad iki ĮRĮ naujos redakcijos įsigaliojimo restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūra nebuvo reglamentuota, o šių administratorių veiklos priežiūros taisyklės įsigaliojo tik 2010 m. gruodžio 8 d.

Restruktūrizavimo administratorių veiklos patikrinimus atlieka Departamento valstybės tarnautojai (ar darbuotojai), tuo tarpu bankroto administratorių veiklą gali (alternatyviai Departamento tarnautojams) tikrinti Departamento direktoriaus įsakymu paskirta ne mažiau kaip 3 narių Administratorių veiklos tikrinimo komisija (toliau – Tikrinimo komisija), sudaroma iš Departamento tarnautojų, Nacionalinės verslo administratorių asociacijos ir Nacionalinės bankroto administratorių asociacijos atstovų. Tikrinimo komisijos sudėtį tvirtina ir pirmininką skiria Departamento direktorius. Departamento direktoriui taip pat priskirti įgaliojimai, baigus veiklos patikrinimą, priimti sprendimą dėl nuobaudos¹⁵⁴ administratoriui skyrimo. Nuobauda skiriama administratoriui fiziniam asmeniui arba, kai administratorius yra juridinis asmuo, jo įgaliotam asmeniui, kuris atliko konkrečios įmonės administravimo procedūras, ir (ar) juridinio asmens vadovui. Pastarasis klausimas yra diskutuotinas, nes iš galiojančio reglamentavimo nėra aiškus nuobaudos skyrimas administratoriui juridiniam asmeniui, kuris, paskirtas administruoti konkrečią įmonę, savo nuožiūra sprendžia dėl administravimą vykdysiančio darbuotojo (administratoriaus fizinio asmens). Nuostatos formuluotė veiklos priežiūros taisyklėse¹⁵⁵ suponuoja, kad už tą patį veiklos pažeidimą nuobauda gali būti skiriama tiek juridinio asmens įgaliotam asmeniui, tiek vadovui, tiek ir abiem kartu. Tai tam tikra prasme prieštarauja nagrinėjamų taisyklių nuostatai dėl vienos nuobaudos taikymo už vieną pažeidimą, tačiau gali būti pateisinta būtinybe vadovui tinkamai organizuoti darbą.

Už pakartotinai, dar galiojant nuobaudai, padarytus teisės aktų pažeidimus Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių atestavimo komisija gali atimti tiek fizinio, tiek juridinio asmens teisę teikti bankroto ar restruktūrizavimo paslaugas. Be to, bankroto

¹⁵³ Restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros taisyklės, patvirtintos 2010 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-886. Valstybės žinios, 2010, Nr.143-7339. Bankroto administratorių veiklos kontrolės taisyklės, patvirtintos 2006 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-377. Valstybės žinios, 2006, Nr. 110-4181. Įmonių bankroto administratorių veiklos tikrinimo komisijos nuostatai, patvirtinti 2008 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-269. Valstybės žinios, 2008, Nr. 75-2974.

¹⁵⁴ Departamento direktorius gali skirti įspėjimą arba viešą įspėjimą, skelbiamą Departamento interneto svetainėje.

¹⁵⁵ *Cit. op.* 153. Atitinkamai 17 p. bankroto administratorių priežiūros taisyklėse ir 47.2 p. restruktūrizavimo administratorių priežiūros taisyklėse.

administratorių priežiūros taisyklėse dar nurodomas ir kitas pagrindas šiai sankcijai taikyti – reikšmingas teisės aktų pažeidimas. Šią nuostatos dalį autorė laiko kritikuotina, kadangi minėtose taisyklėse nenustatyta nei reikšmingo pažeidimo sąvoka, nei padaryto pažeidimo reikšmingumo vertinimo kriterijai, kuriuos turėtų analizuoti Departamento direktorius priimdamas sprendimą dėl nuobaudos skyrimo. Taip pat pastebėtina, kad Departamento vykdomas administratorių veiklos stebėjimas reikalauja optimizavimo, kadangi praktikoje didžioji dalis administratorių veiklos patikrinimų vykdomi skundų dėl netinkamos administratoriaus veiklos pagrindu.

Taigi, atsakant į poskyrio pradžioje keltą klausimą dėl šiuo metu esančio kontrolės mechanizmo efektyvumo, galime daryti išvadą, jog dėl kai kurių šią sritį reglamentuojančių teisės aktų netikslumų, kontrolės mechanizmas yra nepakankamai efektyvus. Siūlytina aiškiau reglamentuoti administratoriaus juridinio asmens vadovo atsakomybės nustatymo už jo įgalioto asmens padarytus pažeidimus vykdamas administravimo procedūras klausimą.

3.7. Administratorių teisinis statusas užsienio šalyse

Išnagrinėjus bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso ypatumus Lietuvoje, tikslinga aptarti užsienio šalių teisinį reglamentavimą šioje srityje. Šio poskyrio tikslas – apžvelgti didele patirtimi nagrinėjamu klausimu pasižyminčių ir įtakos Lietuvos teisiniam reglamentavimui turinčių Rusijos ir Vokietijos, be to pažangaus Skandinavijos regiono atstovės Suomijos, kartu su Lietuva į ES įstojusios Slovėnijos ir nemokumo teisės specifika pasižyminčios Didžiosios Britanijos patirtį. Atsižvelgiant į darbo uždavinius, aptarsime aktualius reikalavimų kandidatams, jų skyrimo, teisių bei pareigų, atlyginimo, profesinio civilinės atsakomybės draudimo ir veiklos kontrolės aspektus, pabaigoje pateikdami apibendrinimą, susijusį su Lietuvos teisės praktika.

Reikia pastebėti, kad *reikalavimai kandidatams* norintiems teikti nemokių įmonių administravimo paslaugas Lietuvoje ir nagrinėjamose valstybėse turi nemažai panašumų, tačiau yra ir reikšmingų skirtumų. Vienas tokių - skirtingai nei Lietuvoje, visose nagrinėjamose valstybėse administravimo paslaugas gali teikti *tik fiziniai asmenys*. Kalbant apie *išsilavinimo ir kvalifikacijos reikalavimus*, panašiausi į taikomus Lietuvoje aptinkami Slovėnijos ir Rusijos Federacijos teisiniame reglamentavime: fizinis asmuo privalo turėti mokslinį laipsnį teisės ar ekonomikos srityse ir turi išlaikyti kvalifikacijos egzaminą, reikalaujantį specialaus pasirengimo. Tuo tarpu Suomijoje bei Vokietijoje toks barjeras kandidatams nėra numatytas - pretenduojantiems tapti nemokumo administratoriais (vok. - *Insolvenzverwalter*) nereikia laikyti kvalifikacinių egzaminų,

lankyti specialių mokymų, be to, nėra privaloma turėti aukštąjį išsilavinimą¹⁵⁶, tačiau Vokietijoje išplėstinių ekonomikos ar teisės studijų baigimas, 2006 m. Vokietijos Federaliniam Konstituciniam Teismui išreiškus poziciją, kad šias pareigas turi eiti tik tinkamos kvalifikacijos asmenys, suteikia prioritetą. Didžiojoje Britanijoje išsilavinimo reikalavimai priklauso nuo profesinės organizacijos¹⁵⁷, kuri deleguoja savo narį į nemokios įmonės administratoriaus pareigas, tačiau paprastai skiriami apskaitos specialistai ar teisininkai, turintys aukštąjį išsilavinimą.¹⁵⁸ Paminėtina, kad ir Vokietijoje bei Suomijoje dažniausiai administratorių pareigas eiti skiriami teisininkai, advokatai,¹⁵⁹ kuriems, skirtingai nei advokatui Lietuvoje, atskiro kvalifikacijos egzamino laikyti nebereikia. Didžiosios Britanijos profesinės organizacijos numato tik joms būdingus išsilavinimo reikalavimus, tačiau visos privalo užtikrinti, kad jų deleguoti nariai atitiktų išsilavinimo ir darbo patirties kriterijus.¹⁶⁰ Didžiojoje Britanijoje kandidatai taip pat turi išlaikyti egzaminus (*the Joint Insolvency Examination*), išskyrus atvejus, kai asmenys turi atitinkamą kvalifikaciją, įgytą vienoje iš Europos ekonominės erdvės valstybių.¹⁶¹ Kandidatas iš atitinkamos valstybės turi laikyti kvalifikacinį egzaminą tuo atveju, jeigu egzistuoja ženklūs skirtumai tarp nemokumo teisės bei praktikos Didžiojoje Britanijoje ir kandidato gimtojoje šalyje. *Nepriekaištingos reputacijos* reikalavimas kandidatams yra bendras visose nagrinėjamose valstybėse, tačiau Rusijoje nurodoma, kad asmuo negali būti teistas už bet kokį ekonominį nusikaltimą, o Didžiosios Britanijos, panašiai kaip Lietuvos, teisės aktuose¹⁶² pabrėžiama, kad kandidatas negali būti pripažintas kaltu dėl jokio nusikaltimo, įskaitant sukčiavimą, smurtą, negali būti pažeidęs jokio teisės akto, reglamentuojančio nemokumo teisinius santykius, nuostatų.

Nagrinėjamų valstybių praktika išsiskiria dėl *darbo patirties reikalavimo*: vienoje reikalaujama bendro pobūdžio darbo patirties teisės ar vadybos/vadovavimo srityje (Lietuvos bankroto administratoriai, Slovėnija, Suomija), kitose – turėti patirties

¹⁵⁶ FEHL, E.; TASHIRO, A. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner: Germany. *Eurofenix*, 2008, Issue 33, Autumn. P. 30.

¹⁵⁷ Nemokumo administratorių asociacija (Insolvency Practitioners Association), Privilegijuotųjų apskaitininkų institutas Anglijoje ir Velse (Institute of Chartered Accountants in England & Wales), Teisės draugija (The Law Society), Privilegijuotųjų atestuotųjų apskaitininkų asociacija (Association of Chartered Certified Accountants) ir kt.

¹⁵⁸ BURNS, Deborah. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner: Great Britain. *Eurofenix*, 2007/08, Issue 30, Winter. P. 20.

¹⁵⁹ Europos Komisija – Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Bankrotas - Vokietija. [žiūrėta 2010-03-29] Prieiga internete: < http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm >

¹⁶⁰ Visų organizacijų įsipareigojimai nustatyti “Susitarimo memorandume” (*Memorandum of Understanding*).

¹⁶¹ Atsižvelgiant į 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo nuostatų, kurioje kvalifikacijų pripažinimas susietas su laisvu asmenų judėjimu ir paslaugų teikimo laisve.

¹⁶² „Nemokumo administratorių taisyklės“ (*The Insolvency Practitioners Regulations*, 2005)

nemokumo administravimo srityje (Rusija, Vokietija, Didžioji Britanija, galima priskirti ir Lietuvos restruktūrizavimo administratorius). Rusijos Federacijoje kandidatas turi turėti dvejų metų darbo stažą vadybos srityje ir šešių mėnesių administratoriaus padėjėjo darbo patirtį,¹⁶³ Slovėnijoje – trejų metų teisininko ar ekonomisto darbo patirtį. Vokietijos teismų praktikoje rekomenduojama mažiausiai trejų metų nemokumo administratoriaus darbo patirtis arba darbo nemokumo administravimo biure sprendžiant specifinius nemokumo klausimus, patirtis¹⁶⁴, tačiau nenurodoma, kad reikia administratoriaus padėjėjo patirties. Didžiojoje Britanijoje tuo atveju, kai kandidatą skiria kompetentinga valstybės institucija, jam keliamas mažiausiai 7000 valandų (dvejų metų ir penkių mėnesių) darbo patirties nemokumo teisės srityje per paskutinius dešimt metų reikalavimas; mažiausiai pusės metų patirtis turi būti sukaupta per paskutinius dvejus metus, taip pat reikalaujama mažiausiai 4 mėn. (1000 valandų) vadovaujamojo darbo patirties.¹⁶⁵ Remiantis Vokietijos nemokumo įstatymo (*Insolvenzordnung*) 56 straipsniu, į administratoriaus poziciją gali būti skiriamas darbo patirties ir nepriklausomumo reikalavimus atitinkantis fizinis asmuo. Reikia pažymėti, kad visų valstybių praktikoje *nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimas* nustatytas vieningai. Pastebėtinas bendrumas tarp Slovėnijos ir Didžiosios Britanijos reglamentavimo - numatytas *kalbos reikalavimas*, kuris įtvirtintas ir Lietuvoje restruktūrizavimo administratoriams. Įdomu tai, kad vienintelėje Slovėnijoje, kurios nemokumo įstatymas¹⁶⁶ yra naujausias (įsigaliojęs 2008 m. spalio 1 d.) iš nagrinėjamų valstybių, numatytas reikalavimas kandidatui atitikti bendrus *sveikatos reikalavimus*.

Administratorių skyrimo klausimas visose valstybėse sprendžiamas skirtingai. Vokietijoje administratorių skiria Vokietijos bankroto bylų teismai (*Insolvenzgericht*),¹⁶⁷ kuriuose, reikalavimus atitinkantys kandidatai registruojami į atrankos sąrašus.¹⁶⁸ Teisėjai, turėdami plačią diskreciją skiriant kandidatą¹⁶⁹, priima sprendimą įvertindami aukščiau minėtus kriterijus, taip pat finansinę kandidato padėtį, darbo aplinką, geografinį prieinamumą ir kt. Slovėnijoje taip pat egzistuoja kandidatų registras, tačiau teismo diskrecijos teisė visiškai apribota – konkrečiu atveju skiria administratorių paeiliui iš

¹⁶³ RAITSKAYA, Elena. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner: Russia. *Eurofenix*, 2008, Issue 31, Spring. P.12.

¹⁶⁴ *Ibidem*.

¹⁶⁵ *Cit.op.* 158. P.20. Taip pat “The Insolvency Practitioners Regulations” No 524. 2005. Part 2. Regulation 7: Requirements as to education and training – applicants who have never previously been authorised to act as insolvency practitioners.

¹⁶⁶ *Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju*.

¹⁶⁷ *Cit. op.* 159.

¹⁶⁸ *Cit.op.* 156. P.30.

¹⁶⁹ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011. P. 111.

registro, taip suteikiant galimybę dirbti kiekvienam, turinčiam tokią teisę.¹⁷⁰ Tokia skyrimo tvarka buvo svarstoma ir Lietuvoje, laikant privalumu tai, kad teoriškai užkertamas kelias galimam piktnaudžiavimui skiriant kandidatą, tačiau toks sprendimas nepasirinktas ir kritikuotinas, kaip neatitinkantis nemokumo procesų administravimo paskirties, kuri neapima darbo vietų administratoriams kūrimo. Suomijoje, kaip ir Lietuvoje, dėl bankroto bylos iškėlimo besikreipiantis subjektas teismui siūlo administratoriaus kandidatūrą, tačiau skirtumas nuo dabartinio Lietuvos teisinio reglamentavimo tas, kad tokie pasiūlymai teismo nesaisto ir jis paprastai linkęs skirti kreditorių pageidaujamą kandidatą.¹⁷¹ Didžiosios Britanijos praktika šioje srityje išsiskiria, kadangi kandidatą gali skirti tiek valstybės kompetentinga institucija (*The Secretary of State for Business, Enterprise and Regulatory Reform – BERR*), tiek leidimus teikti nemokių įmonių administravimo paslaugas išduodančios profesinės organizacijos.¹⁷² Konkrečiu atveju vieno ar kito administratoriaus kandidatūrą renkasi įmonės kreditoriai ar akcininkai bendru nutarimu, pagrindinis įmonės akcininkas savo nuožiūra arba pateikiant prašymą dėl savo parinktos administratoriaus kandidatūros svarstyti teismui.¹⁷³ Tuo tarpu pagal Rusijos Federacijos 2002 m. nemokumo įstatymą (*Федеральный закон „О несостоятельности (банкротстве)“*) nemokumo bylos nagrinėjamos arbitražo (ginčo) teismuose, o administratorių skyrimas yra savarankiškai reguliuojamų arbitražo valdytojų (administratorių) organizacijų (*Саморегулируемые организации арбитражных управляющих*) prerogatyva. Pastebėtina, kad tiek Didžiosios Britanijos, tiek Rusijos praktikai būdinga kandidatų teikti administravimo paslaugas narystė tam tikroje organizacijoje, kuriai kandidatas turi mokėti narystės mokesčius. Toliau analizuojant kandidatų skyrimo tvarką Rusijos Federacijoje reikia atkreipti dėmesį, kad kreditorių susirinkimas priima sprendimą dėl reikalavimų, kuriais vadovaujantis atitinkama arbitražo valdytojų organizacija turėtų parinkti administratorių (priklausomai nuo proceso stadijos – konkurso vykdytoją, administracinį valdytoją arba išorinį valdytoją), pateikia pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo ir nurodo pasirinktą organizaciją, kuri parenka kandidatūras iš savo narių ir teikia tvirtinti teismui. Įgaliojimus administratoriui suteikia teismas.¹⁷⁴ Skyrimo tvarka problematiška tuo, kad kiekvienai bankroto proceso stadijai administratorius skiriamas iš naujo arba tęsti darbus skiriamas tas pats asmuo.¹⁷⁵

¹⁷⁰ VARANELLI, L. Slovenia: All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner. *Eurofenix*, 2009, Issue 35, Spring. P. 32.

¹⁷¹ ARKO-KOSKI, E. Finland: All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner. *Eurofenix*, 2009, Issue 36, Summer. P. 32.

¹⁷² *Cit. op.* 158. P.20.

¹⁷³ CLIFFORD, Chance. *European Insolvency Procedures*. Edition. September, 2010. P.7.

¹⁷⁴ *Cit. op.* 163.

¹⁷⁵ Телюкина М. В. *Основы конкурсного права*. Москва: Волтерс Клувер, 2004. P.208-210.

Pastebėtina, kad Suomijos, Vokietijos ir Rusijos praktikai būdingas *laikinojo administratoriaus institutas*, kurį skiria pareiškimą iškelti nemokumo bylą priėmęs teismas, imdamasis priemonių kreditorių interesų ir skolininko finansinei padėčiai saugoti.¹⁷⁶

Administratoriaus *teisės ir pareigos* iš esmės sutampa su aptartosiomis analizuojant Lietuvos teisinį reglamentavimą, tačiau tam tikra specifika atsiranda dėl nagrinėjamos valstybės būdingų nemokumo procedūrų, pvz. Didžiojoje Britanijoje - turto perėjimas administratoriui, administravimas ar likvidavimas. Šioms procedūroms bendra tai, kad kiekvienos iš jų metu administratoriui deleguota teisė disponuoti įmonės turtu. Pirmu atveju pagrindinė administratoriaus funkcija yra realizuoti turtą už rinkos tendencijas atitinkančią kainą. Administratorius laisvai renkasi turto realizavimo būdą (viešame aukcione ar sudarius atskirą susitarimą, parduoti atskiromis dalimis ar kaip verslo dalį), turi atstovauti tiek jį skyrusio subjekto, tiek pačios įmonės interesus. Antru atveju - administravimo paskirtis yra padėti išsaugoti įmonę, todėl administratorius imasi priemonių išvengti jos likvidavimo. Šiame procese jo galios yra plačios: valdo įmonės ūkinę komercinę veiklą, turi teisę duoti nurodymus ir įtakoti direktoriaus sprendimus, gali jį atleisti. Jeigu tikslo pasiekti neįmanoma, administratorius parduoda įmonės turtą ir paskirsto lėšas kreditoriams.¹⁷⁷ Priverstinio likvidavimo atveju administratoriui (likvidatoriui) nekliamas tikslas parduodant įmonę siekti jos veiklos tęstinumo užtikrinimo, jis perima valdymo organo funkcijas, realizavęs turtą pagal reikalavimų tenkinimo eiliškumą atsiskaito su kreditoriais.¹⁷⁸ Palyginimui, Rusijos Federacijos teisės praktikai taip pat būdinga administratoriui suteikiamų galių priklausomybė nuo atskiros bankroto proceso procedūros (stebėjimas, finansinis sustiprinimas, išorinis valdymas, taikus susitarimas, konkurso vykdymas (t.y. turto pardavimas)). Teismui pripažinus skolininką bankrutavusiu, konkurso vykdytojas pradeda konkurso procedūrą, perima įmonės turtą, jį parduoda ir atsiskaito su kreditoriais (124-129 str.). Įgyvendinant finansinį stiprinimą, kuris iš esmės atitinka Lietuvoje taikomą restruktūrizavimo procesą, parengiamas ir vykdomas finansinio stiprinimo priemonių planas ir skolų dengimo grafikas (76-88 str.). Administracinio valdytojo funkcija – prižiūrėti, kaip šias priemones vykdo įmonės valdymo organai. Taikant išorinį įmonės valdymą, išorinis valdytojas (administratorius) iš įmonės valdymo organų perima turto valdymą ir, vadovaujantis

¹⁷⁶ BUTKUS, K. Taikomas mokslinio tyrimo darbas „Fizinių asmenų nemokumo problemų sprendimo būdų analizė“ P.38 ir 53. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Doc/nvaa.doc>>

¹⁷⁷ *Cit.op.* 173. P.6.

¹⁷⁸ *Cit.op.* 173.

vykdymo planu, imasi priemonių mokumui atstatyti (93-123 str.).¹⁷⁹ Vokietijoje paskyrus administratorių jam pereina visos turto valdymo teisės. Pagrindinė jo funkcija – suformuoti nemokios įmonės turto masę (*Insolvenzmasse*) (Vokietijos Nemokumo Statuto 35 str.), iš kurios bus tenkinami kreditorių reikalavimai.¹⁸⁰ Administratorius taip pat priima sprendimus dėl neįvykdytų arba iš dalies neįvykdytų nemokios įmonės sandorių (103 str.), rūpinasi atsiskaitymu su nemokios įmonės darbuotojais, rengia kvalifikuotą įmonės ekonominės finansinės būklės įvertinimą, šaukiamas dalyvauja kreditorių susirinkimuose, pristato jiems įmonės būklės perspektyvas, o kreditorių susirinkimas nusprendžia dėl įmonės restruktūrizavimo arba likvidavimo. Be to, kreditorių prašymu administratorius rengia įmonės restruktūrizavimo planą (Lietuvoje šį planą rengia įmonės valdymo organai) ir, jei įmanoma, įgyvendina restruktūrizavimo procedūras. Jei restruktūrizavimas neįmanomas, administratorius privalo likviduoti įmonę ir paskirstyti jos turtą kreditoriams. Paminėtina, kad laikinajam administratoriui Vokietijoje, Rusijoje ir Suomijoje priskirtos nemokios įmonės būklės stebėjimo ir turto išsaugojimo funkcijos, taip pat mokumo atstatymo galimybių įvertinimas, rekomendacijų teismui dėl įmonės valdymo organo nušalinimo teikimas (Rusijoje), turto valdymo perėmimas, jei įmonės valdymo organas nušalinamas ir pan.

Nors pagal visų nagrinėjamų valstybių teisinį reglamentavimą administratorius turi teisę į atlyginimą ir veiklos išlaidų padengimą, administratoriaus *darbo apmokėjimo klausimas* jose sprendžiamas skirtingai. Vokietijoje administratoriui atlyginama pagal jo vykdomos veiklos apimtį, be to apmokamos ir patirtos išlaidos¹⁸¹ (pvz. nemokumo plano rengimo sąnaudos). Pagal esamą tvarką nemokumo administratorius turėtų gauti procentinį atlygį, skaičiuojamą nuo turto vertės (mažėjančia tvarka – kuo didesnė turto suma, tuo mažesnis procentinis atlygis).¹⁸² Minimalus administratoriaus atlyginimo dydis yra 1000 eurų. Paprastai atlyginimas gaunamas pasibaigus nemokumo procedūroms, nors galima reikalauti ir išankstinių apmokėjimų. Administratoriaus darbo užmokestį nustato teismas.¹⁸³ Atlyginimo nustatymo tvarka reglamentuojama poįstatyminiu aktu – Nemokumo administravimo atlyginimo taisyklėmis (*Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung - InsVV*).¹⁸⁴ Suomijoje, taip pat Didžiojoje Britanijoje (Anglijoje ir Velse) administratoriaus atlyginimo nustatymo klausimą sprendžia nemokios įmonės

¹⁷⁹ *Cit. op.* 176.

¹⁸⁰ *Cit. op.* 159.

¹⁸¹ Papildomų išlaidų metinė norma neturėtų viršyti 3000 eurų.

¹⁸² Nuo turto, kurio vertė yra iki 25 000 eurų, atlyginimas sudarytų iki 40%, jei vertė yra didesnė už 25 000, bet mažesnė nei 50 000 eurų – 25%, turto, kurio vertė viršija 50 000 eurų – 7%, o turto, kuris vertas daugiau nei 50 mln. eurų – 0,5%.

¹⁸³ *Cit. op.* 176. P.38.

¹⁸⁴ *Cit. op.* 156. P.32.

kreditoriai, o su tuo susijusius ginčus – teismas, Didžiojoje Britanijoje vadovaudamasis Teismo praktikos nuostatais (*Court Practice Statement*), o Suomijoje Patariamios bankroto reikalų tarybos (*An Advisory Board for Bankruptcy Affairs*) išleista administratorių atlyginimų nustatymo tvarka. Nuostatų tikslas – padėti administratoriams, kreditoriams ir teismams nustatyti protingą atlyginimą kiekvienu nemokios įmonės administravimo atveju. Šis reguliavimas nėra saistantis ir privalomas, tačiau paprastai praktikoje jo paisoma.¹⁸⁵ Didžiojoje Britanijoje įprastai nustatomas arba procentinis atlygis nuo administruojamo turto vertės, arba atlyginimas už dirbtą laiką administruojant įmonę. Jei kreditoriai nenustato fiksuoto atlyginimo, tokį atlyginimą gali nustatyti teismas. Slovėnijoje konkretus atlygis priklauso nuo darbo apimties ir sudėtingumo, administruotino turto vertės, pateiktų ir patvirtintų reikalavimų. Atlygis už bankroto procedūrų administravimą svyruoja nuo 1500 iki 66 000 eurų, su galimybe keistis į vieną ar kitą pusę 30 proc. Taip pat gali būti nustatytas mėnesinis 500-1500 eurų mėnesinis atlygis.¹⁸⁶ Rusijoje atlyginimą administratoriui taip pat nustato kreditoriai, atlyginimo dydį patvirtina teismas. Atlyginimo dydis negali būti mažesnis nei 10 000 rublių (275 eurai). Kreditoriai gali nustatyti ir papildomą atlygį (sėkmės mokestį), kuris priklauso nuo administratoriaus veiklos rezultatų. Atlyginimą sudaro fiksuota suma ir procentinis mokestis (nuo valdomo turto)¹⁸⁷, kurie priklauso nuo konkrečios bankroto procedūros.¹⁸⁸ Rusijos nemokumo teisės specialistų vertinimu, galiojanti administratorių atlyginimo nustatymo tvarka yra ydinga, kadangi dažnai nustatytas atlyginimo dydis nepadengia administratoriaus išlaidų, susijusių su jo pareigų vykdymu, be to, toks reglamentavimas sukuria prielaidas administratorių nesąžiningumui, nes nustatomas atlyginimo dydis nekoreliuoja su nemokios įmonės turto verte, o administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės draudimo dydis su turto verte siejamas tiesiogiai, todėl dažnai administratoriaus mokama draudimo įmoka viršija jo atlyginimo dydį. Rusijoje administratorių draudimo suma negali būti mažesnė nei trys 3 mln. rublių (82 000 eurų – apie 290 000 litų¹⁸⁹) per metus.¹⁹⁰ Slovėnijoje šis dydis negali būti mažesnis nei 150 000 eurų ir viršija nustatytąjį Lietuvoje. Reikia pažymėti, kad privalomojo profesinės civilinės atsakomybės draudimo reikalavimas yra imperatyvus kiekvienoje nagrinėjamoje

¹⁸⁵ *Cit.op.* 171. P.33.

¹⁸⁶ *Cit.op.* 170. P.33.

¹⁸⁷ Jei skolininko nemokumas atkuriamas, administratoriui sumokama 3% nuo sumos, išmokėtos kreditorių reikalavimams tenkinti, o jei išorinis valdymas baigiasi konkurso vykdymu, atlyginimo suma sudaro 3% grynosios skolininko turto balansinės vertės padidėjimo išorinio valdymo laikotarpiu.

¹⁸⁸ *Cit.op.* 163. P.13.

¹⁸⁹ Palyginimui, Lietuvoje restruktūrizavimo administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus - 300 000 litų, o bankroto administratoriams – 500 000 litų.

¹⁹⁰ *Cit.op.* 163.

valstybėje. Kiekvienoje iš jų taip pat egzistuoja ir administratorių veiklos kontrolės priemonės: Rusijoje ir Didžiojoje Britanijoje šių priemonių įgyvendinimas yra administratorius deleguojančių organizacijų prerogatyva (pvz. Didžiojoje Britanijoje leidimų teikti administravimo paslaugas peržiūra vykdoma kasmet¹⁹¹), administratorių veiklą prižiūri ir Suomijos advokatų asociacija. Kitose valstybėse veiklos priežiūra ir kontrolė sutelkta tam įsteigtų valstybės institucijų, teismo ir kreditorių rankose. Suomijoje, be minėtos asociacijos, nemokumo administratorių veiklos kontrolės funkcijos yra deleguotos specialius įgaliojimus turinčiam, prie Teisingumo ministerijos veikiančiam bankroto ombudsmeniui (OB), su kuriuo administratoriai privalo bendradarbiauti ir teikti reikalaujamą informaciją. Slovėnijoje administratorių tiesiogiai kontroliuoja jį skyręs teismas bei speciali institucija prie Teisingumo ministerijos, nagrinėjanti prašymus dėl administratoriaus atstatydinimo. Vokietijoje administratorių veiklos priežiūros kontrolė deleguota teismui¹⁹², kuris gali bet kuriuo metu pareikalauti administratoriaus būtinos informacijos apie procedūrų vykdymą. Administratoriui nevykdant pareigų, skiriamas įspėjimas, bauda ar išbraukimas iš atrankos sąrašo,¹⁹³ kuris laikomas ne mažiau svarbiu „kontrolės instrumentu“. Suomijoje bei Vokietijoje kaip ir Lietuvoje, tam tikras administratoriaus veiklos priežiūros teises turi ir kreditoriai.

Apibendrinant, Lietuvos teisės aktuose nustatyti reikalavimai kandidatams, norintiems įgyti teisę teikti nemokių įmonių administravimo paslaugas, nagrinėjamų užsienio valstybių kontekste yra imperatyvūs ir griežti. Atsižvelgiant į nemokių įmonių administravimu siekiamus tikslus ir kvalifikuoto tokių paslaugų teikimo svarbą, autorė pritaria griežtesnio pobūdžio teisiniam reglamentavimui. Pastebėtina, kad Vokietijos nemokumo teisės praktika administratoriaus teisinio statuso klausimu yra artimiausia Lietuvos teisės tradicijai: Vokietijoje nemokios įmonės administratoriaus kompetencija ir skyrimo tvarka yra labai panaši į esamą Lietuvoje, tačiau skiriasi teismo diskrecijos skiriant administratorių įgyvendinimo apimtimi - Lietuvoje teismo diskrecija renkantis administratoriaus kandidatūrą ir ją skiriant yra labiau apribota nei Vokietijoje.¹⁹⁴ Manytina, kad esant dabartinėms verslo sąlygoms ir Lietuvos visuomenės brandos stadijai, nebūtų tikslinga teismams suteikti platesnę diskreciją skiriant kandidatą administruoti konkrečią įmonę, kadangi kiltų grėsmė proceso objektyvumui. Autorė taip

¹⁹¹ Insolvency Practitioners Association. Insolvency Practitioner Authorisation - Becoming an IP [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-03-31]. Prieiga internete: <<http://www.insolvency-practitioners.org.uk/page.aspx?pageID=122>>

¹⁹² *Cit. op.* 159.

¹⁹³ *Cit. op.* 176. P.38.

¹⁹⁴ Primintina, kad Lietuvoje teismo diskrecija skiriant administratorių pasireiškia tada, kai teismas turi nuspręsti, kurį iš kelių pasiūlytų ir vienodai atitinkančių teisės aktų ir teismų praktikos nustatytus reikalavimus kandidatų skirti administruoti konkrečią įmonę.

pat atkreipia dėmesį į tai, kad Vokietijos, Rusijos ir Suomijos praktikai būdingas laikinojo administratoriaus institutas šiuo metu galiojančiuose Lietuvos teisės aktuose nereglamentuojamas. Nepaisant šio instituto svarbos, manytina, kad jo įvedimas Lietuvoje nėra būtinas, kadangi laikinojo administratoriaus funkcijas gali atlikti teismas: gavęs pareiškimą iškelti bankroto bylą, teismas turi teisę nemokios įmonės turtui CPK¹⁹⁵ nustatyta tvarka taikyti laikinas apsaugos priemones, priėmęs nutartį iškelti bankroto bylą, privalo uždėti areštą įmonės ilgalaikiam materialiajam turtui, įsiteisėjus teismo nutarčiai, gali nustatyti ūkinės komercinės veiklos ir disponavimo įmonės turtu apribojimus (IBĮ 9 str. 2 d. 5 p., 10 str. 4 d. 2 p. ir 7 d. 6 p.), be to, instituto įvedimas nesudarytų sąlygų proceso ekonomiškumui, nes reikalautų papildomų sąnaudų. Pažymėtina, kad nagrinėjamų valstybių teisės bazėje egzistuoja teisės aktai, reglamentuojantys atlyginimo tvarkos už administratoriaus darbą nustatymą. Autorės vertinimu, kitų šalių patirtis ir Lietuvos teisės taikymo praktika reikalauja apsvarstyti tokio teisės akto įvedimą mūsų šalyje. Ieškant Lietuvoje galiojančio nemokumo administratorių veiklos priežiūros mechanizmo tobulinimo, galima atsigręžti į Suomiją ir Slovėniją, kuriose veikiančių specialiai tam įsteigtų institucijų kompetenciją galima gretinti su Įmonių bankroto valdymo departamentui prie Ūkio ministerijos priskirtomis funkcijomis. Pažymėtina, kad Lietuvoje ir Slovėnijoje nemokumo įstatymų pokyčiai dėl administratorių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo instituto vyko tuo pačiu metu - 2008 metais. Minimali draudimo suma visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus abiejose šalyse yra didžiausia lyginant kitų nagrinėjamų valstybių kontekste ir tokia praktika, atsižvelgiant į draudimu siekiamus tikslus, laikytina pažangia. Pagaliau nagrinėjamų valstybių patirtis susimąstyti verčia ir tuo atžvilgiu, kad administravimo paslaugas jose teikia tik fiziniai asmenys. Šiame darbe nagrinėjami nemokumo administratorių teisinio statuso probleminiai aspektai, tokie kaip juridinio asmens atsakomybės už įgaliotinio administruojant nemokią įmonę neteisėtais veiksmais padarytą žalą, klausimas rodo, kad tokiam teisiniam reglamentavimui pagrindo netrūksta.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002, Nr.36-1340.

Išvados

1. Lietuvoje galiojančiuose teisės aktuose nėra įtvirtintos nei vieningos nemokumo sampratos, nei išsamios bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinį statusą pagrindžiančios teorijos. Manytina, kad panaikinus takoskyrą tarp nemokumo teisinius santykius reglamentuojančių Įmonių bankroto ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymų, nemokumo teisinis reglamentavimas Lietuvoje taptų pažangesnis, būtų nukreiptas į nemokios įmonės ir jos kreditorių interesų derinimą ir artimesnis Lietuvos teismų formuojamai praktikai, tuo pačiu būtų išspręsta nemokumo administratoriaus teisinio statuso apibrėžimo problema.

2. Dabartinis Lietuvos bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso reglamentavimas neatsiejamas nuo kitų valstybių nemokumo teisės istorinės genezės. 1918 – 1940 m. galiojusiam Lietuvos teisiniame reglamentavime aptinkame reikšmingiausias, dabatinei Lietuvos nemokumo teisei būdingus administratoriaus teisinio statuso ypatumus.

3. Tenka pripažinti, kad teisinis reglamentavimas nustatant reikalavimus kandidatams teikti bankroto ir restruktūrizavimo paslaugas, tobulintinas siekiant teisinio aiškumo ir apibrėžtumo. Šiuo metu reikalavimus ir teisės teikti administravimo paslaugas suteikimo bei panaikinimo tvarką nustatančiuose teisės aktuose palikta nemažai teisės spragų, ypatingai tais klausimais, kuomet reikalingas Atestavimo komisijos sprendimas, paprastai priimamas neatlikus vertinimo, pagrįsto jokiais konkrečiais kriterijais.

4. Priemonė, užtikrinanti, kad nemokumo administravimo procedūras vykdytų tik nepriekaištingos reputacijos asmenys, gali būti administratoriaus nušalinimas nuo visų jo administruojamų įmonių iki ikiteisminio tyrimo dėl galimų veiklos pažeidimų pabaigos. Tačiau visgi Lietuvos teisiniame reglamentavime nustatytas nepriekaištingos reputacijos reikalavimas administratoriams galėtų būti pavyzdžiu kitoms valstybėms dėl jo įtvirtinimo ta apimtimi, kiek asmens kandidatūra atmestina, jei jis buvo pripažintas kaltu dėl bet kokio sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo, nepaisant to, ar išnyko teistumas.

5. Vokietijoje bei jos teisės patirtimi besivadovaujančiose Slovėnijoje ir Lietuvoje, administratorių skyrimas yra deleguotas teismo kompetencijai. Lietuvoje pasirinktas optimalus mūsų šaliai teismo diskrecijos skiriant administratorių nustatymas, šią teisę mažiau suvaržant nei Slovėnijoje ir daugiau apribojant nei Vokietijoje. Lietuvos įstatymų leidėjui susiaurinus teismo diskreciją administratorių skyrimo klausimu, teismų praktikoje vis dar nepavyko išgyvendinti inertiškai taikomo požiūrio, kad teismas nėra saistomas proceso subjektų teikiamų pasiūlymų dėl vienos ar kitos administratoriaus kandidatūros.

6. Nemokumo administratoriaus statuso specifiškumas labiausiai išryškėja atliekant jam priskirtas funkcijas. Administratoriaus instituto paskirtis lemia, kad nemokių įmonių administravimo procedūrų metu jam tenka derinti ir įmonės veiklos išsaugojimą ir, kita vertus, įgyvendinti jos kreditorių teisėtų interesų gynimo funkcijas.

7. Nors Įmonių bankroto įstatyme neįtvirtinta, tačiau teismų praktikoje vienareikšmiškai pripažįstama bankroto administratoriaus teisė skųsti teismui kreditorių susirinkimo sprendimus ir ginčyti bankrutuojančios įmonės valdymo organo (visuotinio akcininkų susirinkimo) sprendimus, kuri išplaukia iš bankroto administratoriaus, turinčio ypatingą įstatymo jam suteiktą kompetenciją, teisinės padėties yra puikus pavyzdys, parodantis, kaip Lietuvos teismų praktika prisideda prie administratoriaus teisinio statuso išplėtimo ir nemokumo teisės doktrinos vystymo.

8. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugų teikimas yra verslo rūšis, kuria verčiantis siekiama pelno, todėl tinkamą nemokių įmonių administravimo paslaugų atlikimą gali užtikrinti motyvuojanti atlyginimų nustatymo tvarka, kurią, remiantis užsienio šalių patirtimi, siūlytina reglamentuoti poįstatyminiais teisės aktais.

9. Išnagrinėjus nemokumo administratorių teisinio statuso reglamentavimą Didžiojoje Britanijoje, Rusijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje ir Suomijoje galima teigti, kad Vokietijos ir Lietuvos praktika šioje srityje yra artimiausia. Autorės nuomone, šios šalies pavyzdžiu derėtų sekti ir administratoriaus darbo apmokėjimo tvarkos nustatymo srityje, kadangi konkrečios tvarkos buvimas ir administratoriaus atlyginimo nustatymo klausimo delegavimas ne administruotinos įmonės kreditoriams, o teismui, užkerta kelią administratoriaus piktnaudžiavimui teisine padėtimi ir suponuoja teisinį aiškumą.

Literatūros sąrašas

Lietuvos Respublikos norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002, Nr.36-1340.
4. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2010, Nr. 86-4529.
5. Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 153-6901.
6. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 53-2042.
7. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13(1), 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedų įstatymas. Valstybės žinios, 2008, Nr. 65-2456.
8. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.
9. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1012.
10. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 111-3574.
11. Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatymas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 82-2478.
12. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.
13. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 1997, Nr. 64-1500.
14. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 1992, Nr. 29-843.
15. Valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarka, Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašas (su pakeitimais ir papildymais), patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 831. Valstybės žinios, 2001, Nr. 58-2090.
16. Bankrutuojančių įmonių administratorių atlyginimų nustatymo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1134. Valstybės žinios, 1996, Nr. 93-2192.

17. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 4-887. Valstybės žinios, 2010, Nr. 142-7340.
18. Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklės (su pakeitimais ir papildymais), patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 4-376. Valstybės žinios, 2006, Nr. 110-4180.
19. Teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 4-366. Valstybės žinios, 2009, Nr. 89-3818.
20. Duomenų apie įmonės bankroto procesą pateikimo ir skelbimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. 4-194. Valstybės žinios, 2005, Nr. 61-2168.
21. Duomenų apie įmonės restruktūrizavimo procesą pateikimo ir skelbimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. 4-194. Valstybės žinios, 2005, Nr. 61-2168.
22. Restruktūrizavimo administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 41. Valstybės žinios, 2011, Nr. 8-325.
23. Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos 2008 m. gruodžio 9 d. LR ūkio ministro įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839.
24. Restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros taisyklės, patvirtintos 2010 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-886. Valstybės žinios, 2010, Nr. 143-7339.
25. Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839.
26. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių atestavimo komisijos nuostatai (su pakeitimais), patvirtinti Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2007 m. kovo 23 d. įsakymu Nr. 4-107. Valstybės žinios, 2007, Nr. 37-1381.
27. Bankroto administratorių veiklos kontrolės taisyklės, patvirtintos 2006 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-377. Valstybės žinios, 2006, Nr. 110-4181.

28. Įmonių bankroto administratorių veiklos tikrinimo komisijos nuostatai, patvirtinti 2008 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-269. Valstybės žinios, 2008, Nr. 75-2974.
29. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymo Nr. 4-376 „Dėl teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimas, patvirtintas 2008 m. gruodžio 5 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-622. Valstybės žinios, 2008, Nr. 143-5753.
30. Duomenų apie įmonės bankroto procedūras pateikimo ir skelbimo tvarka, duomenų apie restruktūrizuojamą įmonę bei restruktūrizavimo procesą pateikimo ir skelbimo tvarka, teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarka, įmonių bankroto administratorių veiklos kontrolės tvarka, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos sudėtis, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos nuostatai ir verslo administratorių etikos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. 221. Valstybės žinios. 2001, Nr. 59-2137.
31. 2010 birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybos išvada dėl korupcijos rizikos analizės Ūkio ministerijoje. Santrauka. Nr. L-01-2032.

Tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės aktai

32. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje. OL, 2006, L 376, p.36.
33. Федеральный закон „О несостоятельности (банкротстве)“ Российской Федерации [interaktyvus]. 2002. Prieiga per internetą: <<http://www.consultant.ru/popular/bankrupt/>> [žiūrėta 2011-03-29]
34. Insolvency Statute of Germany [interaktyvus]. 1999, Prieiga per internetą: <http://bundesrecht.juris.de/englisch_inso/index.html> [žiūrėta 2011-03-29]
35. UK Insolvency Act [interaktyvus]. 1986, Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>> [žiūrėta 2011-03-29]
36. The Slovenian Insolvency Act [interaktyvus]. 2008, Prieiga per internetą: <http://www.justiz.nrw.de/WebPortal_en/projects/ieei/documents/public_papers/slovenia_financial_operations.pdf> [žiūrėta 2011-04-08]

37. The Finnish Bankruptcy Act [interaktyvus]. 2004, Prieiga per internetą: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2004/en20040120.pdf> [žiūrėta 2011-04-08]

Specialioji literatūra

38. CLIFFORD, Chance. *European Insolvency Procedures*. Edition. September, 2010.
39. KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009.
40. KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2011.
41. NORKUS, R.; UMBRASAITĖ, G. *Atskirų civilinio proceso stadijų ir atskirų kategorijų civilinių bylų nagrinėjimo ypatumai*. Mokymo priemonė. Patvirtinta Mykolo Romerio Universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros 2007-06-07 protokolu Nr. 1CPK-9. Vilnius, 2007.
42. Телюкина М. В. *Основы конкурсного права*. Москва: Волтерс Ключевр, 2004.
43. ARKO-KOSKI, E. Finland: All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner. *Eurofenix* (The journal of INSOL Europe), 2009, Issue 36, Summer, p. 32-33.
44. BIVAINIS, J., et al. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo komentaras. *Verslo ir komercinė teisė*, 2002, nr. 2-3, p. 44-129.
45. BIVAINIS J. Įmonių bankroto teisinis reglamentavimas. *Teisės problemos*, 1998, nr. 3-4, p. 65-78.
46. BOBYLEVA, Alla. The reforms in Russian insolvency legislation: the modern age. *Eurofenix*, 2010, Issue 41, Autumn, p. 43-45.
47. BURNS, Devorah. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner: Great Britain. *Eurofenix*, 2007/08, Issue 30, Winter, p. 20-21.
48. FEHL, E.; TASHIRO, A. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner: Germany. *Eurofenix*, 2008, Issue 33, Autumn, p. 30-32.
49. JAZBUTIS, Remigijus. Bankroto administratoriaus statusas. Tendencijos ir perspektyvos. *Teisės problemos*. 2004, nr. 3(4), p. 5-21.
50. RAITSKAYA, Elena. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner: Russia. *Eurofenix*, 2008, Issue 31, Spring, p.12-13.
51. SPAIČIENĖ, Jurgita. Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.). *Jurisprudencija*. 2007, nr. 4(94), p. 61-66.

52. SPAIČIENĖ, Jurgita. Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 11(89).
53. TRAPITSYN, Artur., et al. The Russian approach to Modern Insolvency Management. *Eurofenix*, 2008, Issue 31, Spring, p. 9-10.
54. VARANELLI, L. Slovenia: All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner. *Eurofenix*, 2009, Issue 35, Spring, p. 32-33.
55. VĖLYVIS, S.; MIKUCKIENĖ, V. Origin of Bankruptcy Procedure in Roman Law. *Jurisprudencija*, 2009, nr. 3(117), p. 285-297.

Teismų praktika

56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. *BUAB „Pakrijas“ v. K. B.*, Nr. 3K-3-508/2010, kat.126.3; 126.8.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2010 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje *ŽŪB „A. J.“ v. UAB „Litagros prekyba“*, Nr. 3K-3-264/2010, kat. 27.8.1.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2008 m. spalio 7 d. nutartis c.b. *AB Danske Bank A/S Lietuvos filialas v. AB „Argovegas“*, Nr. 3K-3-467/2008, kat. 126.5, 126.8.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. *A. Ž. v. A. L., VĮ Registrų centras, BŽŪB „Gailiūnai“*, Nr. 3K-3-598/2006, kat. 21.1; 27.3.2.4.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2006 m. birželio 14 d. nutartis c. b. *Kauno miesto savivaldybės įmonės „Namų priežiūra“ v. Kauno miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-383/2006, kat. 21.4.1.1; 121.13.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis c.b. *AB „Rameksa“ v. V.J. Kirchovienė*, Nr. 3K-3-573/2005, kat. 35.6.1; 41; 114.5; 114.12.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis c.b. *UAB „Pamario langai“ v. UAB „Palangos statyba, Aurelijus Kuisys*, Nr. 3K-3-636/2004, kat. 31.6.1. Teismų praktika. 2005, Nr. 23.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2004 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *Tauragės rajono vartotojų kooperatyvo „Žemaitijos žiedas“ v. V. Lidžienės įmonė*, Nr. 3K-3-107/2004, kat. 15.1.; 15.2.2.6.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 33 patvirtinta „Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga“. [interaktyvus]. <http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=26362>

65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2001 m. spalio 24 d. nutartis c. b. *LAB "Senasis stumbras" v. UAB "Baltasis beržas"*, Nr. 3K-3-840/2001, kat. 94.1; 125.4.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2001 m. sausio 10 d. nutartis c.b. *R. Andriukaitis v. AB "Kauno autoservisas"*, Nr. 3K-3-13/2001 m., kat. 125.4.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS 2000 m. gruodžio 20 d. nutartis c.b. *Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba v. UAB draudimo kompanija "Vicura"*, Nr. 3K-3-1380/2000, kat. 30.
68. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-444-6/2009, kat. 17.1.
69. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2010 m. liepos mėn. 29 d. nutartis c.b. *UAB „Tarptautinė statybos korporacija“ v. UAB „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba“*, Nr. 2-1173/2010, kat. 126.2; 126.3.
70. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2010 m. gegužės 11 d. nutartis c.b. *UAB „Pastato projektas“ v. UAB „Kodera“*, Nr. 2-832/2010, kat. 126.2.
71. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. liepos 9 d. nutartis c.b. *UAB „Irvė direktorė v. UAB „Irvė“*, Nr. 2-835/2009, kat.126.2.
72. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. birželio 11 d. nutartis c.b. *UAB „Stileks“ direktorius V. Š. dėl Vilniaus apygardos teismo 2009 m. balandžio 24 d. nutarties, kuria pakeistas bankroto administratorius UAB „Stileks“ bankroto byloje*, Nr. 2-747/2009, kat. 126.6.
73. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. balandžio 23 d. nutartis c.b. *VĮ „Oro navigacija“ ir VĮ „Tarptautinis Vilniaus oro uostas“ v. AB „flyLAL – Lithuanian Airlines“*, Nr. 2-468/2009, kat.126.2; 126.3.
74. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. balandžio 2 d. nutartis c.b. *UAB „KVWC“, UAB „Financeline“ v. UAB „Baltpaper“*, Nr. 2-396/2009, kat. 126.2.
75. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. kovo 26 d. nutartis c.b. *dėl A. R. A. atskirojo skundo dėl UAB „Valdsita“ paskyrimo bankrutuojančios UAB „Junetė“ administratoriumi*, Nr. 2-322/2009, kat. 126.3.
76. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2009 m. sausio 29 d. nutartis c.b. *UAB „Klaipėdos skuba“ v. M.Vorobjovos IĮ „JVI Transport“*, Nr. 2-182/2009, kat. 126.2.
77. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. gruodžio 4 d. nutartis c.b. *VSDFV Klaipėdos skyrius v. UAB „Stabilios konstrukcijos“*, Nr. 2-1002/2008, kat. 126.2.
78. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. *S.V.IĮ „Vizinga“ v. UAB „Natanga ir Rovisa“*, Nr. 2-970/2008 m., kat. 126.2.

79. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. *AB Turto bankas, v. Ž.Mongirdo įmonės „Chemikų žiedas“*, Nr. 2-876/2008 m., kat.106.8.8.
80. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. lapkričio 20 d. nutartis c.b. *UAB „Klaipėdos šaldytuvų terminalas“ v. UAB „Koralita“*, Nr. 2-869/2008, kat. 126.2.
81. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis c.b. *AB „Mažeikių nafta“ v. UAB „Klevo lapas“*, Nr. 2-691/2008, kat. 121.1; 126.3; 5.
82. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. balandžio 24 d. nutartis c.b. *dėl UAB „Treigiai“ akcininko atskirojo skundo dėl bankroto administratoriaus skyrimo UAB „Treigiai“ bankroto byloje*, Nr. 2-313/2008 m., kat. 126.3.
83. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. balandžio 24 d. nutartis c.b. *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kėdainių skyrius v. D. Š. Individuali gamybos - realizavimo įmonė „Nida“*, Nr. 2-297/2008, kat. 110.4, 126.3, 126.5.
84. Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 20 d. nutartis c.b. *dėl bankrutuojančios UAB „Blendžiava“ kreditorės R.R. atskirojo skundo*, Nr. 2-198/2008, kat. 126.8.
85. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2008 m. sausio 10 d. nutartis c.b. *AB DnB NORD bankas v. B. S. įmonė*, Nr. 2-12/2008, kat. 126.8.
86. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2007 m. balandžio 19 d. nutartis c.b. *Klaipėdos miesto savivaldybė v. Savivaldybės įmonė „Vyturys“*, Nr.2-251/2007, kat.126.8.
87. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2006 m. rugsėjo 21 d. nutartis c.b. *UAB „Damarida“ v. UAB „Mironga“*, Nr. 2-519/2006, kat. 126.8.
88. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2006 m. gegužės 25 d. nutartis c.b. *AB bankas „Hansabankas“ v. AB „Ekranas“*, Nr. 2-328/2006, kat. 126.3.
89. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2005 m. gruodžio 8 d. nutartis c. b. *AB „Sema“ administracijos vadovas R.Č. v. AB „Sema“*, Nr. 2-646/2005, kat. 126.3.
90. Lietuvos apeliacinio teismo CBS 2005 m. gegužės 24 d. nutartis c.b. *UAB „Baltic Retail“ v. UAB „Verslo reorganizavimo ir audito paslaugos“*, Nr. 2A-224/2005, kat.126.8.

Travaux préparatoires

91. 2010 m. spalio 4 d. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos išvada Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIP-713(2).
92. 2010 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamas raštas Nr. XIP-713(2).

93. 2010 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komiteto išvados dėl Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto XIP-1515ES.
94. 2010 m. birželio 4 d. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 21, 22, 23, 26, 33, 36 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 11¹ straipsniu ir trečiuoju¹ skirsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIP-1516(2).
95. 2009 m. gruodžio 3 d. Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIP-1515.
96. 2008 m. vasario 14 d. LR ĮBĮ 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13¹, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36 ir 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XP-2850.
97. 2002 m. rugsėjo 26 d. LR ĮBĮ 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 26, 29, 32, 35, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo Ketvirtuoju¹ skirsniu ir 13¹ straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. IXP -1911.
98. 2002 m. balandžio 25 d. LR ĮBĮ 11 ir 22 straipsnių papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. IXP-1566.

Elektroniniai šaltiniai

99. Europos Komisija – Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Bankrotas - Anglija ir Velsas [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-03-29]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_lt.htm>
100. Europos Komisija – Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Bankrotas - Vokietija [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-03-29]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm>
101. Insolvency Practitioners Association. Insolvency Practitioner Authorisation - Becoming an IP [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-03-31]. Prieiga internete: <<http://www.insolvency-practitioners.org.uk/page.aspx?pageID=122>>
102. BUTKUS, K. Taikomas mokslinio tyrimo darbas „Fizinių asmenų nemokumo problemų sprendimo būdų analizė“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Doc/nvaa.doc>>
103. VIŠINSKIS, V., et al. Taikomas mokslinis tyrimas „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-02-22]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/lt/svv/doc/Nemokumo%20studija.doc>
104. Įmonių bankroto valdymo departamentas. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų duomenys [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-02-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Apzvalgos.php>>

Santrauka

Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinis statusas Lietuvoje ir užsienyje

Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų metu veikiančią subjektą – administratorių – galima įvardinti apibendrinančia sąvoka – nemokumo administratorius. Nemokumo administratorius – tai verslo subjektas, kuris turi teisę teikti bankroto ar restruktūrizavimo paslaugas, ir, atlikdamas nemokios įmonės administravimo procedūras, atstovauja tiek įmonės, tiek jos kreditorių teisėtiems interesams bei siekia pelno. Administratoriui įstatymu suteikiami platūs įgaliojimai, kurių tinkamas įgyvendinimas iš esmės nulemia bankroto ar restruktūrizavimo procedūrų sėkmę. Taigi šio darbo objektas – nemokumo administratoriaus institutas – yra įdomi ir diskutuotina tema tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

Darbo struktūrą nulėmė suformuluotas tikslas – išanalizuoti administratorių teisinio statuso ypatumus, įvertinti administratorių vaidmenį bankroto ir restruktūrizavimo procesuose, aptarti užsienio šalių patirtį nagrinėjamu klausimu. Apžvelgus nemokumo administratoriaus instituto raidą, pagrindinė šio darbo dalis skiriama administratoriaus statusą Lietuvoje reglamentuojančių teisės aktų ir teismų praktikos analizei – apžvelgiamos probleminės administratoriaus teisinio statuso reglamentavimo sritys ir numatomos jo tobulinimo kryptys. Teisinį statusą sudarantys aspektai nagrinėjami Lietuvos bei pasirinktų užsienio valstybių – Vokietijos, Rusijos, Didžiosios Britanijos, Suomijos ir Slovėnijos kontekste.

Išnagrinėjus administratoriaus veiklos specifiką, pabaigoje pateikiamos bendros išvados dėl administratoriaus teisinio statuso, taip pat kritiniai ir pozityvieji pastebėjimai dėl Lietuvos situacijos lyginant su užsienio praktikos pavyzdžiais.

Summary

Legal Status of Bankruptcy and Restructuring Administrators in Lithuania and other Countries

The special operative entity might be generally identified as an insolvency administrator in bankruptcy and restructuring processes of enterprise. Insolvency administrator is a profit-seeking business entity that has the right to provide bankruptcy and restructuring administration services, and in the performance of an insolvent company administration, represents both the company's and its creditors' legitimate interests. Administrator has got the law granted comprehensive authority and by exercising it effectively the insolvency practitioner contributes to the success of the whole bankruptcy and restructuring procedure. Thus, the subject of this work - insolvency administrator institute - is an interesting and debatable topic both in Lithuania and abroad.

The structure of the work is determined by the purpose formulated in the introduction - to analyze the characteristics of the legal status of administrator, to assess the role of the entity in bankruptcy and restructuring processes and to discuss the experience of foreign countries on the subject. After running through the evolution of discussed institute, the main part of this work consists of Lithuanian legislation and case law analysis – the author identifies the administrators' legal status problem areas and provides the trends for development of regulation. The aspects of insolvency administrators' legal status are analyzed in the context of Lithuanian legal system as well as in other selected foreign countries - Germany, Russia, Great Britain, Finland and Slovenia.

The analysis of administrative activities ends with the general conclusions concerning the legal status of insolvency administrator, as well as implications for Lithuania's position in relation to foreign practices.